

แนวทางการจัดทำ
หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อทดลองใช้สำหรับ
การศึกษานอกโรงเรียน
(กศน.)

คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน
กระทรวงศึกษาธิการ
สิงหาคม 2550

แนวทางการจัดทำ

หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เล่ม 5 การศึกษานอกโรงเรียน

ชุดแนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ประกอบด้วย หนังสือทั้งหมด 6 เล่ม

1. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 1 ช่วงชั้นที่ 1
2. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 2 ช่วงชั้นที่ 2
3. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 3 ช่วงชั้นที่ 3
4. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 4 ช่วงชั้นที่ 4
5. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 5 การศึกษานอกโรงเรียน
6. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 6 อาชีวศึกษา

จัดทำโดย คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน

ด้วยความร่วมมือของ โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2550

จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์โดย คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน
กระทรวงศึกษาธิการ

ห้ามผลิตเพื่อจำหน่ายไม่ว่ารูปแบบใดๆ แต่สามารถผลิตเพื่อแจกเป็นวิทยาทานได้ โดยทำจดหมายขออนุญาตมายัง
สำนักพัฒนาการเรียนการสอน นักศึกษาและกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ / โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ชุดแนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา และช่วยให้ครูผู้สอน
ในแต่ละกลุ่มสาระสามารถสอน หรือบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการเรียน
การสอนทั้งในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และมีความหมาย
ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับชั้น และตามภูมิสังคมของสถานศึกษา โดยพิจารณาความเหมาะสม
ของตัวอย่างที่เสนอให้ทดลองใช้ ในด้านเวลาการสอน/เนื้อหาสาระ/และกิจกรรมการเรียนรู้

คำนำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งภายใต้สภาวะการณ์ปัจจุบันหลายหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชน ได้น้อมนำหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและปรารถนาความสำเร็จเป็นรูปธรรมมากขึ้น และจากความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 1 มาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข คณะกรรมการบริหารโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้มอบหมายให้คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน จัดทำ **ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญา และสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการสู่การเรียนรู้การสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของทุกระดับได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม

คณะทำงานฯ ได้ร่วมกับภาคีต่าง ๆ จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ *"สร้างคน สร้างสังคม สู่ความพอเพียง : ประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน"* ในเดือนตุลาคม 2549 เพื่อให้ครูและบุคลากรในวงการศึกษา ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาฯ และมีความสามารถในการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้การสอน ร่วมระดมความคิดเห็นยกย่องตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอนในทุกระดับ และได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับร่างชุดหน่วยการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในเดือนพฤศจิกายน 2549 โดยมีผลผลิตเป็นชุดเอกสาร 6 เล่ม แยกตามแต่ละช่วงชั้น รวมถึงอาชีวศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน และจะได้นำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้นี้ไปทดลองใช้และวิจัยเชิงปฏิบัติการในสถานศึกษาที่สนใจอาสาสมัครร่วมเป็นเครือข่ายสถานศึกษาทดลองประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 เพื่อร่วมพัฒนาตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และได้ให้สถานศึกษาทั่วประเทศสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทันในปีการศึกษา 2550 เป็นต้นไป

คณะทำงานฯ ขอขอบคุณ โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้อง ภาคีขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครูและบุคลากรทุกท่านที่มุ่งมั่น และทุ่มเท กำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา ในการจัดทำชุดตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงนี้จนสำเร็จเกินความคาดหมาย

คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน

สิงหาคม 2550

คำชี้แจงประกอบการใช้

1. คณะผู้จัดทำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คณะผู้จัดทำชุดตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้นี้ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนจากสถานศึกษาในสังกัดต่างๆ ทั้งของภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 132 คน ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีประสบการณ์ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และสมัครเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" สู่การเรียนการสอน โดยผ่านการคัดเลือกจากคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ให้เข้าร่วมในการดำเนินงาน

2. หลักคิดในการจัดทำชุดตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 สารหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภายใต้มาตรฐาน ส 3.1 ซึ่งกำหนดให้ "เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ" โดยมีมาตรฐานช่วงชั้นแยกได้ดังนี้

- ช่วงชั้นที่ 1 - 2 ส 3.1 (4) เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

- ช่วงชั้นที่ 3 - 4 ส 3.1 (5) เข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปใช้ประยุกต์กับชีวิตประจำวันได้

2.2 การจัดทำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เริ่มจากการจัดทำร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดมาตรฐานเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสาระเรียนรู้วิชาต่างๆในแต่ละชั้น แล้วจึงจัดทำหน่วยการเรียนรู้หลัก ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักคิด และหลักปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบสหวิทยาการ หรือบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้อีก 7 กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ และภาษาต่างประเทศ

2.3 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ได้เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริม และปลูกฝังวิธีการคิด และการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลักการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของการใช้ คุณธรรมนำความรู้ ซึ่งรวมถึงความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน ความเพียร การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และการใช้ความรู้ทางหลักวิชาการอย่างรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง

เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน

3. ขั้นตอนการจัดทำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ / แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เคร่งครัดในรูปแบบของการเขียนหน่วย / แผนการจัดการเรียนรู้ สามารถปรับใช้ได้ตามธรรมชาติของวิชา ระดับชั้น ตามบริบทของสถานศึกษา แต่คงหัวข้อสำคัญไว้ได้แก่ (1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (2) สารการเรียนรู้ (3) กิจกรรมการเรียนรู้ (4) สื่อ / แหล่งการเรียนรู้ (5) การวัดและประเมินผล

3.2 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอน ดังนี้

- เริ่มจากการกำหนดหน่วยการเรียนรู้ โดยศึกษาและเลือกมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระ และกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาสาระที่จะเรียน แต่สามารถยืดหยุ่นได้ในแต่ละสถานศึกษา

- วิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้
- เลือกสื่อและแหล่งการเรียนรู้ประกอบการจัดการเรียนการสอน
- กำหนดเครื่องมือ วิธีการวัดและเกณฑ์การประเมินผล ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ที่ผู้เรียนได้รับ ได้แก่ (1) ผู้เรียนได้รับความรู้ที่ชัดเจน (2) ผู้เรียนมีแนวทางในการประยุกต์ใช้ความคิดในชีวิตประจำวัน (3) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (4) ผู้เรียนได้รับการวัดผลตามสภาพจริง

4. วิธีการใช้ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.1 ก่อนอื่น ผู้ใช้ต้องทำความเข้าใจความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 หลักการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยใช้ 2 เงื่อนไข คือ คุณธรรมและความรู้ ในการสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นใน 4 มิติ ได้แก่ ด้านวัตถุ หรือเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสามารถศึกษาได้จาก ภาคผนวก ก และภาคผนวก ข ท้ายเล่ม หรือศึกษาเพิ่มเติมจากเว็บไซต์ www.sufficiencyeconomy.org

4.2 หลังจากนั้น ผู้ใช้ต้องทำการศึกษาร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงก่อน โดยทำความเข้าใจสาระที่ควรสอนในแต่ละชั้นปีที่จะนำไปใช้สอน อย่างเป็นองค์รวม และศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรโดยรวมของทุกช่วงชั้น เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงพัฒนาของหลักสูตรโดยรวม

4.3 ในการนำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ไปทดลองใช้ในการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนสามารถปรับเวลาการสอน เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนรู้ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของแต่ละสถานศึกษา โดยให้ยึดมาตรฐานเรียนรู้ของแต่ละชั้นปีเป็นหลัก

4.4 อย่างไรก็ดี หากผู้สอนพบว่า มาตรฐานเรียนรู้ของแต่ละชั้นปีที่น่าเสนอ โดยคณะทำงานฯ มีปัญหาในการนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดสาระในการสอน หรือหากมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่จะเสนอให้ปรับปรุง ร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง หรือมาตรฐานเรียนรู้ของแต่ละชั้นปี เพื่อให้สามารถนำไปดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้สอนสามารถเสนอข้อคิดเห็นต่อคณะทำงานฯ เพื่อนำไปสู่การพิจารณาปรับปรุงได้

4.5 เมื่อได้ทดลองใช้ ร่างหลักสูตร และ ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ไประยะหนึ่งแล้ว ผู้ใช้สามารถมีส่วนร่วมในการเสนอข้อชี้แนะในการปรับปรุง ร่างหลักสูตร และ หน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ ให้มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้จริงได้มากยิ่งขึ้น โดยสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งดำเนินการโดยคณะทำงานฯ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2550

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้

เนื่องจากการจัดทำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ เน้นการใช้งานได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนในแต่ละสาระ สามารถสอนหรือบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอน ทั้งในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และมีความหมาย จึงได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาต่างๆ ที่สนใจ อาสาสมัครร่วมเป็นเครือข่ายสถานศึกษาทดลองประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 นี้ เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้จริงมากยิ่งขึ้น โดยมีแนวทางในการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่

5.1 การปรับปรุงร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง หรือมาตรฐานเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี

5.2 การปรับใช้ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้หลัก หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ และแผนการจัดการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับชั้น ตามภูมิสังคมของสถานศึกษา โดยพิจารณาความเหมาะสมของตัวอย่างที่เสนอให้ทดลองใช้ในด้านเวลาการสอน / เนื้อหาสาระ / และกิจกรรมการเรียนรู้

5.3 การพัฒนาตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการของเศรษฐกิจพอเพียงในสาระอื่นๆ ของแต่ละชั้นปีที่ยังไม่ได้จัดทำในครั้งนี้

ทั้งนี้ คณะทำงานฯ จะได้มีการประชุมระดมความคิดเห็นระหว่างบุคคลากรที่เกี่ยวข้องจากเครือข่ายสถานศึกษาทดลองประยุกต์ใช้ของเศรษฐกิจพอเพียง ในภูมิภาคต่างๆ ประมาณช่วงต้น - กลางปี 2550 เพื่อร่วมพัฒนาตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ตามแนวทางดังกล่าวข้างต้นซึ่งจะได้แจ้งให้สถานศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสนใจ ได้ทราบต่อไป

สารบัญ

คำนำ	ก
คำชี้แจงประกอบการใช้	ข
การจัดทำหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	1
ร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์	2
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหมวดวิชา พัฒนาสังคมและชุมชน	7
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษา	9
เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต	
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชีวิตที่พอเพียง	10
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน	14
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ตามรอยพ่อหลวง เพื่อชีวิตเป็นสุข	17
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ลด ละ เลิก อบายมุข เพื่อชีวิตเป็นสุขและพอเพียง	22
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	25
เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต	
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง พอเพียงเพื่อยั่งยืน	26
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง สังคมเปลี่ยน ฉันปรับอย่างพอเพียง	32
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สู่โลกกว้าง ตามแนวทางความพอเพียง	40
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	49
เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต	
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ตัวของเรา (การรวบรวมปัญหาและการวิเคราะห์เพื่อวางแผนพัฒนาตนเอง)	50
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง อนาคตของเรา (การวางแผนพัฒนาตนเอง)	53
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหมวดวิชา พัฒนาอาชีพ	61
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษา	63
เรื่อง การวางแผนการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การวางแผนชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	64

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	77
เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	78
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	91
เรื่อง การวางแผนเข้าสู่อาชีพ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ประโยชน์และความสำคัญของการประกอบอาชีพ	92
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การตัดสินใจเลือกอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	96
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	100
เรื่อง เกษตรธรรมชาติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การเพาะปลูกพืชผักโดยวิธีเกษตรธรรมชาติตามหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง	101
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมวดวิชา ภาษาไทย	123
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษา	125
เรื่อง คู่มือทำ ฟังคำพ่อสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การฟัง การดู การพูด	128
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	143
เรื่อง การใช้เนื้อหาจากแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการอ่านจับใจความ	
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง อ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	146
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	161
เรื่อง สำนวนสุภาษิต เศรษฐกิจพอเพียง	
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สำนวนสุภาษิต เศรษฐกิจพอเพียง	164
คณะผู้จัดทำหลักสูตรบูรณาการ	174
คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน	177
ภาคผนวก ก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ	179
ภาคผนวก ข แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่าง ๆ	201

การจัดทำหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ของสำนักบริหารการศึกษานอกโรงเรียน

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดส่งบุคลากรเข้าร่วมสัมมนาในการจัดทำหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 25 คน ได้ร่างหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงไว้ใช้จัดการศึกษาให้กลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาทุกระดับ คือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายดังนี้

หมวดวิชาพัฒนาศักดิ์และชุมชน	หมวดวิชาภาษาไทย	หมวดวิชาพัฒนาอาชีพ
จัดทำหน่วยการเรียนรู้หลัก 3 หน่วยการเรียนรู้ 1. <u>ขั้นประถมศึกษา</u> 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ การดำรงชีวิต” มี 3 แผน การเรียนรู้	จัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ 3 หน่วยการเรียนรู้ 1. <u>ขั้นประถมศึกษา</u> 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “คู่มือทำ ฟังคำสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”	1. <u>ขั้นประถมศึกษา</u> 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “การวางแผนการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง” มี 1 แผนการเรียนรู้
2. <u>ขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น</u> 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อ การดำรงชีวิต” มี 3 แผน การเรียนรู้	2. <u>ขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น</u> 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “การใช้เนื้อหาจากแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอ เพียงในการอ่านจับใจความ” มี 1 แผนการเรียนรู้	2. <u>ขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น</u> 2 หน่วยการเรียนรู้ 2.1 เรื่อง “การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง” มี 1 แผนการเรียนรู้ 2.2 เรื่อง “การวางแผนการสู่ อาชีพ โดยยึดหลักเศรษฐกิจ พอเพียง” มี 2 แผนการเรียนรู้
3. <u>ขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย</u> 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “เศรษฐศาสตร์แบบเศรษฐกิจ พอเพียง” มี 4 แผนการ เรียนรู้	3. <u>ขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย</u> 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “สำนวน สุภาษิตเศรษฐกิจ พอเพียง” มี 1 แผนการ เรียนรู้	3. <u>ขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย</u> 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “เกษตรธรรมชาติตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง” มี 1 แผน การเรียนรู้
3 หน่วยการเรียนรู้หลัก 10 แผนการเรียนรู้	3 หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ 3 แผนการเรียนรู้	4 หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ 5 แผนการเรียนรู้
รวม	10 หน่วยการเรียนรู้	18 แผนการเรียนรู้

(ร่าง) หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

กรอบมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแยกตามระดับการศึกษา

ชั้นประถมศึกษา	ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
1. รู้และเข้าใจประวัติความเป็นมา ความหมายหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และ แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง 2. บันทึกการรับ - รายจ่าย วิเคราะห์วางแผนสร้างวินัย การใช้จ่ายตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง 3. วางแผนการลดรายจ่าย - เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว 4. สำรวจวิเคราะห์สภาพปัญหา เสนอแนวทางจัดการแก้ปัญหาและเลือกใช้ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล ตามหลักแนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียง 5. สำรวจรวบรวม องค์ความรู้ ของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ เผยแพร่และประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน	1. รู้และเข้าใจประวัติความเป็นมา ความหมาย หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิด ของเศรษฐกิจพอเพียง 2. บันทึกการรับ - รายจ่าย วิเคราะห์วางแผนสร้างวินัย การใช้จ่ายตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง 3. วางแผนการลดรายจ่าย - เพิ่มรายได้ให้ชุมชน 4. สำรวจ วิเคราะห์ปัญหา เสนอแนวทางแก้ไขการ พัฒนาชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น บนพื้นฐานหลักแนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียง 5. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การพัฒนาชุมชน ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น บนพื้นฐานหลักแนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียง	1. รู้และเข้าใจ ประวัติความเป็นมา ความหมาย หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิด ของเศรษฐกิจพอเพียง 2. บันทึกการรับ - รายจ่าย วิเคราะห์วางแผนสร้างวินัย การใช้จ่ายตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง 3. วางแผนการลดรายจ่าย - เพิ่มรายได้ให้ประเทศชาติ 4. สำรวจ วิเคราะห์ปัญหา เสนอแนวทางแก้ไขการ พัฒนาชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น บนพื้นฐานหลักแนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียง 5. เข้าใจ วิเคราะห์และตระหนัก ในความสำคัญของการบริหาร จัดการองค์กร วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

ชั้นประถมศึกษา	ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
	6. เข้าใจหลักการ วิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	6. เข้าใจ วิเคราะห์และตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุล ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 7. นำแนวทางการบริหารจัดการองค์กร วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ และการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าตามหลักการ วิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษานอกโรงเรียน

ชั้นประถมศึกษา

เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชีวิต

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง ตามรอยพ่อหลวง เพื่อชีวิตเป็นสุข

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

เรื่อง ลด ละ เลิก อบายมุข เพื่อชีวิตเป็นสุขและพอเพียง

ชั้นประถมศึกษา

การวางแผนการดำเนินชีวิต

โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง การวางแผนชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ชั้นประถมศึกษา

ดูพ่อทำ ฟังคำพ่อสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง การฟัง การดู การพูด

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อดำรงชีวิต

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง พอเพียงเพื่อยั่งยืน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง สังคมเปลี่ยน ฉันปรับอย่างพอเพียง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง สูโลกกว้าง ตามแนวทางความพอเพียง

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	การวางแผนเข้าสู่อาชีพ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	เรื่อง ประโยชน์และความสำคัญของการประกอบอาชีพ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	เรื่อง การตัดสินใจเลือกอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	การใช้เนื้อหาจากแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการอ่านจับใจความ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	เรื่อง อ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	เรื่อง ตัวของเรา (การรวบรวมปัญหาและการวิเคราะห์ เพื่อวางแผนพัฒนาตนเอง)
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	เรื่อง อนาคตของเรา (การวางแผนพัฒนาตนเอง)
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	เกษตรธรรมชาติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	เรื่อง การเพาะปลูกพืชผักโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ ตามหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	สำนวนสุภาษิต เศรษฐกิจพอเพียง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	เรื่อง สำนวนสุภาษิต เศรษฐกิจพอเพียง

ตัวอย่าง
หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
หมวดวิชา พัฒนาสังคมและชุมชน

1. ชั้นประถมศึกษา
เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต
2. ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต
3. ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นประถมศึกษา
เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ : เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต

2. หมวดวิชา พัฒนาสังคมและชุมชน สารที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ชั้นประถมศึกษา

3. วิเคราะห์ความสอดคล้องมาตรฐาน

ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

ศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์แบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ ตระหนักและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างสมดุล

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชีวิตที่พอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนรู้และเข้าใจและวิเคราะห์การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบริหารจัดการตนเองและครอบครัว
2. ผู้เรียนมีความตระหนักและสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
3. ผู้เรียนภาคภูมิใจและศรัทธาในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สาระการเรียนรู้

1. พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเนื่องในโอกาสต่าง ๆ
2. ความหมายและหลักการเศรษฐกิจพอเพียง
3. การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- พอดีไม่มากไม่น้อยจนเกินไปกับศักยภาพของตนเอง และกับภูมิสังคม
- ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

1.2 ความมีเหตุผล

- ตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียง ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล
- ตัดสินใจจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
- ตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- คาดการณ์ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล
- เตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เงื่อนไขคุณธรรม

- ซื่อสัตย์ สุจริต อดทน ความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต รู้รักสามัคคี

2.2. เจือปนไขความรู้

- ความรู้ด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง
- ความรอบคอบที่จะนำความรู้มาพิจารณาเชื่อมโยงกันเพื่อดำเนินชีวิต

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

ให้ผู้เรียนระดมความคิด ความเข้าใจ และความหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นใช้ประสบการณ์

1. ให้ผู้เรียนไปค้นคว้าพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสต่าง ๆ จากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ เอกสาร เว็บไซต์ เป็นรายบุคคล
2. สรุปเนื้อหาที่ได้ไปค้นคว้า (รายบุคคล) / ครูเพิ่มเติมเนื้อหาที่ยังขาด
3. ให้ผู้เรียนเขียนเรียงความสิ่งที่ประทับใจ และสามารถนำแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สื่อ

1. หนังสือพิมพ์ ตำรา วิดีทัศน์
2. ห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น/ครูภูมิปัญญาไทย
5. เว็บไซต์

การวัดผลประเมินผล

1. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็น
2. ผลงานการศึกษาค้นคว้าจากสื่อต่าง ๆ ในเรื่อง ความหมาย หลักการ และแนวทางการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน
3. การเขียนเรียงความ เรื่อง ความภูมิใจที่ได้นำแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ภาคผนวก

1. ใบความรู้ที่ 1 “พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา 4 ธันวาคม 2541”
2. ใบความรู้ที่ 2 บุคคลตัวอย่าง

ใบความรู้ที่ 1

“...คำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มี
ความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้
ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภ
อย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีของหรือหาก็ได้ แต่จะต้องไม่ไปเบียดเบียน
คนอื่น ต้องให้พอประมาณ ตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตน
ก็พอเพียง”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

4 ธันวาคม 2541

ใบความรู้ที่ 2

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่

1. **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีพอเหมาะพอควรกับศักยภาพของแต่ละบุคคลและพอเหมาะกับแต่ละภูมิสังคม ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป หรือไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
2. **ความมีเหตุผล** หมายถึง ทุกการตัดสินใจการกระทำ การวางแผนต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล คำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ
3. **การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมที่จะป้องกันและเผชิญผลกระทบ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากทั้งภายในและภายนอก

ทั้งนี้ ความพอเพียงจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องอาศัยเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ ได้แก่

- มีความรู้** คือ มีความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังในการนำความรู้วิทยาการ เทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการปฏิบัติทุกขั้นตอน
- มีคุณธรรม** คือ มีความตระหนักในคุณธรรมผิชอบชั่วดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง
2. ผู้เรียนมีการวิเคราะห์รายรับ - รายจ่ายและเสนอแนะแนวทางการสร้างวินัยการใช้จ่ายของครัวเรือนอย่างประหยัด
3. ผู้เรียนเห็นคุณค่าและนำหลักการ วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง

สาระการเรียนรู้

1. วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน
2. วิธีการวิเคราะห์รายรับ - รายจ่าย

บูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

รายรับรายจ่ายสมดุล ไม่เป็นหนี้เป็นสิน ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ถ้ามีเหลือรู้จักออม และแบ่งปัน/ทำบุญ

1.2 ความมีเหตุผล

เหตุผลที่ต้องจัดทำบัญชีครัวเรือน รู้รายรับ - รายจ่าย ของตนเอง มีมากน้อยเพียงใด รู้แนวทางประหยัด โดยการลดรายจ่ายอย่างไร รู้ว่าอะไรจำเป็น ไม่จำเป็นต้องใช้จ่าย

1.3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

มีเงินออม มีเงินใช้จ่ายยามจำเป็นฉุกเฉิน รู้จักประเมินศักยภาพด้านการเงินตนเอง อยู่เสมอ รู้จักแบ่งปัน/ทำบุญ

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เกื้อหนุนคุณธรรม

มีวินัยในการใช้จ่าย ประหยัดอดออม ซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ไม่ทำอะไรเกินตัว

2.2 เกื้อหนุนความรู้

รู้วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน รู้วิธีการวิเคราะห์รายรับ - รายจ่าย รู้แนวทางวิธีการประหยัด

กิจกรรมเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ให้ผู้เรียนเล่าถึงรายรับ รายจ่ายของตนเอง
2. ครูและผู้เรียน ร่วมกันสรุปความสำคัญของข้อมูลการใช้จ่ายที่เป็นจริง

ขั้นใช้ประสบการณ์

1. ครูและผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นของการจัดทำ บัญชีรายรับ - รายจ่าย ของตนเองและครัวเรือน
2. ผู้เรียนร่วมกำหนดรูปแบบและวิธีการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย
3. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนจดบันทึกหรือรวบรวมข้อมูลรายรับ - รายจ่ายที่เกิดขึ้น ในรอบเดือนที่ผ่านมาของตนเองหรือครัวเรือน
4. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลการใช้จ่ายของตนเองหรือครัวเรือนในส่วนที่ควรปรับลด ได้ว่ามีอะไรบ้าง และเหตุผลที่ควรปรับลด
5. ผู้เรียนร่วมกันกำหนดมาตรการควบคุมค่าใช้จ่ายของตนเองและครัวเรือนให้สมดุล กับรายรับ กำหนดแผนการใช้จ่ายของแต่ละบุคคลให้สมดุลถึงการออม การแบ่งปัน/ การทำบุญ

ขั้นสรุปผล

ผู้เรียนร่วมกันสรุปเหตุผลและความสำคัญของการทำบัญชีตนเองและครัวเรือน

สื่อ

1. เอกสารการทำบัญชีครัวเรือน
2. โปสเตอร์การทำบัญชีครัวเรือน
3. เอกสาร หลักฐานการใช้จ่าย เช่น ใบเสร็จรับเงินค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ฯลฯ

การวัดผลประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็น
2. ประเมินผลจากการปฏิบัติจริง
3. ประเมินผลจากแนวคิดการกำหนดมาตรการควบคุมค่าใช้จ่ายของตนเองและ ครัวเรือน รวมทั้งกำหนดแผนการออมของแต่ละบุคคล

ภาคผนวก

ใบงาน

ใบงาน

แผนการควบคุมค่าใช้จ่ายของตนเองและครัวเรือน ตลอดระยะเวลา 1 เดือน

ของนาย / นาง / นางสาว.....

รายการควบคุมค่าใช้จ่าย	วิธีปฏิบัติ	ผลการปฏิบัติ
ตัวอย่าง ค่าไฟฟ้า	1. เปิดไฟฟ้าเมื่อจำเป็นต้องใช้ 2. ปิดไฟทุกครั้งที่เลิกใช้งาน	1. ค่าไฟฟ้าลดลง 2. เป็นการสร้างวินัยในตนเอง
การจ่ายตลาด - ค่าอาหาร	1. จัดทำแผนรายการอาหาร 2. ลดการซื้ออาหาร - ขนม ขบเคี้ยวที่ไม่มีประโยชน์ ต่อสุขภาพ 3. ลดการรับประทานอาหาร นอกบ้าน	1. ลดการซื้อสินค้าที่ไม่อยู่ใน แผนได้ 2. สุขภาพดี 3. ประหยัดค่าใช้จ่ายในการ รับประทานอาหาร

ปัญหาอุปสรรคที่พบ

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ตามรอยพ่อหลวง เพื่อชีวิตเป็นสุข

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้แนวปฏิบัติของบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้จริงได้อย่างสมดุล
2. ผู้เรียนสามารถนำแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่แนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สาระการเรียนรู้

1. แนวปฏิบัติของบุคคลที่เป็นตัวอย่างในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. การนำแนวคิด แนวปฏิบัติของบุคคลตัวอย่างไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล หรือครอบครัว

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

รู้จักการใช้ชีวิตที่พอเหมาะกับสภาพของตนเอง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

1.2 ความมีเหตุผล

มีสติ รู้เหตุ รู้ผล รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จากการกระทำของแต่ละบุคคล

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

มีสุขภาพที่ดี มีความพร้อมรับความเสี่ยง เช่น การออม พัฒนาค้นหาตนเองอยู่เสมอ

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีสัจจะต่อตนเองและผู้อื่น มีกัลยาณมิตร มีความขยันหมั่นเพียรอดทน

2.2 เจื่อนไขความรู้

ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน บุคคลที่ประสบผลสำเร็จ ศึกษาตัวอย่างกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ เรียนรู้วิธีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของปราชญ์ชาวบ้าน และตนเอง อย่างรอบรู้รอบคอบ ระมัดระวัง ให้ความพอเพียงมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

ศึกษาใบความรู้ที่ 1 เรื่อง บุคคลตัวอย่างในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นใช้ประสบการณ์

1. นำผลจากการศึกษาใบความรู้ มาอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงแนวทางการปรับ ประยุกต์ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล หรือครอบครัว
2. ผู้เรียนกำหนดกิจกรรมพร้อมทั้งวางแผนการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ผู้เรียนนำเสนอแผนสู่การปฏิบัติร่วมกับบุคคลในครอบครัวและชุมชน

ขั้นสรุปผล

1. ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ของแผนการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ครูสรุปให้เห็นความสำคัญของหลักธรรมที่ส่งผลต่อการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ (อิทธิบาท 4)

สื่อ

1. ใบความรู้ เรื่อง บุคคลตัวอย่างในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สื่อบุคคลในหรือนอกท้องถิ่น ที่ผู้เรียนเห็นควรนำไปเป็นแบบอย่างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ใบงานการจัดทำแผนปรับปรุงวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การวัดผลประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็นผลการนำเสนอสู่การปฏิบัติ

ภาคผนวก

ใบความรู้เรื่อง บุคคลตัวอย่างในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ใบความรู้ที่ 1

แปลก เดชะบุญ บุคคลตัวอย่างในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อาจารย์แปลก เริ่มต้นชีวิต “อาจารย์” ในฐานะครูของนักศึกษาในรั้วสถาบันวิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยีเชียงราย และได้ขยายความของคำ ๆ นี้ ให้กว้างไกลไร้ขอบเขตจำกัด หลังตัดสินใจลาออกจากราชการในปี 2547 โดยตั้งปณิธานว่าจะใช้ชีวิตที่เหลือบุกเบิกการทำสวนที่ยึดแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงและสิ่งดีงามที่ปู่ย่าตายายสืบทอดกันมา เพื่อสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขแก่ครอบครัว ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

สิ่งที่อาจารย์สั่งสมมานานหลายสิบปี จากการทำงานวิชาการในสถาบัน ถูกแปรเป็น “ทุน” เบื้องต้นในการสร้างสวนเกษตรที่ไม่เหมือนใคร ในชื่อ “สวนบ้านนาหลังคาแดง” ที่หมู่บ้านสันนายาว อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

พื้นที่ 12 ไร่ คึกคักและคับคั่งด้วยพืชนานาพันธุ์ที่เป็นยา อาหาร และไม้ใช้สอย มากกว่า 300 ชนิด โดยอาจารย์แปลก ทำหน้าที่เหมือนพ่อสื่อ เลือกรสรพันธุ์ไม้มาปลูกไว้ด้วยกันอย่างมีเทคนิควิธี โดยเป้าหมายให้อยู่รอด เติบโต และผลิดอกออกผล แบบช่วยเหลือเกื้อกูล เพราะเชื่อว่านี่คือวิถีเกษตรที่เป็นทางรอดทั้งของพืช ของคน และของโลก เช่น ปลูกดอกไม้มากลิ่นหอมหวานหรือกลิ่นจุนใจไฉนก็แล้วแต่ เพื่อล่อและไล่แมลงไม่ให้ไปกวนไม้ผล อีกทั้งยังเลือกฟันปลูกพืชอาหารในท้องถิ่นที่มีหลักวิชาการยืนยันว่าคุณค่าทางโภชนาการสูง และเติบโตได้ดีโดยประหยัดดินและน้ำ และทุกวันนี้ อาจารย์แปลกยังค้นคว้าและลงมือพัฒนาที่นี่ให้เป็น “โรงเรียน” ที่มีชีวิตชีวาสำหรับเกษตรกรไทยอย่างไม่หยุดนิ่ง

นี่คือการแปรประสบการณ์ ความรู้ และความรักด้านการเกษตรที่สะสมมาตลอดชีวิตให้เป็น “ปุ๋ย” สำหรับต่อยอดเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง จากระดับแนวคิด ไปสู่ขั้นของการลงมือปฏิบัติในชีวิตจริงในภาคการเกษตร พร้อมกับพิสูจน์ให้เห็นว่าวิธีนี้จะทำให้เกิดดอกผลมากมายเพียงไร

ใบความรู้ที่ 2

บุคคลตัวอย่าง

บุคคลตัวอย่าง “ครอบครัวธาราร่วงรุกร”

เพราะการมีหลักที่มั่นคงในการใช้ชีวิตของนายแพทย์อภิสิทธิ์ และแพทย์หญิงทานทิพย์ ธาราร่วงรุกร เราจึงมีโอกาสได้เห็นประจักษ์ว่าชีวิตของ “หมอชนบท” นั้นสามารถสร้างคุณูปการ ได้มากเพียงไร

น้อยคนนักที่จะรู้ว่าแพทย์สองสามีภรรยา ต่างก็เป็นคนกรุงเทพฯ แต่ได้ยื่นหยัดการทำงานพัฒนาชุมชน อยู่ที่อำเภอเล็ก ๆ ในจังหวัดขอนแก่นมานานกว่า 20 ปี นับตั้งแต่เรียนแพทย์

ทั้งคู่ไม่เคยเปิดคลินิก แต่ทุ่มเวลาและความรู้ ความสามารถให้กับการพัฒนาบริการของโรงพยาบาลอุบลรัตน์ให้เป็นที่พึ่งอย่างอุ่นใจแก่ชาวบ้านอย่างเสมอหน้า และขยายขอบข่ายการทำงานกว้างไกลออกไป มากกว่าการรักษาเยียวยาทางด้านร่างกาย ด้วยการก่อตั้งมูลนิธิ “คำคุณ” เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในพื้นที่โดยสนับสนุนให้ผู้อาวุโสในชุมชนที่มีความรู้ ประสบการณ์และมุมมองในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” เป็นแกนนำในการแสวงหาแนวทางพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องบนหลักของการพึ่งตนเอง และพึ่งกันเอง จนเกิดเครือข่ายขยายออกไปทั้งภาคอีสาน

ครอบครัวธาราร่วงรุกรใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายและกลมกลืนเสมือนหนึ่งในสมาชิกของชุมชน บุตรสาวทั้งสองคน จบการศึกษาจากโรงเรียนเดียวกับเด็กอื่นๆ ในละแวกบ้าน และเรียนต่อระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยในจังหวัด แม้ว่า แพทย์หญิงทานทิพย์ได้ลาออกจากราชการ ตั้งแต่ปี 2539 เพื่อมาทำงานให้กับศูนย์คำคุณได้อย่างเต็มที่ แต่ก็ยังคงทำงานเป็นแพทย์อาสาสมัครให้แก่โรงพยาบาลอุบลรัตน์ตลอดมา

ความเป็นไปของครอบครัวเล็กๆ นี้ สะท้อนให้เห็นว่า ชีวิตที่ดำเนินไปด้วยหลักแห่งความพอเพียงสามารถก่อให้เกิดผลอันไพศาลได้อย่างน่าอัศจรรย์

ใบงาน
แผนการปรับปรุงวิถีชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ต้องการปรับปรุง.....

วิธีการปรับปรุง.....

.....

.....

.....

.....

ผลการปรับปรุง.....

.....

.....

.....

.....

บุคคลที่มีส่วนร่วมในการปรับปรุง.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหาอุปสรรค.....

.....

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

.....

.....

.....

.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

เรื่อง ลด ละ เลิก อบายมุข เพื่อชีวิตเป็นสุขและพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนรู้อบายมุขต่าง ๆ มีอะไรบ้าง
2. ผู้เรียนวิเคราะห์โทษของอบายมุขต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม
3. ผู้เรียนตระหนักและมีแนวทางในการลด ละ เลิก อบายมุขของตนเอง และคนในครอบครัว

สาระการเรียนรู้

1. โทษของสุราและเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์
2. โทษของบุหรี่
3. พิษภัยของยาเสพติด
4. ผลที่เกิดจากการพนัน เช่น หวย โฟ ไฮโล
5. โทษของอบายมุข
6. วิธีการลด ละ เลิก อบายมุข

การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- ไม่หลง ติด งมงาย กับอบายมุข
- ไม่ใช่เงินในเรื่องอบายมุขจนตนเองและครอบครัวเดือดร้อน
- ไม่ใช่เวลาไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

1.2 ความมีเหตุผล

อบายมุขมีโทษมหันต์ ทำให้เสียสุขภาพเสียทรัพย์ เสียเพื่อนและเสียบุคลิก ไม่ทำให้คนร่ำรวยหรือเจริญก้าวหน้าขึ้น

1.3 ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- มีจิตใจเข้มแข็ง ไม่ยุ่งเกี่ยว หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข
- คนในครอบครัวอบอุ่นและคอยตักเตือน
- ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น การเล่นกีฬาต่าง ๆ

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื่อนไขคุณธรรม

ชื่อสัตย์สุจริต มีวินัยในชีวิต อดทน มีจิตใจที่เข้มแข็งไม่ไปข้องเกี่ยวกับอบายมุข มีสติปัญญา

2.2 เจื่อนไขความรู้

รู้โทษของอบายมุข พิจารณาด้วยความรอบรู้หลักวิชา รอบคอบ และระมัดระวัง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

ครูให้ความรู้เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักพอประมาณ รู้เหตุรู้ผล มีภูมิคุ้มกัน และเจื่อนไขคุณธรรมนำความรู้

ขั้นใช้ประสบการณ์

1. ครูให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์การเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือ ติดอบายมุขของตนเอง
2. ครูให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มช่วยกันคิดถึงสิ่งที่เป็นอบายมุขและโทษของอบายมุข ควรแบ่งตามประเภทของอบายมุข เช่น เหล้า บุหรี่ ยาเสพติด การพนัน นักเลงผู้หญิง ฯลฯ แล้ววิเคราะห์ 3 ห่วง 2 เงื่อนไขแบบองค์รวม
3. แบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม ครูฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ เรื่อง การหลีกเลี่ยงอบายมุขตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องต่อไปนี้
กลุ่มที่ 1 รู้จักพอประมาณ
กลุ่มที่ 2 รู้จักเหตุผล
กลุ่มที่ 3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
กลุ่มที่ 4 เจื่อนไขความรู้
กลุ่มที่ 5 เจื่อนไขคุณธรรม

ขั้นสรุปผล

1. ครูเชิญผู้เรียนที่เคยติดอบายมุขที่เลิกได้ และไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขมาเล่าวิธีการเลิก 2-3 กรณีตัวอย่าง
2. ครูให้ผู้เรียนเขียนสัญญา ลด ละ เลิก อบายมุข อย่างน้อยคนละ 1 ชนิด เพื่อนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

สื่อเอกสารปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โปสเตอร์อบายมุข (เหล้า บุหรี่ ยาเสพติด โป๊ย หวย ไพ่ การเที่ยวเตร่ การพนัน ที่ใช้อุปกรณ์แสดงเกี่ยวข้องกับอบายมุข) ที่ประชาชนมักไปเกี่ยวข้อง

การประเมินผล

1. ประเมินจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียน
2. ประเมินจากผลงานการวิเคราะห์ตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ประเมินจากข้อสังเกตที่สังเกต ละ เลิก อบายมุข

ภาคผนวก

1. ใบความรู้
2. ใบงาน การวิเคราะห์

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ : เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต
2. หมวดวิชา พัฒนาสังคมและชุมชน สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
3. วิเคราะห์ความสอดคล้องมาตรฐาน

ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำระบบเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของตนเอง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง พอเพียงเพื่อยั่งยืน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนรู้และเข้าใจความเป็นมา ความหมาย และองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์แนวทางการดำเนินชีวิตตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ผู้เรียนมีความตระหนักในการนำระบบเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

สาระการเรียนรู้

1. ความเป็นมา/ความหมาย/องค์ประกอบของระบบเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวทางการนำระบบเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

การใช้ชีวิตพอเหมาะพอควรกับทุนทรัพย์ แรงงาน อายุ/วัย สถานที่ เวลา ความชอบและความสนใจ วัสดุอุปกรณ์ที่มี สภาพสังคมแวดล้อม

1.2 ความมีเหตุผล

ความจำเป็น ความคุ้มค่า ความพร้อม ประโยชน์และโทษที่จะได้รับ ผลกระทบที่จะตามมาจากการกระทำต่าง ๆ

1.3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

มีงานทำ มีรายได้ มีเงินออม ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่า พึ่งตนเองได้ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มและสังคม อย่างมีความมั่นคงปลอดภัย

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เกื้อหนุนคุณธรรม

ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร อด ละ เลิกอบายมุข แนวทางการนำระบบเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน (ด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม)

2.2 เกื้อหนุนความรู้

ความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญา ความรอบคอบ และระมัดระวัง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ผู้เรียนจับคู่ แล้วแต่ละคู่ศึกษาความเป็นมาและความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามใบความรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นมาและความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ผู้เรียนแต่ละคู่สรุป แล้วแต่ละคู่เลือกตัวแทนเพื่อเล่าความเป็นมาและความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงให้กลุ่มฟัง คู่ละประมาณ 2 นาที
3. ครูสรุปร้อยเรียง/เพิ่มเติมความครบถ้วนสมบูรณ์เรื่องความเป็นมาและความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ผู้เรียนดูวีดิทัศน์เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร”
2. ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการดูวีดิทัศน์ โดยนำคำหลัก (key word) ไปเขียนลงบนกระดาษปรู๊ฟที่ครูเตรียมไว้
3. ผู้เรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองเรื่องการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน จำนวน 2-3 คนๆ ละประมาณ 2 นาที
4. ครูสรุปสิ่งที่ผู้เรียนเล่าและร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์ที่ผู้เรียนเล่าตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 สถานการณ์)

ขั้นสรุป

1. ผู้เรียนช่วยกันสรุป “ผู้เรียนสามารถจะดำเนินชีวิตได้ตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไร” (ผู้เรียนจะสามารถนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างไร)
2. ครูช่วยเติมเต็มตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวัน
3. ครูมอบหมายกิจกรรมต่อเนื่องและให้ผู้เรียนนำมาส่งในการพบกลุ่มครั้งต่อไป

กิจกรรมต่อเนื่อง

ผู้เรียนนำแบบฟอร์มการลงรายการรับและจ่าย (บัญชีครัวเรือน) ไปลงรายการภายใน

1 สัปดาห์

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นมาและความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง
2. วิดีทัศน์เรื่องพอเพียงตามแนวคิดของพ่อ
3. กระดาษปูลูฟที่ครูเขียนคำหลัก (key word) 3 ห่วง 2 เงื่อนไข และ 4 สถานการณ์
4. กระดาษ เอ 4 (กระดาษหน้าเดียว)
5. แบบฟอร์มการลงรายการรับ-จ่าย (บัญชีครัวเรือน)
6. ปากกาเขียนกระดาษปูลูฟ

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตจากผลงานการนำเสนอความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สังเกตจากผลงานการนำคำหลัก (key word) ไปเขียนลงบนกระดาษปูลูฟ
3. สังเกตจากพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลง

ภาคผนวก

1. ใบความรู้ที่ 1 ความเป็นมาและความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง
2. แผนภูมิคำหลักขององค์ประกอบเศรษฐกิจพอเพียง

ใบความรู้ที่ 1

ความเป็นมาและความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการบรรยายของ ดร.ปรียานุช พิบูลสรวุฑ

ความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในปี 2542 ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ซึ่งเป็นประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในขณะนั้น ได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในสาขาต่างๆ ประมาณ 15 ท่าน มาช่วยกันระดมสมองกว่า 6 เดือน เพื่อสรุปนิยามความหมายของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง และหลังจากนั้นก็ได้รับการบังคับมทูลพระกรุณาพระบรมราชวินิจฉัย และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำคำนิยาม ดังกล่าวไปเผยแพร่และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้า พระราชทานพระบรมราชานุญาตตามที่ขอพระมหากรุณา ตามปรากฏในจดหมายสำนักราชเลขาธิการลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 ที่ส่งถึง สศช.

ทั้งนี้ เอกสารเบื้องต้นที่ใช้ในการประมวลคำนิยามดังกล่าว ส่วนมากเป็นพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในด้านต่างๆ เริ่มนับตั้งแต่พระปฐมบรมราชโองการ จนถึงเท่าที่มีในขณะนั้น ซึ่งจากการสืบค้นก็พบว่า แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาตามแนวทางที่เรียกว่าเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระองค์ท่านได้พระราชทานเป็นครั้งแรกคือในปี พ.ศ. 2540 จนเกิดนิยามความหมายของคำว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในเวลาต่อมานั้น ปรากฏเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2516-2517 ทั้งที่ปรากฏในพระราชดำรัสวันที่ 4 ธันวาคม กิตติ หรือในคราวพระราชทานปริญญาบัตรที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กิตติ ได้เริ่มทรงใช้คำว่า “พอมีพอกิน” เราต้องอยู่อย่าง พอมีพอกินก่อน แล้วจึงพัฒนาขั้นต่อไป เป็นต้น

ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดรวมถึงการพัฒนาและบริหารประเทศ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ทางสายกลาง คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำเศรษฐกิจพอเพียง คือ หลักคิดและหลักปฏิบัติ คำว่าปรัชญาแปลว่าหลักคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนเพื่อให้เราก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ถ้าเราใช้ความพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติ เราก็จะสามารถอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้

แผนภูมิคำหลักขององค์ประกอบเศรษฐกิจพอเพียง

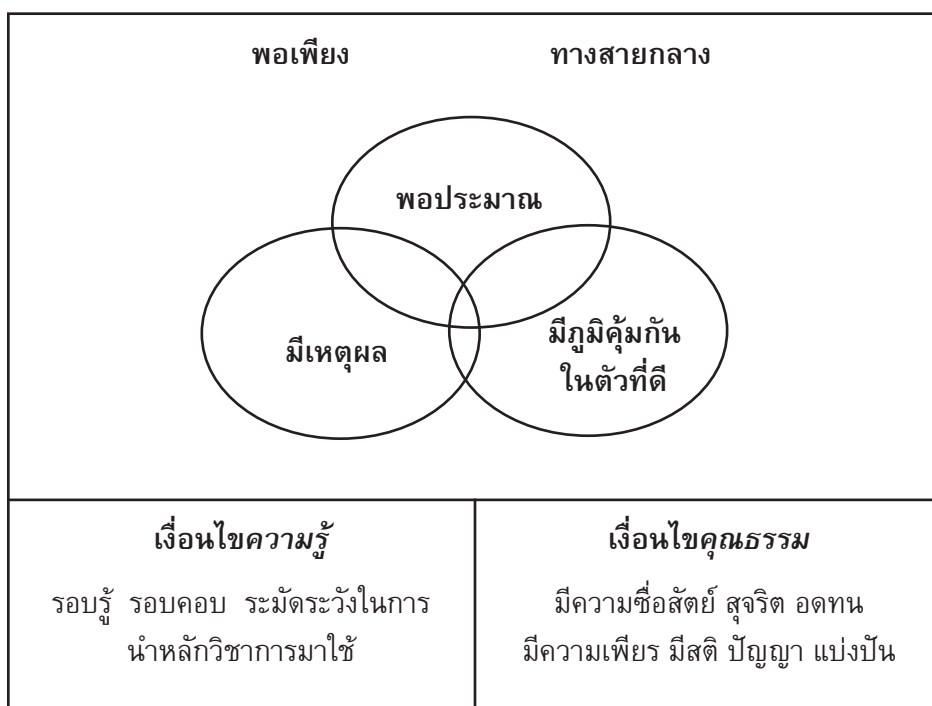
ด้าน..... ด้าน..... ด้าน..... และด้าน.....
สมดุล / พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

พอเพียง ทางสายกลาง	
เงื่อนไข	เงื่อนไข

เจลย แผนภูมิคำหลักขององค์ประกอบเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม
สมดุล / พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง สังคมเปลี่ยน ฉันปรับอย่างพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนรู้และเข้าใจองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับโลกยุคโลกาภิวัตน์เพื่อความสมดุลด้านต่างๆ
3. ผู้เรียนสามารถนำวิธีการ/หลักของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวทางการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง
3. การทำบัญชีครัวเรือน
4. การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการความไม่พอเพียง

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- ความพอประมาณในด้านการใช้จ่ายและปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง
- ความพอประมาณในการใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับทุนทรัพย์ แรงงาน วิชาชีพ อายุ วัย ทำเลที่ตั้ง เวลา ความชอบ และความสนใจ

1.2 ความมีเหตุผล

- ความมีเหตุผลในการวางแผนเป้าหมายของชีวิตอย่างเศรษฐกิจพอเพียง
- ความมีเหตุผลในการรับรู้ กับโลกยุคโลกาภิวัตน์ หรือให้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองเพื่อความสมดุลต่าง ๆ

1.3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

มีงานทำ มีรายได้ มีเงินออม สามารถใช้เวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นบุคลากรที่มีค่า พึ่งพาตนเองได้ ทำตนเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวกลุ่มและสังคม มีความมั่นคงและปลอดภัย

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

มีความอดทน ซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร อด ละเอียด อบายมุข แบ่งปัน ให้นำปรัญญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

2.2 เจื้อนไขความรู้

มีความรู้ มีทักษะ มีภูมิปัญญา ระมัดระวังรอบคอบ

แนวทางการนำวิถีชีวิตพอเพียงไปใช้ประจำวัน

1. **ด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ** ทำอย่างไรจะรักษาสมดุลรายรับรายจ่าย มีเงินออม การทำบัญชีรายรับรายจ่าย เป็นการสำรวจข้อมูลเพื่อให้รู้ว่ามีค่าใช้จ่ายเงินอย่างไร เพียงพอหรือไม่ เป็นเครื่องมือให้ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง
2. **ด้านสังคม** การช่วยเหลือ แบ่งปันกัน ทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ และกำลังความรู้ เพื่อสร้างสมดุลทางสังคม จึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข
3. **ด้านสิ่งแวดล้อม** เป็นการจัดการทรัพยากรให้สามารถใช้ได้อย่างยั่งยืน เห็นความจำเป็นของการอยู่ร่วมกับระบบนิเวศน์
4. **ด้านวัฒนธรรม** เห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย วัฒนธรรมไทย เห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น รากเหง้า ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของประเทศไทย รู้จักเลือกรับและแยกแยะวัฒนธรรมอื่นที่ไหลเข้ามา

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ผู้เรียนเล่าข้อจำกัด ข้อดี ประโยชน์ ฯลฯ ของประสบการณ์ในการลงรายการรับ-จ่ายบัญชีครัวเรือนในสัปดาห์ที่ผ่านมา
2. ครูจับประเด็น/เขียนสิ่งที่ผู้เรียนเล่าตามประเด็น 3 หัว 2 เจื้อนไข
3. ครูและผู้เรียนช่วยกันสรุปข้อจำกัด ข้อดี ประโยชน์ การลงรายการรับ - จ่ายบัญชีครัวเรือนตามองค์ประกอบแนวปรัญญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของปรัญญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อตนเองและครอบครัว และให้ทำการบันทึกถึงปัญหาที่เกิดจากความไม่พอเพียงทั้ง 4 ด้านที่ได้ระดมสมองไปแล้ว

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ผู้เรียนรวมกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน
2. ครูแจกใบงานที่ 1 พลโลกลดลง...แล้วยังลูกคนเดียวให้คิดได้อย่างไร หรือ ใบงานที่ 2 สุ่มตรวจตลาดสด ตะลึง !!! สารปนเปื้อนแทบทุกแผง ให้ผู้เรียน ศึกษาเป็นรายคน โดยให้แยกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม
3. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ตามใบงานที่ 1 ในเรื่อง ความสมดุล ของความพอเพียงในด้านต่าง ๆ ที่กำหนด ให้ความเวลาการวิเคราะห์กลุ่มละ 15 นาที
4. ผู้เรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์กลุ่มละ 3 นาที
5. ครูจุดประเด็นให้ผู้เรียนนำเสนอลงบนกระดานสรุป (แล้วติดไว้ที่หน้า/ผนังห้อง)
6. ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคน (กลุ่มใหญ่) แสดงความเห็นเพิ่มเติม

ขั้นสรุป

1. ผู้เรียนและครูร่วมกันสรุปและเชื่อมโยงความสมดุลกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข
2. ครูมอบหมายภารกิจให้ผู้เรียนวิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวเพื่อ วางแผนการออมเงิน พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ตนเองประสบจากความ ไม่พอเพียง

กิจกรรมต่อเนื่อง

1. ผู้เรียนเขียนแผนการออมเงินของตนเองและครอบครัว
2. บันทึกผลการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ตนเองและครอบครัวประสบจากความไม่พอเพียง หรือวิธีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ให้มีภูมิคุ้มกันที่ดียิ่งขึ้น

สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงานที่ 1 สถานการณ์
2. กระดาษสรุป
3. กระดาษ เอ 4 (กระดาษหน้าเดียว)
4. แบบฟอร์มการเขียนแผนการออม
5. ปากกาเขียนกระดาษสรุป

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการมีส่วนร่วมจากการเล่าประสบการณ์ในการทำบัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน
2. สังเกตการวิเคราะห์สถานการณ์/การนำเสนอผลการวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน
3. ประเมินจากแผนการออมเงินและบันทึกผลการวิเคราะห์ปัญหาจากความไม่พอเพียง คือ สังคม วัตถุ / เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ภาคผนวก

1. ใบงานที่ 1 พลโลกตกลง...เลี้ยงลูกคนเดียวให้ดีได้อย่างไร ?
2. ใบงานที่ 1 สุ่มตรวจตลาดสด ตะลึง!!! สารปนเปื้อนแทบทุกแผง

หมายเหตุ (มี 2 เรื่อง) ครูเลือกใช้ตามความเหมาะสม

ใบงานที่ 1

พลโลกลดลง...เลี้ยง 'ลูกคนเดียว' ให้ดีได้อย่างไร ?

โดย... สรรวมณต์ สิทธิสมาน

18 ตุลาคม 2549 10:01 น.

ปัจจุบันมีหลายประเทศกำลังประสบปัญหาจำนวนประชากรในประเทศที่ลดลง ในอัตราส่วนที่น่าใจหาย ไม่ว่าจะเป็นประเทศสิงคโปร์ ออสเตรเลีย ฮองกง เกาหลี รวมถึงประเทศไทยด้วย

ศ.ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล จากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เปิดเผยว่า ปัจจุบันคนไทยมีอัตราการเกิดปีละ 800,000 คน แต่เสียชีวิตก่อนอายุ 1 ขวบ 400,000 คน (ตามที่มีการจดทะเบียน) แต่ก็จะมีที่เสียชีวิตแล้วไม่ได้แจ้ง (ประมาณคร่าว ๆ สัก 100,000 คน) ก็จะเหลือประชากรที่เกิดประมาณ 300,000 คนต่อปี เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั้งประเทศ 62 ล้านคน ก็เท่ากับมีประชากรเพิ่มขึ้นเพียง 0.5 - 0.6 เปอร์เซ็นต์ต่อปีเท่านั้นเอง สาเหตุหลัก ๆ มี 4 ประการ คือ **ประการแรก** ผู้หญิงไทยแต่งงานช้าลง และมีแนวโน้มแต่งงานเมื่ออายุสูงขึ้นเรื่อย ๆ **ประการที่สอง** ค่านิยมครองตัวเป็นโสด ต้องการพึ่งพาตัวเอง และชอบอิสระ **ประการที่สาม** กลุ่มคนที่แต่งงานไม่ต้องการมีลูกมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด **ประการที่สี่** อีกกลุ่มหนึ่งที่แต่งงานก็ตั้งใจมีลูกคนเดียวหรือ 2 คนเท่านั้น

ในอีก 10 - 20 ปีข้างหน้า เมื่อจำนวนประชากรเด็กลดลง ในขณะที่จำนวนผู้สูงอายุซึ่งนับวันจะดูแลตัวเอง และมีแนวโน้มอายุยืนมากขึ้น ก็พอจะเห็นได้ว่าจะเกิดช่องว่างของจำนวนประชากรอย่างแน่นอนโดยเฉพาะในกลุ่มวัยทำงานก็จะกลายเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ในขณะที่จำนวนเด็กที่ลดลงก็จะกลายเป็นวัยรุ่น และวัยรุ่นขยับไปเป็นวัยทำงานในสัดส่วนที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด

สิ่งที่ต้องทำ ควรจะเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องสำหรับพ่อแม่ที่ตั้งใจจะไม่มีลูกหรือมีลูกเพียงคนเดียว ก็ต้องให้ข้อมูลโดยภาพรวมว่าจะเกิดอะไรขึ้น รวมถึงการเลี้ยงดูที่เหมาะสม และเน้นที่ "คุณภาพ" ให้แก่เด็กมากขึ้น เริ่มตั้งแต่การดูแลครรภ์ที่ดี เด็กที่เกิดมามีสุขภาพแข็งแรง มีการสร้างภูมิคุ้มกันโรค การโภชนาการอย่างถูกหลักและการเลี้ยงดูใส่ใจที่ถูกต้องของพ่อแม่ ถึงแม้ปริมาณคนจะน้อยแต่คุณภาพดี อาจจะดีกว่าปริมาณเยอะ แต่ไม่มีคุณภาพ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การเตรียมรับมือของทุกภาคส่วน โดยปรับเปลี่ยนเตรียมตัวเตรียมนโยบายให้เหมาะสมกับรูปแบบและวัยของจำนวนประชากรที่เปลี่ยนไปได้อย่างเหมาะสม เพราะรูปแบบและวิถีชีวิตของประชากรก็จะเปลี่ยนไป ก็ต้องออกแบบและให้ความรู้อย่างถูกต้องและเหมาะสมด้วย ส่วนครอบครัวที่ต้องการมีลูกคนเดียวก็ต้องบอกถึงข้อดีและข้อด้อยด้วย

ข้อดี คือเด็กจะได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรัก การดูแล หรือความห่วงใยจากพ่อแม่ และคนใกล้ชิด โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลาง เด็กจะมีความภาคภูมิใจและ รู้สึกว่ามีคนที่รักเขาอยู่ และบางครั้งพบว่าเด็ก ๆ เหล่านี้ยังมีความรัก ความรู้สึกดีต่อผู้อื่นด้วย

ข้อด้อย คือกรณีที่เด็กได้รับการดูแลที่มากเกินไป ก็มักจะเอาแต่ใจตัวเอง อาจจะมีพฤติกรรมที่ไม่น่ารัก เช่น ก้าวร้าว แกล้งคนอื่น และมักจะประสบปัญหาในการจัดการกับอารมณ์ ของตนเอง เนื่องจากพ่อแม่อาจเลี้ยงแบบปกป้องหรือตามใจเด็กมากเกินไป

ฉะนั้น เรื่องการเลี้ยงดูที่ถูกต้องวิธีและเหมาะสมเป็นเรื่องสำคัญของครอบครัวในยุคนี้ เพราะอย่าลืมว่าเด็ก ๆ เหล่านี้จะต้องเติบโตขึ้นไปเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า และเป็นผู้ใหญ่ในปริมาณ ที่ลดลงด้วย

คำชี้แจง

1. ให้ผู้เรียนแต่ละคนศึกษาไปงานนี้
2. กลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ความสอดคล้องตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม
3. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานกลุ่ม กลุ่มละ 3 นาที

ใบงานที่ 2

สุ่มตรวจตลาดสด ตะลึง!!! สารปนเปื้อนแทบทุกแผง

โดย...ผู้จัดการออนไลน์
22 มิถุนายน 2549 14:02 น.

วันนี้ (22 มิ.ย.) ศ.ดร.ภักดี โพธิศิริ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้นำเจ้าหน้าที่อาหารและยาพร้อมรถหน่วยตรวจสอบเคลื่อนที่ (Mobile Unit) ไปที่ตลาดสดแสงฟ้าหลังห้างวันเดอร์ เขตบางแค ซึ่งเป็นตลาดที่มีแม่บ้านจับจ่ายซื้ออาหารในช่วงเช้าจำนวนมาก เพื่อตรวจสอบอาหารสดที่จำหน่ายในตลาดว่า มีสารปนเปื้อนหรือไม่ หลังจากที่ยกเจ้าหน้าที่ทีมเฝ้าระวังความปลอดภัยด้านอาหารได้ส่งสายสืบเข้าไปเก็บตัวอย่างอาหาร เพื่อตรวจหาสารปนเปื้อนในตลาดดังกล่าว และได้พบสารบอแรกซ์ในหมูปด ฟอ์มาลินในสไปนาง และกรดซาลิซิลิกหรือสารกันราในผักกาดทองหลายตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม การไปตรวจสอบในวันนี้ ร้านค้าส่วนหนึ่งที่พบว่ามีการปนเปื้อนได้เก็บร้านไปก่อนที่คณะของ อย.จะไปถึง เนื่องจากเห็นคณะของผู้สื่อข่าวเข้าไปในตลาด ส่งผลให้ อย.ไม่สามารถตรวจจับได้ ทำได้เพียงพูดคุยและตักเตือนในบางร้านเท่านั้น

จากการตรวจสอบซ้ำอีกครั้งในแผงจำหน่ายอาหาร 30 แผง และเก็บตัวอย่างอาหารจำนวน 30 ตัวอย่าง ประกอบด้วย หมูปด 22 ตัวอย่าง สไปนาง 6 ตัวอย่าง และผักกาดทอง 2 ตัวอย่าง ผลวิเคราะห์เบื้องต้น พบว่า มีสารบอแรกซ์ในหมูปด 7 ตัวอย่าง ฟอ์มาลิน ในสไปนาง ทั้ง 6 ตัวอย่าง ส่วนกรดซาลิซิลิกไม่พบแต่อย่างใด

ในเบื้องต้น อย.ได้ตักเตือนผู้จำหน่ายมิให้นำมาขายอีก และนำผลิตภัณฑ์ที่พบสารปนเปื้อนดังกล่าวส่งตรวจวิเคราะห์เพื่อยืนยันผลอีกครั้งที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ รวมทั้งยังได้สอบสวนและสืบถึงต้นตอของแหล่งผลิต โดยในส่วนของฟอ์มาลินได้ทราบจากผู้ขายว่ารับมาจากจังหวัดราชบุรีและสมุทรสาคร หากผลการตรวจสอบยืนยันผลว่ามีการปนเปื้อนจริงจะถือว่าเป็นอาหารที่ไม่บริสุทธิ์ ผู้ผลิต/ผู้จำหน่ายจะถูกดำเนินคดีทันที มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ศ.ดร.ภักดี กล่าวว่า การนำบอแรกซ์ใส่ในอาหารจะทำให้ผู้บริโภคได้รับอันตราย อาจเกิดพิษได้ 2 แบบ คือ แบบเฉียบพลันจะทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน อูจจาระร่วง อ่อนเพลีย ปวดศีรษะ และแบบเรื้อรัง จะมีอาการเบื่ออาหาร น้ำหนักลด ดับไตอักเสบ การทำงานของไตล้มเหลว โดยเฉพาะในเด็กเล็กจะเกิดอาการพิษได้ง่าย ส่วนฟอ์มาลินนั้นเป็นการนำมาใช้ในทางที่ผิด โดยเข้าใจว่าช่วยทำให้อาหารคงความสด ไม่เน่าเสียเร็ว และเก็บได้นาน แต่ที่จริงแล้วเป็นสารพิษ

ที่มีอันตรายต่อร่างกายมาก ถ้าบริโภคอาหารที่มีฟอร์มาลินอยู่อาจทำให้เกิดอาการระคายเคือง และปวดแสบปวดร้อนที่ปากและคอ ผู้ที่มีความไวต่อสารนี้จะแสดงอาการปวดศีรษะ หายใจติดขัด แน่นหน้าอก และสำหรับกรดซาลิซิลิก หรือสารกันรา ก็มีอันตรายมากเช่นกัน โดยพิษของสารกันราจะเข้าไปทำลายเซลล์ในร่างกาย หากได้รับในปริมาณมาก ๆ จะทำลายเยื่อกระเพาะอาหาร และลำไส้ ทำให้เกิดแผลในกระเพาะอาหารและลำไส้ ความดันโลหิตต่ำจนช็อกได้ หรือบางรายที่รับประทานปริมาณน้อยก็อาจทำให้เกิดอาการแพ้ โดยทำให้เป็นผื่นคันขึ้นตามตัว อาเจียน หูอื้อ และมีไข้ จึงขอเตือนผู้ผลิตและจำหน่ายอาหารโปรดเห็นแก่ความปลอดภัยของผู้บริโภค อย่างนำสารปนเปื้อนอันตรายเหล่านี้มาใส่ในอาหารอย่างเด็ดขาดหากอย.ตรวจพบจะถูกดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

- คำชี้แจง**
1. ให้ผู้เรียนแต่ละคนศึกษาใบงานนี้
 2. กลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ความสมดุลตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม
 3. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานกลุ่ม กลุ่มละ 3 นาที

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง สู่โลกกว้าง ตามแนวทางความพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนรู้ และเข้าใจองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ผู้เรียนสามารถพัฒนาแนวคิดและประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต
3. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ต่อเนื่องของการดำเนินชีวิต / กิจกรรม / งานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ชั้น

สาระการเรียนรู้

1. องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ทฤษฎีใหม่ 3 ชั้นกับเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่าง ๆ

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- ความพอดีไม่มากไม่น้อยจนเกินไป พอเพียงกับศักยภาพของตนเองและภูมิสังคม
- ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

1.2 ความมีเหตุผล

- ตัดสินใจในเรื่องความพอเพียงอย่างมีเหตุมีผล ไม่ก่อความเดือดร้อนทักขุขยากให้สังคม
- ตัดสินใจเพื่อการดำเนินชีวิตในการสัมพันธ์ต่อเนื่องกับอาชีพ วิถีชีวิต ในสังคม ด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่แท้จริง
- ตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
- คาดการณ์ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจือนไขคุณธรรม

- ชื่อสัตย์ สุจริต อดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต รู้จักแบ่งปัน สร้างเครือข่ายแห่งมิตรภาพ และรู้จักสามัคคี
ทฤษฎีใหม่ 3 ชั้นกับเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่เป็นตัวอย่างภาคปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงมีอยู่ 3 ชั้น คือ

ขั้นที่ 1 เป็นการจัดการทรัพยากรที่แต่ละคนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้คนสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับเบื้องต้น

ขั้นที่ 2 เป็นความร่วมมือ รวมกลุ่มกันของคนที่สามารถพึ่งตนเองได้บ้างแล้วในระดับต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกันช่วยเหลือกันในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างกันมากขึ้น สมาชิกแต่ละคนจะต้องรู้จักอดทน เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน แลกเปลี่ยน และแบ่งปันประสบการณ์และความสามารถกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดการสร้างกลุ่ม องค์กรและชุมชน

ขั้นที่ 3 เป็นความร่วมมือกันในระดับเครือข่าย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มให้มีมากขึ้น

2.2 เจือนไขความรู้

- รอบรู้วิชาการให้เท่าทันโลกกว้างสอดคล้องกับวิถีชีวิตและการทำงานอาชีพ
- ความรอบคอบที่จะนำความรู้ที่ทันสมัย เหมาะสม มาพิจารณาเชื่อมโยงเพื่อดำเนินชีวิต

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูถามผู้เรียนว่ามีใครที่เริ่มออมเงินได้แล้วบ้าง และให้ผู้เรียนเล่าวิธีการออมเงินออมอย่างไร เพราะอะไรจึงต้องออม สัก 2-3 คน
2. ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม สัก 2-3 คน
3. ให้ครูและผู้เรียนได้ร่วมกันสรุปถึงการออมที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่กันไปในด้านความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ผู้เรียนรวมกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน
2. ครูแจกกระดาษให้ผู้เรียน กลุ่มละ 15-20 แผ่น กลุ่มละสี่

3. ครูแจกใบงานที่ 1 ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเลือกศึกษา 1 เรื่อง แล้วคิดตามประเด็นที่กำหนดในใบงาน
4. ผู้เรียนแต่ละคนคิดคำตอบให้ได้มากที่สุด แต่ละคนคิดในใจ ให้เวลา 1-2 นาที
5. ผู้เรียนเขียนสิ่งที่แต่ละคนคิด (ตามใบงาน) ลงในกระดาษให้ได้มากที่สุด แต่ต้องไม่ซ้ำกัน ให้เขียนตัวโตๆ (ใช้ 1 ข้อความ ต่อกระดาษ 1 ชิ้น) อาจให้ต่างคนต่างเขียน หรือให้มีเลขากลุ่มเป็นผู้เขียน)
6. ผู้เรียนนำข้อความแต่ละแผ่นติดบนกระดาษปรูฟ
7. นำกระดาษปรูฟของแต่ละกลุ่มที่ติดกระดาษไว้ติดไว้ตามผนังห้อง
8. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาผลการระดมความคิดของกลุ่มอื่น (ที่ไม่ใช้กลุ่มของตนเอง) ตามหัวข้อ/แล้วเสนอความคิดเพิ่มเติม โดยเขียนลงในกระดาษสีที่ตนเองได้รับ แล้วติดไว้ที่กระดาษปรูฟแผ่นใหญ่ ให้เวลาศึกษากลุ่มละ 5 นาที ศึกษาให้ได้อย่างน้อย 3 เรื่อง
9. ครูกำหนดทิศทางกรวยนกกลุ่มไม่ให้สับสน และใช้วิธีการจับเวลาและเป่านกหวีดเมื่อหมดเวลา เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนกลุ่ม
10. เมื่อศึกษาได้กลุ่มละ 3 เรื่องแล้ว ให้ผู้เรียนหยุดอยู่ที่เรื่องสุดท้าย และจัดกลุ่ม /สรุปความคิดที่ระดมได้ให้เข้าพวก/เป็นหมวดหมู่
11. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเลือกผู้แทนให้นำเสนอสิ่งที่กลุ่มเดิมเขียนไว้ และสิ่งที่กลุ่มอื่นๆเพิ่มเติมให้เพื่อนกลุ่มใหญ่ฟัง
12. จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกลุ่มใหญ่เสนอความคิดเพิ่มเติมในแต่ละประเด็น ถ้ามีผู้เรียนเสนอเพิ่มเติมให้ครูเขียนลงในกระดาษต่างสี แล้วติดในกระดาษปรูฟ
13. ผู้เรียนนำเสนอที่ละกลุ่มจนครบทุกกลุ่ม
14. ครูจับประเด็นและสรุปการนำเสนอตามองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 สถานการณ์
15. ครูเชื่อมโยงองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ที่เป็นตัวอย่างภาคปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงมีอยู่ 3 ชั้น

ขั้นสรุป

1. ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยการเสนอ/ยกตัวอย่างบุคคล กลุ่มงาน โครงการ และกิจกรรม จากประสบการณ์/ในชุมชน ที่เข้ากลุ่ม 3 ชั้นของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ครูช่วยเติมเต็ม หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวันในชั้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ชั้นที่ 1 แบบก้าวหน้าชั้นที่ 2 และ 3 (แจกใบความรู้)

สื่อ

1. ใบงานที่ 1 ประเด็นการระดมความคิด
2. กระดาษ เอ4 หลากสี (เท่ากับจำนวนกลุ่ม) ตัดเป็น 8 ส่วน
3. กระดาษขาว หรือสก็อตเทป
4. กระดาษปรู๊ฟ
5. ปากกาเมจิกเส้นใหญ่

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการมีส่วนร่วมจากการเล่าประสบการณ์ในการออมและการแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดของแต่ละคน
3. สังเกตการนำเสนอผลการวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ
4. สังเกตจากการยกตัวอย่าง/แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ภาคผนวก

ใบงาน ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจจากหนังสือพิมพ์ 5 เรื่อง

ใบงานที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจจากหนังสือพิมพ์ 5 เรื่อง

ให้ผู้เรียน

1. เลือกศึกษาเรื่องที่กำหนดให้กลุ่มละ 1 เรื่อง
2. ผู้เรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบในประเด็น เรื่องที่ศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร
3. ผู้เรียนรวมกลุ่มและเขียนสิ่งที่คิดลงในกระดาษที่แจกให้ (ให้เขียนตัวโตๆ ข้อความละ 1 แผ่น)
4. ให้นำกระดาษที่เขียนข้อความติดไว้บนกระดาษปรูฟ
5. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มไปศึกษาความคิดของเพื่อนกลุ่มอื่น อย่างน้อย 2 เรื่อง (รอฟังสัญญาณจากครู)
6. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม โดยเขียนลงในกระดาษสีที่ได้รับแล้วติดลงบนกระดาษปรูฟ
7. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปและนำเสนอความคิดของตนเองและเพื่อน ๆ ในเรื่องสุดท้ายที่ผู้เรียนศึกษา

เรื่องที่ 1 กองทุนชุมชน จากหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ปีที่ 52 ฉบับที่ 1-7 ก.ค. 48

รูปแบบทางเศรษฐกิจของประเทศที่เปลี่ยนไป ต้นทุนทางธรรมชาติถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการเจริญเติบโตของตลาดมากขึ้น ปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานได้ เพราะเงินกลายเป็นปัจจัยพื้นฐานประการที่ 5 ที่เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตชุมชน ชาวบ้านทำงานหนักเพราะต้องการรายได้ที่มากขึ้นเพื่อมาถนอมรายจ่ายที่พอกพูน ชาวนาเกษตรกรจำนวนมากกลายเป็นลูกหนี้ เสียทีนา สูญเสียความเชื่อมั่นในความรู้ของตน ต้องหันมาพึ่งพาเทคโนโลยี ปุ๋ยเคมี รวมทั้งยาฆ่าแมลง ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ คือตัวแปรสำคัญที่ทำให้ชุมชนตกอยู่ในสภาพสูญเสียการจัดการตนเอง รัฐมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนว่าเป็นปัญหาความยากจนที่ต้องเข้ามาแก้ไขจัดการ

**เรื่องที่ 2 เลี้ยงชีพด้วยมูลวัว จากหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ปีที่ 52 จ.30
16-22 ธ.ค. 48**

พ่อเจริญ พรหมวิหาร หนึ่งในเกษตรกรที่ริเริ่มโครงการธนาคารมูลวัว บ้านใหม่สมบุรณ์ อำเภอนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา เล่าว่า เราเลี้ยงวัวไว้ขาย ไม่ได้ใช้งาน วัวขายได้ราคาดี ในละครเท่านั้นแหละที่เราเห็นวิถีชีวิตชาวนาดั้งเดิม เดียวนี้ ชีวิตชาวนาเปลี่ยนไปแล้ว ชีว มูลสัตว์ เราก็หาได้ในชุมชน สมัยผมเล็กๆ ก็เลี้ยงวัวควายในทุ่งนา วัวควายกินหญ้าในทุ่ง แล้วก็ถ่ายในท้องนา โดยที่ไม่ต้องหว่านปุ๋ย ชีวทำให้นาร่วนซุย และอุ้มน้ำได้ดี แล้วมาถึงวันนี้มูลสัตว์อย่างชีวกก็ยังคงหาได้ในชุมชน แม้ว่าจะมีปริมาณที่ลดลงเพราะเลี้ยงวัวน้อยลง

**เรื่องที่ 3 คนของป่า ป่าของชุมชน จากหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ปีที่ 52 จ.29
9-15 ธ.ค. 48**

การสร้างป่าชุมชนผักหวานของผู้ใหญ่พรหม ปีกกลาง ไม่ใช่เรื่องผืนที่ไกลเกินตัว พื้นที่ 14 ไร่ 1 งาน ของแต่ละครัวเรือน คือการสร้างพื้นที่ป่าขนาดย่อมที่แต่ละครัวเรือนจะหาอยู่หากินได้อย่างพอเพียงภายในบ้านของตนเอง ใช้พลังงานทางสังคมเดิมที่มีอยู่ บ้าน วัด โรงเรียน เป็นจุดเชื่อมสำคัญร่วมกัน ความรู้สึกร่วมในการดูแลและสร้างพื้นที่สีเขียวของชุมชน ดังนั้นแม้ว่าบ้านใหม่สมบุรณ์จะมีการประกาศเขตป่าของชุมชนอย่างเป็นทางการ แยกจากที่อยู่อาศัยชัดเจน แต่เรากลับพบว่าป่าของบ้านใหม่สมบุรณ์กำลังขยายตัวทั่วพื้นที่ของหมู่บ้าน ป่าในโรงเรียน ป่าในบ้าน ป่าที่มีวัดดูแล เป็นแนวคิดวิถีทางสร้างคนให้กับป่า คนที่มีวิถีคิดจัดการป่า เข้าใจตระหนักถึงความสำคัญ ใช้ป่าอย่างรู้ค่าและเพียงพอ เป็นผืนป่าเศรษฐกิจที่ไม่ได้หมายความว่าห้ามการปลูกพืชพันธุ์เชิงเดี่ยว การตัดใช้ไม้เพื่อการค้าขายอย่างทั่วไป

เรื่องที่ 4 คนรู้ทันปลาจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ปีที่ 52 จ.5 24-30 มิ.ย.48

เมื่อลำนํ้ามูลเปลี่ยนไปจากกลไกธรรมชาติถูกจัดการผ่านกลไกอำนาจรัฐในนามของเขื่อนซึ่งปิดกั้นลำนํ้าที่ส่งผลทำให้คนลุ่มนํ้ามูลได้รับผลกระทบหาอยู่หากินได้ยาก ปลาที่เคยอุดมสมบูรณ์ลดน้อยลง บ้างก็สูญหายไป เขื่อนจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจรัฐที่กำหนดชะตาชีวิตของชุมชนลุ่มนํ้ามูล ให้เป็นคนจนอย่างถาวรกว่า 3 อำเภอ 65 หมู่บ้าน ซึ่งเมื่อรับผลกระทบมาเป็นเวลา 13 ปี ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไป มีความเป็นอยู่อย่างลำบากมาก ผู้คนได้เดินทางอพยพไปขายแรงงานต่างจังหวัดก็ถูกนายจ้างไม่จ่ายค่าแรง ดิตยาเสพติด ดิตโรคเอดส์บ้าง และอีกส่วนหนึ่งก็รวมตัวกันพยายามเรียกร้องสิทธิความเป็นธรรมขอค่าชดเชยจากรัฐบาลแต่ก็ไม่เป็นผลรวมระยะเวลา 13 ปี ทำให้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษสูญหายไปเกือบหมดสิ้น

ตั้งแต่ปิดปากมุลจนถึงวันนี้ 13 ปี ที่คนลุ่มน้ำมูลเคลื่อนไหวและต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิชุมชนในการจัดการตนเอง ภาพการเคลื่อนไหวที่สังคมทั่วไปรับรู้และเข้าใจนั้น ย่อมหนีไม่พ้นภาพประท้วงเรียกร้องอย่างยืดเยื้อภายใต้เครือข่ายสมัชชาคนจนที่ต้องต่อสู้กับยุคทุนนิยมที่มุ่งเน้นการแข่งขัน และการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรต่าง ๆ ทำให้การเคลื่อนไหวที่ผ่านมาของคนลุ่มน้ำมูลมองไม่เห็นโอกาสแห่งความหวังที่จะสามารถกลับมาจัดการฐานทรัพยากรของตนได้ ด้วยเหตุนี้กระบวนการเคลื่อนไหวในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาของชุมชนลุ่มน้ำมูล เมื่อไม่มีช่องทางในการเจรจาต่อรองเปิดเผื่อนได้อย่างถาวร พวกเขาจึงมุ่งที่จะสร้างตัวตนของคนลุ่มน้ำมูลผ่านฐานคิด องค์ความรู้ตามวิถีวัฒนธรรม ชุมชนอีสานไทบ้านที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อที่จะบอกกล่าวแก่สังคมว่าคนลุ่มน้ำมูลมีความรู้ที่จะจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติของตน

เรื่องที่ 5 ร่วมคิดร่วมทุนจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ปีที่ 52 ฉ.2 3-9 มิ.ย. 48

ร้านค้าชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด เกิดจากแรงบันดาลใจที่ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดตั้งกลุ่มยางพาราและสมาชิกได้รับผลประโยชน์ที่เป็นธรรมถ้วนหน้า เม็ดเงินย้อนกลับสู่สมาชิกโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง เนื่องจากการขายน้ำยางพาราได้ราคาดีขึ้น สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งผลสำเร็จของการทำสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังนั้น ความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มน้ำยางและกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิตจึงเป็นการจุดประกายให้เกิดการจัดตั้งร้านค้าชุมชน โดยที่ทั้งภาครัฐและชุมชนได้ร่วมมือกันอย่างจริงจัง ด้วยการที่ภาครัฐ อย่างเกษตรตำบลและพัฒนาชุมชนเป็นที่ปรึกษา ส่งเสริมให้ความรู้และสนับสนุนงบประมาณบางส่วนในการจัดตั้งร้านค้าชุมชน นอกจากนี้ กลุ่มผู้นำชุมชนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าอาวาสวัดห้วยน้ำขาว กลุ่มสมาชิกในชุมชนและสถานศึกษาในชุมชนต่างก็ร่วมมือกันผลักดันให้เกิดร้านค้าชุมชนขึ้น เพราะว่าคนในชุมชนต้องกินต้องใช้ และทำให้ทุกคนในชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร้านค้าชุมชนร่วมกัน สมาชิกในชุมชนจึงร่วมกันคิดที่จะตั้งร้านค้าชุมชน ซึ่งเดิมนั้นร้านค้าชุมชนเป็นร้านค้าเล็กๆ จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นศูนย์กลางรวมผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนเมื่อทำได้ประมาณ 2 ปี การขยายผลยังไม่มากเท่าที่ควรเนื่องจากไม่มีเงินทุนเพียงพอ สมาชิกจึงริเริ่มการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เน้นการออมเงินโดยนำเงินฝากของสมาชิกไปลงทุนทำร้านค้าชุมชน

ทฤษฎีใหม่นั้นมี 3 ชั้น ส่วนมากเวลาคนพูดถึงเศรษฐกิจพอเพียง มักจะนึกถึงทฤษฎีใหม่ ชั้นที่ 1 โดยเฉพาะด้านเกษตรเท่านั้น แต่แท้จริงแล้ว ทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นตัวอย่างภาคปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีอยู่ 3 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 เป็นการจัดการทรัพยากรที่แต่ละคนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อคนเหล่านั้นสามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ยกตัวอย่างเช่น แม่ค้าขายผักในเมืองสามารถดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงได้ โดยแม่ค้าแต่ละคนจะต้องเริ่มจากการรักษาความสมดุลทางเศรษฐกิจ มาพิจารณาก่อนว่า ในขณะนี้ ตนมีต้นทุนเท่าใด จะขายได้ในราคาเท่าใด ให้พอมีกำไรและเงินออมบ้าง นอกจากนี้ การตั้งราคาสินค้าก็ไม่ให้ต่างกันมากนัก การรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อม ก็โดยทำการค้าขายโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เลือกซื้อขายสินค้าที่สะอาด ปราศจากสารเคมีตกค้าง หมั่นรักษาความสะอาดของสินค้าและสถานที่ ไม่ทิ้งขยะเกลื่อนกลาด ในการรักษาสมดุลทางวัฒนธรรม แม่ค้าอาจรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม และรักษาสภาพแวดล้อมในการขายผักในพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัยมานานเอาไว้ ในส่วนของการรักษาสมดุลทางสังคม ก็คือ ไม่เบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบแม่ค้าคนอื่น (ทฤษฎีใหม่ชั้นที่ 1 นี้ เทียบได้กับเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน)

ชั้นที่ 2 เป็นการร่วมมือ รวมกลุ่มกันของคนที่มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้แล้วในระดับต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกันช่วยเหลือกันในกิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หรืออาจจะหารือกับแม่ค้าคนอื่น ๆ หาแหล่งสินค้าร่วมกัน รักษาความสะอาดของสถานที่ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างกันมากขึ้น แลกเปลี่ยนและแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดการสร้างกลุ่มองค์กรและชุมชน ตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง (ทฤษฎีใหม่ในชั้นที่ 2 นี้ เทียบได้กับเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า)

ชั้นที่ 3 เป็นความร่วมมือกันในระดับเครือข่าย ซึ่งพอมีอยู่บ้างแล้ว เช่น เครือข่ายกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เครือข่ายสันติอโศก หรืออย่างการสร้างเครือข่ายข้าว สำนึกรักบ้านเกิดของดีแตก เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อย่างที่จังหวัดบุรีรัมย์ผลิตข้าวปลอดสารพิษ นำมาแลกเปลี่ยนสินค้ากับเครือข่ายยมนาที่จังหวัดนครราชสีมา การแลกเปลี่ยนกันต้องมีการร่วมมือกันหลายภาคส่วน อันนี้ก็เป็นความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าหรือทฤษฎีใหม่ชั้นที่ 3

ยกตัวอย่าง เชื้อนปลาสักชลสิทธิ์ก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ทำไมถึงเป็นเพราะเชื้อนปลาสัก ทำให้น้ำไม่ท่วม กทม. นั่นคือ ด้านผล น้ำไม่ท่วม กทม. อุตสาหกรรมก็ใช้น้ำได้ ภาคเกษตรก็ใช้น้ำได้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย เกิดความสมดุลหลาย ๆ ภาคส่วน

ด้านเหตุ คือ กระบวนการสร้างเขื่อนก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียง กว่าสร้างเขื่อนนี้เสร็จก็ผ่านหลายรัฐบาล และใช้งบในการสร้างถูกมากเปรียบเทียบกับเขื่อนอื่น ๆ เมื่อคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายต่อหน่วยลูกบาศก์เมตรแล้ว และก็เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ผู้คนในพื้นที่ที่ถูกโยกย้ายไปก็ไม่กลับมาประท้วง มีหน่วยงานเข้าไปช่วยเหลือในการหาที่ดินใหม่ให้กับเขาอย่างยุติธรรม รัฐบาลรับช่วงต่อการก่อสร้างกันมาอย่างต่อเนื่องไม่ยกเลิกโครงการกลางคัน นักวิชาการด้านต่าง ๆ ก็มาช่วยกันวิเคราะห์หรือช่วยรอบคอบในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านป่าไม้ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์จึงถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

โดยสรุปแล้ว เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ได้ทุกเรื่อง OTOP แบบพอเพียงก็มี แบบไม่พอเพียงก็มี กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ก็เช่นเดียวกัน แบบพอเพียงก็มี แบบไม่พอเพียงก็มี เราต้องวิเคราะห์ว่าการดำเนินการ และผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับความพอเพียงหรือไม่ วัดที่เหตุ เขาใช้ความรู้กับคุณธรรมในการตัดสินใจ และการดำเนินการหรือเปล่า ใช้ความรู้ทางหลักวิชา อย่างรอบรู้รอบคอบหรือไม่ ความคิดและการกระทำอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน ไม่เบียดเบียนกัน มีการช่วยเหลือแบ่งปันกันหรือไม่ วัดที่วิธีปฏิบัติคือ ความพอเพียงโดยตรง ทำแบบพอประมาณกับทรัพยากร ทุน ศักยภาพ ภูมิสังคม หรือไม่ มีเหตุมีผลไหม มีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงไหม และสุดท้ายวัดที่ผลว่า มีการจัดการให้เกิดความสมดุลและความสามารถที่จะพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้านไหม

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้: เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต
2. หมวดวิชา พัฒนาสังคมและชุมชน สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. วิเคราะห์ความสอดคล้องมาตรฐาน

ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

ศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์แบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเรียนรู้เรื่องความหมาย ความสำคัญประโยชน์ของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และทักษะการพัฒนาชีวิตของตนเองและชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตแบบคุณธรรมนำความรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ตัวของเรา

(การรวบรวมปัญหาและการวิเคราะห์เพื่อวางแผนพัฒนาตนเอง)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ปัญหาความต้องการของตนเองอย่างพอประมาณ และเกิดความพอใจในคุณภาพของชีวิต
2. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของตนเองได้อย่างมีเหตุมีผล
3. ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ด้วยคุณธรรม ในการวางแผนพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

สาระการเรียนรู้

1. เศรษฐศาสตร์แบบเศรษฐกิจพอเพียง
2. การพัฒนาชีวิตของตนและชุมชนตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียง
3. การประยุกต์ใช้เศรษฐศาสตร์แบบเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- รู้จักรายรับและทุนต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ เช่น ทุนทรัพย์ ทุนทางสังคม เครือญาติ ทุนทางสิ่งแวดล้อม
- การรู้จักใช้จ่ายพอดีพอควรกับรายรับ และสอดคล้องกับสภาพชีวิตของแต่ละบุคคล

1.2 ความมีเหตุผล

- การรู้จักใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ตามความจำเป็นและมีประโยชน์ในการดำเนินชีวิต
- รู้และเข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการใช้ชีวิตแบบพอเพียง / ไม่พอเพียง
- กำหนดทางเลือกการแก้ปัญหาเป็นแนวทางการพัฒนาตนเอง

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- รู้ว่ามีชีวิตมีความเสี่ยงอะไรบ้าง และจะป้องกันได้อย่างไร
- การใช้จ่ายที่เป็นประโยชน์กับตนเองในอนาคตและเป็นประโยชน์ต่อสังคม (ออม/แบ่งปัน/ทำบุญ)
- ทำแผนทางเลือกการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจือนไขคุณธรรม

- ความร่วมมือในการทำงานด้วยกัน อย่างรู้จักสามัคคี
- การแสดงความคิดเห็นและการยอมรับผู้อื่นด้วยคุณธรรม
- การรู้จักใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ ให้เกิดประโยชน์และความสุขอย่างสมดุลและเป็นธรรม
- คิดและทำด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทน เพียร มีสติปัญญา

2.2 เจือนไขความรู้

- ทฤษฎี ความสำคัญ ความเป็นมาและประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง
- ความรู้การสร้างอาชีพตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ และการรวมกลุ่มระบบสหกรณ์

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. จัดเวทีสนทนา วิเคราะห์ปัญหา การใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน
2. บันทึกข้อมูลบัญชีครัวเรือนเป็นรายบุคคลและกลุ่ม

ขั้นใช้ประสบการณ์

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนและสรุปปัญหาตามลำดับความสำคัญ
2. สังเคราะห์เพื่อกำหนดการแก้ปัญหาเป็นรายบุคคลและกลุ่ม
3. ทำแผนพัฒนาตนเองเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง

ขั้นสรุปผล

ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปการนำแผนพัฒนาตนเองไปปฏิบัติจริง

สื่อ

1. สื่อเอกสารทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง
2. สื่อเอกสารเกษตรทฤษฎีใหม่
3. CD เกษตรทฤษฎีใหม่
4. CD เศรษฐกิจพอเพียง
5. วิทียากร
6. ตัวอย่างบัญชีครัวเรือน
7. เอกสารความรู้ในเรื่องการสร้างอาชีพต่าง ๆ
8. เอกสารความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมการร่วมกิจกรรม
2. ผลการบันทึกข้อมูล
3. แผนการสร้างวินัยการใช้จ่าย การออม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง อนาคตของเรา (การวางแผนพัฒนาตนเอง)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนวิเคราะห์การแก้ปัญหาด้วยกระบวนการวางแผนได้จริง
2. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการพัฒนาตนเองที่ประกอบด้วย ความเป็นพลเมืองดี กฎหมายที่ควรรู้ ระบบการเมืองการปกครองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชนและประเทศชาติ

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- การพัฒนาตนเองที่พอเหมาะและเกิดผลในระยะที่ยั่งยืนกับตนเอง
- การมีทางเลือกในการแก้ไขปัญหาของตนเองอย่างพอดีและเกิดดุลยภาพ

1.2 ความมีเหตุผล

- การเรียนรู้ในการวิเคราะห์จากกระบวนการในการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสม เช่น การเรียนรู้ในกระบวนการเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น
- การเรียนรู้ถึงเหตุผลและความจำเป็นของกฎหมายที่ควรรู้ในการดำรงชีวิตประจำวัน
- เข้าใจในการปกครองและการเมืองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- การวิเคราะห์เปรียบเทียบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงกับการปกครองในระบบอื่น ๆ
- ความเข้าใจในความจำเป็น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และตระหนักในความสำคัญของทรัพยากร สิ่งแวดล้อมในชุมชนและประเทศชาติ

1.3 ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- เข้าใจและหาแนวทางการสร้างเสริมความเป็นพลเมืองดีให้กับตนเองและคนอื่นได้
- มีการวางแผนในการพัฒนาตนเองได้อย่างมีเหตุผลและพอดีกับตนเอง

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจือปนไขคุณธรรม

- เกิดปัญญาในการสร้างเสริมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- เคารพในระเบียบกฎหมายและปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมต่อตนเองและผู้เรียน เช่น การช่วยเหลือ การไม่เบียดเบียน การยึดถือประเพณี ค่านิยมและสังคม

2.2 เจือปนไขความรู้

- ความรู้เรื่องกฎหมายที่ควรรู้
- รู้บทบาทและหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี และการวิเคราะห์แนวทางการสร้างเสริมความเป็นพลเมืองดีของตนเองและชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูร่วมกับผู้เรียนฝึกนั่งสมาธิ เพื่อฝึกเรียนรู้ความสงบ ศึกษาความไม่แน่นอน การนำหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว แนวทางปฏิบัติ เช่น เบญจศีล เบญจธรรม
2. แผนบันทึกความดี โดยมีการบันทึกความดีในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการเป็นพลเมืองดี การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันการรู้จักสามัคคี ในวิถีไทยที่งดงาม ให้เป็นกิจกรรมต่อเนื่อง และรายงานความรู้อันได้ปฏิบัติในรอบสัปดาห์
3. บัญชีครัวเรือน ผู้เรียนรายงานผลการบันทึกบัญชีครัวเรือนในรอบสัปดาห์และวิเคราะห์ผลให้เห็นปัญหาพร้อมเสนอรายงานผลการปฏิบัติตามแผนพัฒนาชีวิตตนเอง

ขั้นใช้ประสบการณ์

1. นำบันทึกความดีบางส่วนที่ผู้เรียนบันทึกแล้วมาแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จะช่วยให้เห็นการทำความดีที่ถูกที่ควรในวิถีชีวิตไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. นำผลการวิเคราะห์การทำบัญชีครัวเรือนในรอบสัปดาห์มาเปรียบเทียบกับ การดำเนินการตามแผนพัฒนาชีวิตตนเอง โดยมีการปรับปรุงพัฒนาแผนให้ดียิ่งขึ้น และเป็นการประเมินแผนพัฒนาตนเองในรอบสัปดาห์ โดยมีการเชื่อมโยงเข้าสู่การเรียนรู้ในความรู้ใหม่ให้เห็นความสัมพันธ์ของปัญหาการเรียนรู้และการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3. การเรียนรู้ความรูใหม่ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

เนื้อหา	วิธีการ
1. ระบบการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	1. ศึกษา ค้นคว้า รายงาน อภิปราย 2. วิเคราะห์ รายงาน ความสัมพันธ์ของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กับเศรษฐศาสตร์แบบเศรษฐกิจพอเพียง
2. กฎหมายที่ควรรู้	1. วิทยาการบรรยาย ค้นคว้าเพิ่มเติม 2. วิเคราะห์สะท้อนปัญหาของชุมชน สังคมไทยที่มีสาเหตุจากการละเลย 3. ระดมความคิด หาแนวทางการส่งเสริมการมีวินัย และการปฏิบัติตามกฎหมายของตนเองและชุมชนอย่างมีคุณธรรม 4. นำเสนอแนวทางส่งเสริมการมีวินัย และการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างมีคุณธรรมในบทบาทสมาชิกชุมชนและบทบาทสมมติการเป็นผู้นำชุมชน
3. ความเป็นพลเมืองดี	1. ผู้เรียนจัดทำแบบสำรวจความเป็นพลเมืองดีตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่ชุมชนต้องการ 2. ผู้เรียนวิเคราะห์ผลการสำรวจและจัดเวทีสังเคราะห์ลักษณะพลเมืองดี ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับชุมชน 3. ผู้เรียนระดมความคิดหาแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองดีตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 4. ผู้เรียนกำหนดแนวทางการรณรงค์เผยแพร่การเป็นพลเมืองดีตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต่อชุมชน
4. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	1. ผู้เรียนสำรวจรายงานสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน 2. ผู้เรียนร่วมกับภูมิปัญญา วิเคราะห์ เรียนรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมจากอดีตสู่ปัจจุบัน 3. ผู้เรียนวิเคราะห์ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมกับชุมชน เศรษฐกิจพอเพียงในระดับประเทศและระดับโลก 4. ผู้เรียนร่วมกันเสนอแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

หมายเหตุ ให้ครูเพิ่มเติมถึงการคิดและตัดสินใจตามแนวของเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่อง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ใช้คุณธรรมนำความรู้ นำไปสู่ความสมดุลพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

ขั้นสรุปผล

1. ผู้เรียนร่วมกันสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด โดยกิจกรรมการสำรวจ ความพึงพอใจของชุมชน
2. ผู้เรียนร่วมกันจัดทำรายงานข้อเสนอแนะจากผลการสำรวจความพึงพอใจของชุมชน

สื่อ

1. สื่อเอกสารทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง
2. สื่อเอกสารเกษตรทฤษฎีใหม่
3. CD เกษตรทฤษฎีใหม่
4. CD เศรษฐกิจพอเพียง
5. วิทียากร
6. ตัวอย่างบัญชีครัวเรือน
7. เอกสารความรู้ในเรื่องการสร้างอาชีพต่าง ๆ
8. เอกสารความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม

การประเมินผล

1. ตรวจสอบการบันทึกสมุดความดีที่ได้ปฏิบัติในรอบสัปดาห์ และรายงานผลการบันทึกบัญชีครัวเรือนในรอบสัปดาห์
2. ผลการสำรวจความพึงพอใจของชุมชน

ความหมายของพลเมืองไทย

พลเมืองไทย หมายถึง บุคคลที่มีความเป็นไทย (ศิลปวิทยา ธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อถือและความคิดจิตใจที่จะสามัคคีกันอยู่เป็นปึกแผ่น) อยู่ในตนเองและสามารถที่จะถ่ายทอดความเป็นไทยสืบต่อไปยังสู่คนรุ่นหลังได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ความเป็นพลเมืองไทย หมายถึง การนำความเป็นไทย มาใช้ให้เกิดประโยชน์รวมทั้งการคิดค้น ปรับปรุงหรือดัดแปลงความเป็นไทยให้เข้ากันได้กับสภาพการณ์ ที่เป็นอยู่จริงทั้งทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง

วิถีประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการปฏิบัติตนที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการดำรงชีวิตตามความเป็นไทยกับการเข้าไปมีส่วนร่วมของคนไทยในการเมืองและการบริหาร

ความหมายของประชาธิปไตย

ในสังคมไทย ประชาธิปไตยภายในสังคมไทย จะมีได้ 2 นัยคือ นัยของชีวิต และนัยของการเมืองการบริหาร

1. นัยของชีวิต ตามนัยนี้ถือว่าสังคมไทยจะมีความมั่นคงและปลอดภัย ถ้าคนไทยปฏิบัติตามวิถีชีวิตของความเป็นไทย
 - การรู้จักรักสามัคคี ความรักใคร่สามัคคีปรองดองระหว่างคนไทยในอดีตได้ทำให้ประเทศไทยดำรงอยู่มาได้ตราบเท่าทุกวันนี้ ยามใดที่คนไทยอ่อนแอ ชิงดีชิงเด่นและหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ยามนั้นประเทศไทยจะตกอยู่ในมหันตภัย ผลลัพธ์จากการเสียกรุงศรีอยุธยา 2 ครั้ง เป็นสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นได้อย่างชัดเจน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคลในโอกาส วันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันที่ 4 ธันวาคม 2534 เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ของความสามัคคีไว้อย่างลึกซึ้ง “...คนไทยนี้ความจริง รู้รักสามัคคี” ถึงอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ ถ้าไม่รู้ “รู้รักสามัคคี” อยู่ไม่ได้... “รู้รักสามัคคี” ควรจะใช้ได้เพราะหมายความว่า ทุกคนถือว่าตนเป็นคนไทย มีอะไรเกิดขึ้นก็ตาม ทุกคนรู้ว่าต้องมีความสามัคคี “รู้” ก็คือ “ทราบ” ทราบความหมาย ของสามัคคี “รัก” คือ “นิยม” นิยมความสามัคคี เพราะเหตุใดคนไทยจึง “รู้รักสามัคคี” ก็เพราะคนไทยนี้ฉลาด ไม่ใช่ไม่ฉลาด คนไทยนี้ฉลาด รู้ว่าหากเมืองไทยไม่ใช้ความสามัคคีไม่เห็นอกเห็นใจ ไม่ใช่อะไรที่พอรับกันได้ พอที่จะใช้ได้ ก็คงจะไม่ได้ทำอะไร หมายความว่า ทำมาหากิน ก็ไม่ได้ทำมาหากิน เพราะว่าไม่มีอุปกรณ์ ไม่มีความสงบ... จะต้อง “รู้จักสามัคคี”

- ความเป็นกลางและไม่มือคตติ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน บุคคลต้องไม่เลือกปฏิบัติ การทำงานต้องให้เกียรติกัน ไม่จับผิดกันและกันตลอดเวลา การตัดสินใจและการประเมินผลต้องกระทบแบบตรงไปตรงมา ไม่นำความชอบความเกลียด ความชังเข้ามาใช้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายเกี่ยวกับอคติไว้ว่า
- อคติ...ตามรากศัพท์คือ สิ่งที่ไม่ควรจะทำหรือสิ่งที่ไม่ควรจะไป “อ” แปลว่าไม่ “คติ” ก็หมายความว่าไป...สิ่งที่ไม่ควรจะไปนั้น หมายความว่า สิ่งที่ไม่ควรทำหรือไม่ควรตัดสินใจ ไม่ควรคิด...อคตินั้นมีฐานมีรากมาจากความไม่ดี...อคติทั้งหลายนี้เป็นสิ่งที่เราจะต้องพยายามเห็นและเรียน ถ้าปราศจากอคติแล้วก็จะถูกต้องตามหลักวิชา หมายความว่า ถูกต้องตามบทกฎหมายที่มีอยู่ และเป็นไปตามกฎของความยุติธรรมคือความดี ความถูกต้อง...
- ความจริงใจต่อกัน ถ้าคนในสังคมไม่จริงใจต่อกัน การทำงานหรือการติดต่อกันในเรื่องต่าง ๆ จะประสบแต่อุปสรรคไม่ราบรื่น เนื่องจากแต่ละฝ่ายไม่ไว้วางใจกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องความจริงใจไว้ว่า ความจริงใจมี 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่งคือ ความจริงใจต่อผู้ร่วมงานซึ่งมีลักษณะประกอบด้วยความซื่อตรง เมตตาหวังดี พร้อมเสมอที่จะร่วมมือช่วยเหลือและส่งเสริมกันทุกขณะ ทั้งในฐานะผู้มีจุดประสงค์ที่ดีร่วมกัน และในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ร่วมชาติ ร่วมโลกกัน ประการที่สอง ได้แก่ ความจริงใจต่องาน มีลักษณะเป็นการตั้งสัตย์อธิษฐานหรือการตั้งใจจริงที่จะทำงานให้เต็มกำลังกล่าวคือ เมื่อได้พิจารณาด้วยปัญญาเป็นที่แน่ชัดแล้วว่า งานที่จะทำนั้นเป็นประโยชน์จริง ก็ตั้งสัตย์สัญญาแก่ตัวเอง ผูกพันบังคับให้กระทำจนเต็มกำลังความรู้ความสามารถ....
- ความอดทนและอดกลั้น การบังคับใจและการข่มใจของตน จะทำให้ความขัดแย้งกับบุคคลอื่นลดน้อยลง ความโกรธ และความโมโหจะทำให้สถานการณ์บานปลายกลายเป็นความรุนแรงในลักษณะของ “น้ำผึ้งหยดเดียว” ได้ในสังคมประชาธิปไตย บุคคลมีเสรีภาพในการชุมนุมได้ แต่การชุมนุมควรเป็นไปอย่างสงบ ไม่มีการยั่วยุหรือใช้ความรุนแรง แต่ถ้ามีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น อีกฝ่ายหนึ่งต้องรู้จักอดกลั้น ไม่โต้ตอบเพื่อไม่ให้เรื่องลุกลามบานปลายออกไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความอดทนและอดกลั้นไว้ว่า “ความอดทนและอดกลั้นไม่ยอมด้วยยอมใจให้เป็นไปตามเหตุการณ์ตามอคติ และอารมณ์ที่ชอบใจ หรือไม่ชอบใจนั้น ทำให้เกิดมีการยั้งคิด และธรรมดาคนเรา เมื่อยังคิดได้แล้ว...

การพิจารณาทบทวนเรื่องใด ๆ ใหม่น่าจะช่วยมองเห็นละเอียดชัดเจนขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจ...ปัญหาหรือความติดขัดก็ไม่ยอมบรรเทาลง สามารถจะดำเนินงานทุกอย่างต่อไปได้โดยถูกต้อง ไม่ผิด...ไม่หลง และไม่เสียเวลา งานที่ทำก็จะบรรลุผลสมบูรณ์...”

- ความเสียสละ บุคคลในสังคมต้องรู้จัก “การให้” และ “การรับ” บุคคลที่ต้องการจะให้ผู้อื่นอนุเคราะห์อุมชู้ บุคคลนั้นก็จะต้องคิดที่จะอนุเคราะห์อุมชู้ผู้อื่นด้วย บุคคลที่ต้องการจะให้ผู้อื่นไหว้ บุคคลนั้นก็จะต้องคิดที่จะไหว้ผู้อื่นด้วย ถ้าในสังคมคิดจะแบมืออย่างเดียว ไม่คิดจะให้ใคร สังคมนั้นจะมีแต่ความเห็นแก่ตัว และชีวิตของแต่ละคนจะไม่มีความสุข สังคมที่ดีคือ สังคมที่คนในสังคมยอมสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ ยอมสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิตและยอมสละชีวิตเพื่อรักษาธรรม อย่างไรก็ตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานแง่คิดเกี่ยวกับการเสียสละ ที่สำคัญประการหนึ่งคือการเสียสละความคิด โดยทรงเสนอแนะ 2 ประการคือ “...สละความคิด...เท่ากับไปสร้างให้คนอื่นมีความคิด แล้วก็ทำให้คนอื่นมีความคิด แล้วก็ทำให้คนอื่นทำงานได้ดีขึ้น ก็เป็นการทำให้มีความคิดที่แข็งแรงขึ้น...แต่สละในทางความคิดนั้นก็ยังมิใช่ในทางอื่นด้วย...คือสละในจิตใจของตัวเอง บางทีเรามีความคิดอย่างหนึ่งนึกว่าถูกต้อง แต่จะไปเผชิญกับปัญหาบางอย่าง ก็จะต้องสละความคิดนั้น คือว่าเลิกคิด อันนี้ต้องอาศัยความเสียสละเหมือนกัน เพราะว่าเราคิดอย่างหนึ่งแล้วไปเจอว่าความคิดนั้นอาจจะไม่ถูกต้อง ความคิดของคนอื่นดีกว่า เราต้องสละความคิดนั้น...มิฉะนั้น เราเสีย แล้วก็เราเสียส่วนรวมก็เสีย ฉะนั้นจุดสำคัญของการเสียสละก็อยู่ตรงที่ว่า ต้องสละความคิดที่ไม่สร้างสรรค์...”
- ความมีเหตุผล ในการแก้ปัญหาหรือหาข้อสรุป จะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นได้เสมอเนื่องจากบุคคลจะมีภูมิหลังของครอบครัว การศึกษาและวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน การใช้อารมณ์หรือยึดความคิดของตนเป็นใหญ่ จะทำให้เกิดความไร้ระเบียบและความรุนแรงได้ง่าย ดังนั้น ในสังคมประชาธิปไตย ควรหาข้อยุติในลักษณะของการร่วมกันคิด และร่วมกันอภิปรายโดยใช้ข้อมูลอย่างรอบด้าน มีการพิจารณาเหตุผลของแต่ละฝ่ายด้วยใจเป็นธรรม ข้อเสนอของฝ่ายใดที่มีเหตุผล และมีความเป็นไปได้มากกว่า ก็จะถูกนำไปปฏิบัติต่อไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้ให้เห็นประโยชน์ของความมีเหตุผลไว้ว่า “ผู้ที่เคร่งครัดตามแบบแผนที่ราบเรียบและแน่นอนหนา ย่อมทรงตัวให้ตรงอยู่...ไม่มีพลาดพลั้ง แต่ถ้าเหตุผลที่นำมาเป็นพื้นฐาน มิใช่เหตุผลที่ถูกที่แท้ หากแต่เป็นเหตุผลตามอารมณ์ ตามความลำเอียงและหลงผิดแล้วก็หาเป็น

พื้นฐานที่หนักแน่นมั่นคงมิได้เลย...เปรียบเหมือนคนที่ยืนอยู่บนพื้นดินเลนหรือในเรือที่โคลง ย่อมทรงตัวหรือขยับตัวอย่างเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าแสนลำบาก เพราะต้องคอยเลี้ยงตัวมิให้ล้มคว่ำอยู่ตลอดเวลา...”

- การดำรงชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยดังกล่าวนี้นอกจากจะทำให้ชีวิตครอบครัวของตนเองมีความสุขแล้ว ยังจะทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็นไม่มุ่นร้ายกัน

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
หมวดวิชา พัฒนาอาชีพ

1. ชั้นประถมศึกษา
เรื่อง การวางแผนการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง
3. ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
เรื่อง เกษตรธรรมชาติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นประถมศึกษา
เรื่อง การวางแผนการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้: การวางแผนการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. หมวดวิชา พัฒนาอาชีพ สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว ชั้นประถมศึกษา
เวลา 3 ชั่วโมง
3. วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐาน
ง 1.1 เข้าใจ มีความสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน
ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในการทำงานเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวกับงานบ้าน
งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์และงานธุรกิจ
4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้
ศึกษา เรื่อง การจัดการตนเองและครอบครัวโดยวิเคราะห์ อภิปรายฝึกทักษะเกี่ยวกับ
ความหมาย การวางแผนการดำรงชีวิต การรู้จักตนเองการทำบัญชีครัวเรือน และการใช้ธรรมะ
ในการดำรงชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่าง
เหมาะสมกับสภาพของตน และครอบครัวอย่างมั่นคงและยั่งยืน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง การวางแผนชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้และความเข้าใจความเป็นมา ความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำไปสู่การจัดทำแผนดำเนินการชีวิต
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการจัดทำบัญชีครัวเรือน
3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาและประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบคลุมในเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีด้วยการตัดสินใจจากคุณธรรม นำความรู้วิชาการต่าง ๆ รอบด้านมาใช้ด้วยความรอบครอบ ระมัดระวังอย่างซื่อสัตย์สุจริต อดทน มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

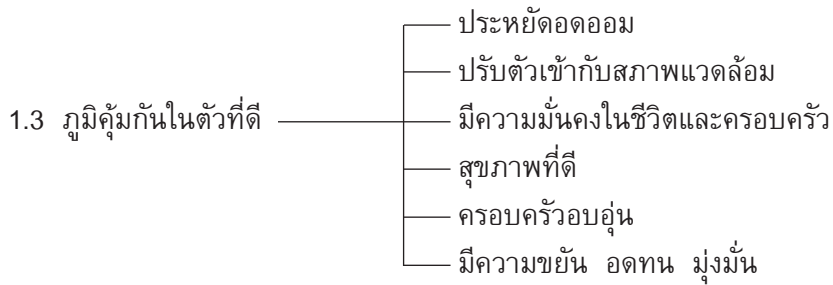
สาระการเรียนรู้

1. ความหมายและความสำคัญของการวางแผนการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. การทำบัญชีครัวเรือน
3. ธรรมะในการดำรงชีวิต (สัปปริสธรรม 7)

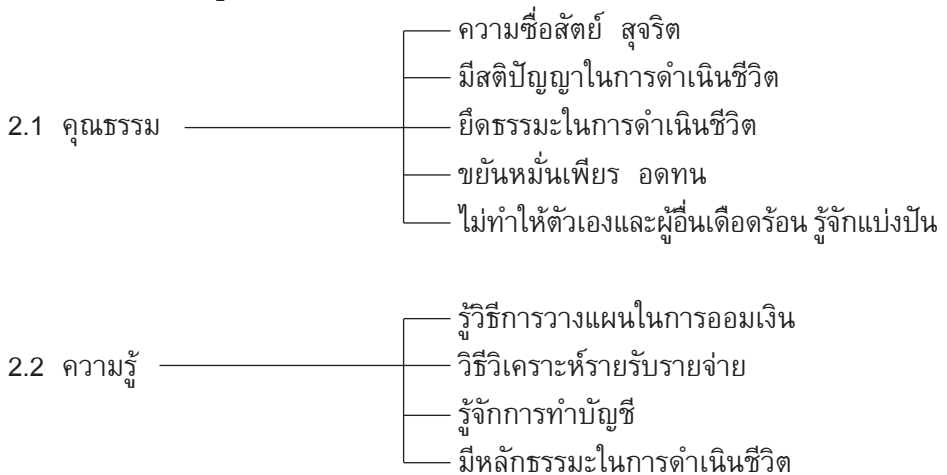
บูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ	—	— เหมาะสมกับฐานะการเงิน— เหมาะสมกับรายได้— สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ— ช่วงเวลาการประกอบอาชีพ— จำนวนสมาชิกในครอบครัว— ประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางภูมิประเทศและสังคม
1.2 ความมีเหตุผล	—	— มีวินัยทางการเงิน ใช้เงินอย่างมีเหตุผล— เป็นแรงจูงใจในการเดินทางไปสู่เป้าหมาย— มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต

2. คุณธรรมกำกับความรู้

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูนำผู้เรียนพูดคุยเรื่องเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน หรือให้ผู้เรียนชมวีดิทัศน์ เรื่องที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปสาระจากการพูดคุยถึงสภาพการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และสาระสำคัญที่ได้จากการชมวีดิทัศน์

ขั้นให้ประสบการณ์

1. แบ่งกลุ่มผู้เรียนอย่างน้อยกลุ่มละ 8 คน แล้วมอบให้ศึกษาตามประเด็น ดังนี้
 - 1.1 ความหมายและความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.2 ความหมายและความสำคัญของแผนการดำเนินชีวิต
 - 1.3 ธรรมะในการดำเนินชีวิต
 - 1.4 ตัวแทนผู้เรียนนำเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ที่ละประเด็น
2. ครูให้ความรู้ในเรื่องหลักการทำบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์บัญชีเพื่อสู่การปฏิบัติ

ในวิถีชีวิต

3. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนเสนอผลการจัดทำแผนเข้าสู่อาชีพหรือพัฒนาอาชีพโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง
4. ครูเลือกตัวแทนผู้เรียนและเสนอผลการจัดทำแผนเข้าสู่อาชีพหรือพัฒนาอาชีพของตนเอง

ขั้นสรุป

ครูและผู้เรียนสรุปกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนในการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพร้อมให้แนวคิดนำแผนการเข้าสู่อาชีพหรือการพัฒนาอาชีพ การทำบัญชีครัวเรือนไปใช้ได้จริง

สื่อ

1. วีดิทัศน์ เรื่อง หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. ข่าวสาร ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน

การประเมินผล

1. สังเกต การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม/การวางแผนการทำงาน/การแสดงความคิดเห็น
2. ตรวจผลงานการอภิปราย 3 ประเด็นหลัก การทำบัญชีครัวเรือนและการจัดทำแผนเข้าสู่อาชีพเป็นรายบุคคล

ภาคผนวก

1. ใบความรู้ (บัญชีครัวเรือน)
2. ใบงาน (ทำแผนชีวิต)

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง

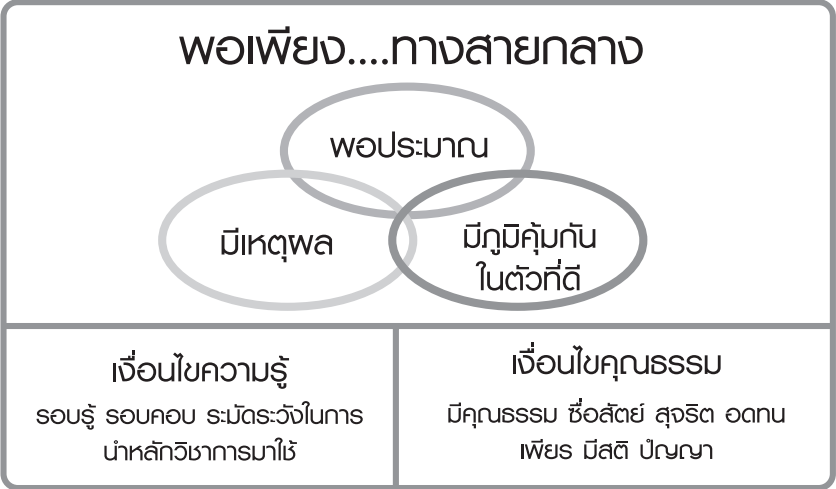
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- แนวคิดหลัก** เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- เป้าหมาย** มุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับการรองรับเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี
- หลักการ** ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน

เงื่อนไขพื้นฐาน (คุณธรรมนำความรู้)

1. จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน
2. การเสริมสร้างจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ด้วยความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ

วัตถุประสงค์/สิ่งแวดลอม/วัฒนธรรม
 สมดุล/พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

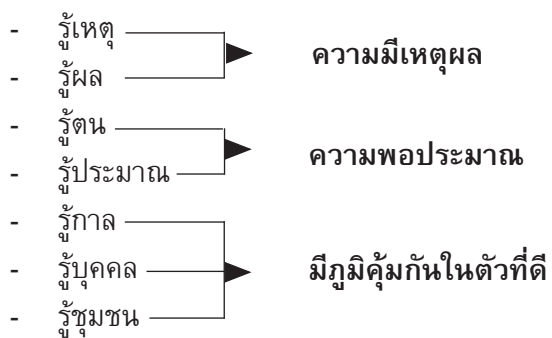
- โดยพื้นฐานการพึ่งตนเองเป็นหลัก การทำอะไรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง
- พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมเหตุสมผลและการพร้อมรับ ความเปลี่ยนแปลง
- ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจและวัฒนธรรม สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี รวมถึงเศรษฐกิจ
- การสร้างความก้าวหน้าให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละระดับ

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ

ด้านวัตถุ / เศรษฐกิจ	ลดรายจ่าย/เพิ่มรายได้/ใช้ชีวิตอย่างพอควร/คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป/การเผื่อทางเลือกสำรอง
ด้านจิตใจ	มีจิตใจเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้/มีจิตสำนึกที่ดี/เอื้ออาทร ประณีประนอม/นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก
ด้านสังคม	ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน/รู้จักสามัคคี/สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน
ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ/เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด/ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด
ด้านเทคโนโลยี	รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม (ภูมิสังคม) พัฒนาเทคโนโลยีต่อยอดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน / ก่อประโยชน์กับคนหมู่มากก่อน

ใบความรู้
เรื่องธรรมะในการดำเนินชีวิต

สัปปริสีธรรม 7

สัปติสธรรม 7

ในความหมายของพระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้ประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ ดังนี้

1. ธัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ เช่น รู้จักว่าการทำความดีเป็นเหตุแห่งความสุข ความขยันเป็นเหตุแห่งความสำเร็จ ความเกียจคร้านเป็นเหตุแห่งความล้มเหลว การทำความชั่วเป็นเหตุแห่งความทุกข์ เป็นต้น และรู้ว่าเมื่อเกิดมีผลขึ้นมาแล้วมันจะต้องมีเหตุ ไม่ใช่มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นมาลอยๆ โดยไม่มีเหตุเลย เมื่อรู้ว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดผลดี อะไรเป็นเหตุให้เกิดผลชั่ว แล้วพยายามหลีกเลี่ยง หรือละเหตุที่จะให้เกิดผลชั่ว แล้วหันมาทำแต่เหตุที่จะให้เกิดผลดี

2. อัตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักผล เช่น รู้จักว่าความสุข เป็นผลแห่งการทำความดี ทุกข์เป็นผลแห่งการทำความชั่ว สบปลื้มได้เป็นผลแห่งความขยันความตั้งใจเรียน สบปลื้มได้ก็ทราบว่านั้นเป็นผลแห่งความเกียจคร้าน ความไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เป็นต้น แล้วพยายามแสวงหาแต่ผลดีโดยการทำความดี

3. อัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน คือ ต้องรู้สึกตัวอยู่เสมอว่า เรามีชาติ มีเพศ มีตระกูล ยศ ศักดิ์ สมบัติ บริวาร ความรู้ความสามารถ กำลัง ความถนัด และคุณธรรม แค่นี้ เพียงไร แล้วต้องประพฤติตนให้สมกับภาวะนั้นๆ และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

4. มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ รู้จักความพอดี เช่น ในการแสวงหาเครื่องยังชีพก็ต้องแสวงหาในทางที่ชอบธรรม ไม่โลภมากเกินไป เมื่อหามาได้แล้วก็ต้องรู้จักประมาณในการใช้จ่ายด้วย ต้องไม่ฟุ่มเฟือยจนเกินไปนัก และต้องไม่ผิดเคืองจนเกินไปด้วย

5. กาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจการทำหน้าที่การทำงานต่างๆ เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมแก่เวลา เป็นต้น ถ้าผิดพลาดในเรื่องกาลเวลาดังกล่าว นอกจากจะไม่ได้รับผลสำเร็จแล้ว ยังอาจจะได้รับผลเดือดร้อนในภายหลังอีกด้วย เช่น การไปสอบไม่ทันเวลา เป็นต้น

6. ปริสัณญตา ความเป็นผู้รู้จักบริษัท ชุมชน และสังคม ว่าสังคมใดควรที่จะเข้าไปร่วมด้วย สังคมใดควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล รวมทั้งรู้กิริยาที่ประพฤติต่อชุมชนหรือสังคมนั้นๆ ว่าเมื่อเข้าสังคมนี้จะต้องประพฤติตัววางตัวอย่างใด จะต้องพูดอย่างไร ต้องรู้มารยาทในสังคมนั้นๆ จะได้ไม่เคอะเขินเวลาสู่ที่ประชุมชน คือ ต้องทำตัวเข้ากับสังคมได้โดยถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

7. บุคคลโรปรัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล ว่าบุคคลนี้เป็นคนดี ควรคบ ผู้นี้เป็นคนไม่ดี ไม่ควรคบ เป็นต้น เพราะในสังคมทั่วๆ ไปย่อมมีทั้งคนดีคนชั่วด้วยกันทั้งนั้น จึงต้องรู้จักเลือกคบคน เพราะการคบคนดีย่อมเป็นศรีแก่ตน คบคนชั่วจะพาตัวให้บรลัย รวมทั้งรู้ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครยิ่งหรือหย่อน

อย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลที่จะสนทนากับบุคคลด้วยดีว่าจะใช้ถ้อยคำ จะตำหนิ ยกย่อง หรือแนะนำพร่ำสอนอย่างไรจึงจะได้ผลดี เป็นต้น

ในชีวิตประจำวันนั้น ถ้าใครมีคุณธรรมของมนุษย์ที่แท้ 7 ประการ และสามารถประพฤติได้อย่างถูกต้องตามหลักการเหล่านี้โดยสมบูรณ์แล้ว ผู้นั้นย่อมชื่อว่า เป็นผู้ที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องว่าเป็น “สัตบุรุษ” หรือ “คนดีแท้” หรือ “มนุษย์โดยสมบูรณ์” การกระทำหรือพฤติกรรมของเขาย่อมเหมาะสมถูกต้องปราศจากความผิดพลาด นำประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยรวม คนดีแท้อยู่ในสังคมโดยยอมเอื้ออำนวยประโยชน์สันติสุขแก่สังคมนั้น ผู้ประสงค์จะให้การดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปโดยราบรื่นเรียบร้อย เป็นสุขช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติได้จะต้องมีคุณธรรมของมนุษย์โดยสมบูรณ์ดังกล่าว

ใบความรู้ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

มาเรียนรู้เรื่องบัญชีกันเถอะ
บัญชีคืออะไร

- บัญชีคือ** เอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อจดบันทึก จำแนกประเภทและสรุปผลของเหตุการณ์ทางการเงินโดยแสดงมูลค่าเป็นจำนวนเงินคือ รายรับและรายจ่าย
- รายรับคือ** จำนวนเงินที่ได้รับจากเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพ การขายสินค้าจากการมีผู้ให้ จากดอกเบี้ย จากเงินปันผล จากการกู้ยืม เป็นต้น
- รายจ่ายคือ** จำนวนเงินที่ต้องจ่ายเพื่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น รายจ่ายสำหรับเป็นทุนการประกอบอาชีพ รายจ่ายในชีวิตประจำวัน รายจ่ายค่ารักษาพยาบาล รายจ่ายเพื่อการชำระหนี้ เป็นต้น

ทำไมต้องทำบัญชี
สาเหตุที่ต้องทำบัญชี

เพราะว่าการทำบัญชีมีประโยชน์ต่อเราดังนี้

1. ช่วยควบคุมการใช้จ่ายส่วนตัว

ทำให้เรารู้ว่าเงินสดที่เรามีอยู่ในมือนั้นได้มาจากไหนบ้าง เป็นเงินเท่าไร แล้วใช้จ่ายเป็นค่าอะไรบ้าง เป็นเงินเท่าใด มีการจ่ายในสิ่งที่ไม่มีความจำเป็น แต่เมื่อรวมยอดเงินแล้วอยู่ในเกณฑ์ที่สูงบ้างหรือไม่ ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าฟุ่มเฟือยในรายจ่ายที่จ่ายไป เช่น ค่าหอย ค่าบุหรี เป็นต้น

2. ช่วยให้ทราบการมีกำไร หรือขาดทุน

ในอาชีพที่ดำเนินการเป็นการค้นหาต้นทุนและรายได้จากอาชีพทำให้ทราบผลกำไรหรือขาดทุนเท่าใด ทำให้สามารถค้นหาสาเหตุของการขาดทุนได้

3. สามารถให้หลักฐานยืนยันหรือชี้แจง

กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องการตัวเลขไปประกอบการตัดสินใจสนับสนุนการประกอบอาชีพได้

ใบงานที่ 1

ตัวอย่างสมุดบันทึก รายรับ-รายจ่าย ในครัวเรือน

ของ นาย/นาง/นางสาว.....

ประจำเดือน.....พ.ศ.....

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รายจ่าย		คงเหลือ	

หมายเหตุ

สรุป _____

ข้อเสนอแนะ _____

ใบงานที่ 2

แผนเข้าสู่อาชีพ หรือพัฒนาอาชีพของผู้เรียน

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....

หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง	แผนอาชีพของผู้เรียน	ผลที่คาดหวัง (ได้/ไม่ได้)
☐ ความพอประมาณ ☐ มีเหตุผล ☐ มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ☐ คุณธรรมนำความรู้ ☐ นำไปสู่เศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรมอย่างสมดุล พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง	แผนอาชีพที่คำนึงถึง หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. (บันทึกตามความจริง)	

สรุปผลของการวางแผนเข้าสู่อาชีพ.....

.....

ข้อเสนอแนะตนเอง.....

.....

ใบงานที่ 3

เรื่อง กระบวนการวางแผนชีวิต

ให้ผู้เรียนศึกษาตามประเด็นต่อไปนี้

1. ความหมายและความสำคัญของแผนการดำเนินชีวิต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ธรรมชาติในการดำเนินชีวิต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ให้ทำบัญชีครัวเรือน 1 สัปดาห์ โดยใช้แบบฟอร์มในใบความรู้ที่ 2 เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่าง

หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ : การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. หมวดวิชา พัฒนาอาชีพ สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เวลา 3 ชั่วโมง
3. วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐาน
ง 1.1 เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานธุรกิจ

4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

ศึกษา วิเคราะห์ ความหมาย ประโยชน์ และความสำคัญ หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้และการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรับผิดชอบ ตระหนัก มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นประโยชน์ของการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถวิเคราะห์และนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิต

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความตระหนักและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด และรอบคอบเพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

สาระการเรียนรู้

1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ความหมาย ประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. การใช้และการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- พอประมาณกับโอกาส
- พอประมาณกับเวลา
- พอประมาณกับสถานที่
- พอประมาณกับคน วัสดุ อุปกรณ์

1.2 ความมีเหตุผล

- ประหยัดการใช้พลังงานและทรัพยากร ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- ใช้หลักวิธีการตั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องทำให้ฟื้นกลับมาเป็นสิ่งที่ดีงาม

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- สร้างระบบนิเวศที่สมดุล
- มีต้นทุนหลัก (ทรัพยากร) ของการสร้างเศรษฐกิจทั้งปวง
- ประชาชนมีสุขภาพดี

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจเนอไซคุณธรรม

- มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความเอื้ออาทร
- ความเสียสละ
- ความสามัคคี
- ความรับผิดชอบ
- ความอดทน อดกลั้น
- เป็นมิตรกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2 เจเนอไซความรู้

- หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- การใช้และการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูนำผู้เรียนพูดคุยถึงสภาพการณ์ของการใช้พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและภาวะสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
2. ให้ผู้เรียนดูวีดิทัศน์หรือ VCD “เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร” แล้วให้ผู้เรียนตอบคำถามในใบงานที่ 1
3. สุ่มตัวอย่างผู้เรียน 4-5 คน นำเสนอผลงานตามใบงานที่ 1 แล้วผู้เรียนและครูร่วมกันให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมให้สมบูรณ์

ขั้นให้ประสบการณ์

1. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ 4-6 คน แล้วมอบให้ศึกษา “พระราชเสาวนีย์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” และ “ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์” ตามใบความรู้ที่ 1 และ 2
2. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าและอธิบายสิ่งที่ได้ศึกษา
3. ครูสรุป ช่วยเติมเต็มเรื่อง “ความหมาย ประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”
4. ครูเชิญวิทยากรให้ความรู้เรื่อง “หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้และการจัดการเพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน”
5. ผู้เรียนเล่าประสบการณ์ของตนเอง เรื่อง “การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของข้าพเจ้า” จำนวน 4-5 คนๆ ละประมาณ 3 นาที

6. ครูสรุปสิ่งที่ผู้เรียนเล่า และร่วมกันอภิปราย วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ขั้นสรุป

1. ผู้เรียนช่วยกันสรุป “ผู้เรียนจะสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างไร”
2. ครูช่วยเสริมเติมเต็มตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ครูมอบหมายกิจกรรมต่อเนื่องและให้ผู้เรียนนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพบกลุ่มครั้งต่อไป

กิจกรรมต่อเนื่อง

ผู้เรียนบันทึกการทำกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สื่อ

1. วิดีทัศน์ หรือ VCD เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”
2. ใบความรู้ ได้แก่
 - 2.1 ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง พระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.2 ใบความรู้ที่ 2 เรื่อง ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.3 ใบความรู้ที่ 3 เรื่อง วิธีการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. ใบงานที่ 1 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร

การวัดผลประเมินผล

1. ตรวจผลงานใบงานที่ 1
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นและอภิปราย
3. สังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน
4. ตรวจบันทึกการทำกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภาคผนวก

1. ใบความรู้ที่ 1 พระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
2. ใบความรู้ที่ 2 ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
3. ใบความรู้ที่ 3 วิธีการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ใบงานที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

ใบความรู้ที่ 1

พระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ “.....เราเรียกแผ่นดินนี้ว่าแผ่นดินแม่เพราะแผ่นดินนี้เป็นที่เกิดและเลี้ยงดูคนไทยกว่า 700 ปี ควรที่เราทั้งหลายจะบำรุงรักษาแผ่นดินให้คงความอุดมสมบูรณ์ไว้ ถ้าเรามัวแต่ตัดทวงผลประโยชน์จากผืนดิน เช่น เอาแต่ตัดไม้ขาย จนป่าสูญสิ้นไป ใช้น้ำฆ่าแมลง และฆ่าวัชพืชจนดินเสียหมด หรือทิ้งของเสียสิ่งปฏิกูลลงไปแม่น้ำลำคลองโดยไม่หวั่นใยแผ่นดินเลยหากเรากระทำทารุณกรรมต่อแผ่นดิน โดยไร้ความสำนึกถึงบุญคุณเช่นนี้ สักวันหนึ่งแผ่นดินแม่คงตายจากเราไป โดยไม่มีวันหวนกลับคืนมา คงเหลือไว้ซึ่งพื้นดินที่แห้งแล้งสิ้นสภาพจากการเป็นดินที่จะทำการเพาะปลูกได้ คงจะมีแต่ฝุ่นฟุ้งตลบไปหมดเหมือนแผ่นดินที่ไร้วิญญาณ ไร้ความหมายใด ๆ ต่อชีวิตบนผืนโลกขณะนี้เรายังมีเวลาและโอกาสที่จะฟื้นฟูรักษาแผ่นดินแม่.....”

“.....สิรินธร บอกว่า ทูลกระหม่อมพ่อสนับสนุนให้อาชีววิทยาการฟื้นบ้านมาใช้ที่พื้นบ้าน คือ เวลานี้ น้ำมันแพง อะไรที่เราใช้ของพื้นบ้านได้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมเราควรจะใช้ ประหยัดน้ำมันไว้ที่ตามเมืองอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ต่าง ๆ อย่างที่ทั่วโลกเขาทำกัน รณรงค์ประหยัดน้ำมัน.....”

11 สิงหาคม 2526

ใบความรู้ที่ 2

ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น บรรยากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืช สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน และกำลังแรงงานของมนุษย์ เป็นต้น

ทรัพยากรธรรมชาติ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรธรรมชาติที่หมุนเวียนได้ งดอกเงยได้ไม่หมดสิ้น เช่น แสงอาทิตย์ อากาศ เป็นต้น
2. ทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนได้ สามารถฟื้นคืนสภาพได้ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า พืช ดิน น้ำ เป็นต้น
3. ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป ต้องใช้เวลานานที่จะทดแทนได้ เช่น น้ำมัน แร่ธาตุ เป็นต้น

สิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตเห็นได้ด้วยตาเปล่า และไม่สามารถเห็นได้ด้วยตาเปล่า รวมทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น หรืออาจจะกล่าวได้ว่าสิ่งแวดล้อมจะประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์นั่นเอง

สิ่งแวดล้อมแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น บรรยากาศ น้ำ ดิน แร่ธาตุ พืชและสัตว์ เป็นต้น
2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สาธารณูปการต่าง ๆ เช่น ถนน เขื่อนกั้นน้ำ เป็นต้น

ทรัพยากรเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมแต่สิ่งแวดล้อมทุกชนิดไม่ใช่ทรัพยากร

การอนุรักษ์

การอนุรักษ์ คือ การประยุกต์หลักการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยการใช้อย่างประหยัด สมเหตุสมผลไม่เกิดความสูญเปล่า รวมทั้งต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(บทนำ)

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีอยู่ตามธรรมชาติ มีประโยชน์หรือมีคุณค่า มนุษย์นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์โดยตรง คือใช้ในการดำรงชีวิต และใช้ประโยชน์โดยอ้อม คือขายหรือแลกเปลี่ยนกับเงินตรา จึงถือว่าทรัพยากรธรรมชาติมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ

ทรัพยากรธรรมชาติมีทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิต เช่น สัตว์ป่า สัตว์น้ำในแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ต้นไม้ในป่า และสิ่งที่ไม่ใช่ชีวิต เช่น แร่ธาตุชนิดต่าง ๆ พลังงานจากซากพืชและสัตว์ น้ำมันดิบ ดิน น้ำ

มนุษย์หาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทั้งจากการนำมาใช้โดยตรง เช่น จับสัตว์มาเป็นอาหาร ตัดต้นไม้มาทำอาคาร ขุดถ่านหินมาทำเชื้อเพลิง หรือนำทรัพยากรธรรมชาติมาผลิตเป็นสินค้าอุตสาหกรรม เช่น จากน้ำมันปิโตรเลียมมาผลิตเป็นน้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันหล่อลื่น เส้นใยสังเคราะห์ พลาสติก เป็นต้น

การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้มากเกินไปทำให้ระบบนิเวศน์ขาดความสมดุล จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้

ระบบนิเวศน์ หมายถึง การที่สิ่งมีชีวิตในโลกมีชีวิตอยู่ร่วมกันในลักษณะที่เกื้อกูลกัน มีการเกิดและตายเหมือนวัฏจักรที่ต่อเนื่อง หากขาดสิ่งมีชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่งไปแล้ว ก็เปรียบเสมือนส่วนหนึ่งส่วนใดของวัฏจักรนั้นขาดหายไป ทำให้สิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ สูญสิ้นตามไปด้วย ในโลกนี้มีระบบนิเวศน์มากมายนับไม่ถ้วน มีความหลากหลายทั้งขนาดและรูปแบบ ตัวอย่างของระบบนิเวศน์ที่มีขนาดเล็ก ได้แก่ น้ำในแอ่งน้ำ และตัวอย่างของระบบนิเวศน์ที่มีขนาดใหญ่คือ มหาสมุทร ในแต่ละระบบนิเวศน์อาจจะมีความสัมพันธ์กันของพืชและสัตว์หลากหลายชนิดอาศัยอยู่ร่วมกัน ต่างก็เป็นอาหารหรือผลิตวัตถุดิบในการดำรงชีวิตของพืชและสัตว์ชนิดอื่น เช่น ปลาชนิดหนึ่งกินพืชเป็นอาหาร ตัวมันเองเป็นอาหารของปลาอีกหลายชนิด เมื่อมันตาย ซากเน่าเปื่อยของมันกลายเป็นปุ๋ยบำรุงพืช เช่นนี้เป็นต้น การที่พืชหรือสัตว์ชนิดหนึ่งเป็นอาหารและกินอาหารด้วยพืชหรือสัตว์หลากหลายชนิด จึงเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่เรียกว่า เครือข่ายอาหารที่สลับซับซ้อน หากพืชหรือสัตว์ชนิดใดขาดหายไปก็จะทำให้เครือข่ายอาหารขาดตอน ระบบนิเวศน์เสียสมดุล สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมถูกทำลาย หรืออาจจะสูญสิ้นไปในที่สุด แม้กระทั่งการดับของก๊าซต่าง ๆ เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ ออกซิเจน และไนโตรเจน ก็ยังเป็นระบบนิเวศน์ที่ทำให้กำเนิดน้ำ เมื่อน้ำในแหล่งน้ำรวมทั้งในทะเลและมหาสมุทรถูกความร้อนจากแสงอาทิตย์ระเหยกลายเป็นไอน้ำในอากาศ จับตัวเป็นเมฆ ตกลงมาเป็นฝน ให้ความชุ่มชื้นแก่ดิน ทำให้พืชเติบโตงอกงาม น้ำไหลลงสู่แหล่งน้ำให้คนและสัตว์ได้ใช้ดื่ม จากแหล่งน้ำไหลลงแม่น้ำลำคลองสู่ทะเลมหาสมุทรอีกครั้ง

หากขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการนี้ถูกทำลายขาดหายไป ก็จะทำให้ระบบนิเวศน์นี้เสียสมดุลขาดความต่อเนื่องได้เช่นกัน

ระบบนิเวศน์มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่เล็กที่สุดคือน้ำหยดเดียว ไปจนถึงป่าเขตร้อน ทุ่งหญ้า ทุนดรา ทะเลทราย ฯลฯ แต่ละชนิดมีลักษณะของตนเอง มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่เหมือนกันและแตกต่างกัน แม้กระทั่งดินก็มีความแตกต่างของแร่ธาตุทำให้พืชตระกูลเดียวกันที่ขึ้นมีความแตกต่างกันได้

ในมหาสมุทรตรงจุดเดียวกันที่มีความลึกต่างกัน ปริมาณแสงแดดที่ส่องลงมาถึงไม่เท่ากันและความเค็มของน้ำที่ไม่เท่ากันทำให้พืชและสัตว์ที่อาศัยอยู่ในระดับเหล่านั้นมีวิวัฒนาการสร้างความแตกต่างกันได้ วิวัฒนาการของระบบนิเวศน์เกิดขึ้นเพราะปัจจัยหลากหลายที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการทำลายระบบนิเวศน์จึงเกิดได้หลายวิธี เช่น การตัดต้นไม้เป็นการทำลายป่า การที่สัตว์กินหญ้ามากเกินไปทำให้ดินแห้งแล้งจนหญ้าไม่ออกอีกต่อไป การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนก็เป็นการทำลายระบบนิเวศน์ในธรรมชาติเช่นกัน

เครือข่ายอาหาร คือการอธิบายว่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิดในโลกต้องกินอาหารเพื่อการมีชีวิตอยู่ได้ แสงอาทิตย์คือจุดเริ่มต้นของกระบวนการผลิตอาหาร พืชสีเขียวใช้แสงแดดร่วมกับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในการสังเคราะห์หรือปรุงอาหารจากแร่ธาตุในดินและน้ำ พืชสะสมอาหารในรูปของน้ำตาลและแป้งไว้ตามส่วนต่าง ๆ เช่น ใบ ลำต้น ราก หัว เป็นต้น สัตว์กินพืชเป็นอาหาร สัตว์เหล่านั้นเป็นอาหารของสัตว์กินเนื้อ กระบวนการทั้งหมดเรียกว่า ห่วงโซ่อาหาร ซึ่งทับซ้อนกันกลายเป็นเครือข่ายอาหาร

อีกตัวอย่างคือ แมลงเป็นอาหารของสัตว์เลื้อยคลาน ซึ่งเป็นอาหารของสัตว์ปีกเช่นนก ซึ่งก็กินแมลงเป็นอาหารได้เช่นกัน ในขณะเดียวกันสัตว์เลื้อยคลานเช่นงูก็กินนกเป็นอาหารได้ และที่ปลายสุดของห่วงโซ่อาหารทั้งหลายที่ทับซ้อนกันเป็นเครือข่ายอาหารคือมนุษย์ที่กินทั้งพืชและสัตว์เป็นอาหาร

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีหลักการเบื้องต้นคือ การป้องกันให้ทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติมีความสามารถที่จะทำการผลิตหรือเกิดใหม่ทดแทนได้ เช่น ป่าไม้ตัดแล้วต้องปลูกทดแทน เว้นระยะเวลาการตัดไม้ ตัดไม้ที่มีอายุหลังสืบพันธุ์แล้ว แต่ทรัพยากรธรรมชาติบางชนิด เช่น แร่ธาตุ ถ่านหิน ปิโตรเลียม ต้องใช้เวลานานนับล้านปีในการเกิดใหม่ทดแทน แม้กระทั่งแนวปะการังในทะเลและมหาสมุทรก็ต้องใช้เวลานานนับพันปีในการเจริญเติบโต จึงต้องมีการออกกฎหมายคุ้มครอง หรือควบคุมการนำมาใช้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นรูปแบบหนึ่งของการคุ้มครองระบบนิเวศน์ไม่ให้ถูกทำลาย

กฎหมาย คือ กฎระเบียบที่มนุษย์สร้างและนำมาใช้ปฏิบัติในสังคมเพื่อให้ทุกคนในสังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ตั้งแต่ปี ค.ศ.1970 เป็นต้นมาได้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น กฎหมายในเรื่องมลพิษในอากาศ

ในน้ำ กฎหมายเกี่ยวกับเสียงรบกวน การใช้ยาฆ่าแมลง สารพิษ การทิ้งของเสียลงในทะเลและมหาสมุทร สัตว์ป่าและสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ และการอนุรักษ์สถานที่ที่มีธรรมชาติงดงาม เป็นต้น

เพราะการออกกฎหมายที่เป็นข้อ "ห้าม" แต่อย่างเดียวไม่สามารถจะนำไปใช้เพียงลำพังได้ ต่อมา มีการออกกฎหมายบังคับให้การทำกิจกรรมขนาดใหญ่ เช่น สร้างทางหลวง ทำเรือ สะพาน เขื่อน โรงงานนิวเคลียร์ ฯลฯ ต้องมีการประเมินผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ในบางประเทศมีการออกกฎหมายถึงขั้นที่ทำให้การทำวิจัยถึงสิ่งที่ก่อให้เกิดมลภาวะ ให้มีการติดตามประเมินผลและควบคุมการปฏิบัติตามกฎหมาย และหลังสุดในบางประเทศมีการออกกฎหมายกำหนดให้มีการนำวัสดุ เช่น เหล็ก แก้ว พลาสติกหรือน้ำที่ใช้แล้วไปรีไซเคิลเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ซึ่งถือเป็นกฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในอีกรูปแบบหนึ่ง

การรีไซเคิลหรือการนำกลับมาใช้ใหม่ [recycle] การนำวัตถุนิตหนึ่ง ๆ กลับมาใช้ใหม่โดยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เช่น อาจจะหลอมให้กลับเป็นวัตถุดิบใหม่ เช่น แก้ว กระดาษ โลหะ หรือทำให้เป็นเศษเล็กเศษน้อยเพื่อเริ่มกระบวนการผลิตใหม่ เช่น กระดาษ หรือนำกลับมาใช้ในรูปแบบเดิม เช่นขวดหรือภาชนะบรรจุอาหารเครื่องดื่ม เป็นต้น การนำกลับมาใช้ใหม่ถือว่าเป็นการใช้สิ่งของอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือย และยังช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และในทางตรงกันข้ามการใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้งถือเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยไม่เหมาะสม

การใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง [disposable] ของใช้ที่ทำขึ้นมาเพื่อให้ใช้เพียงครั้งเดียวและทิ้งไป เช่น กระดาษเช็ดปาก ผ้าอ้อมเด็ก จานถ้วยน้ำช้อนส้อมพลาสติก หรือแม้กระทั่งเสื้อผ้า และที่โกนหนวด การใช้ของที่ทำขึ้นมาเพื่อให้ใช้เพียงครั้งเดียวเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม เพราะนอกจากจะเพิ่มปริมาณขยะแล้ว ยังเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง หากเลือกได้เราต้องไม่ใช้ของใช้เหล่านี้ และเลือกใช้ของที่มีความคงทนสามารถนำมาใช้ได้อีกหลายๆ ครั้ง เช่น ใช้แก้วดื่มที่ทำจากแก้วหรือโลหะแทนพลาสติก เป็นต้น

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและเกิดขึ้นโดยน้ำมือมนุษย์ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งมีชีวิต เช่น สัตว์และพืช หรือสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่นอากาศ น้ำ และยักรวมถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือชุมชนที่มนุษย์อาศัยอยู่อีกด้วย

แต่เดิมนั้นมนุษย์คิดว่าทุก ๆ สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเป็นของได้เปล่า จะใช้อย่างไรก็ไม่มีความสูญสิ้น เช่น จับปลาในแม่น้ำเท่าไรก็ไม่วันหมด ตัดไม้เท่าไรก็ยังเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ จุดไฟเผาเชื้อเพลิงแค่ไหนอากาศก็ยังบริสุทธิ์ แม้กระทั่งอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ขนาดไหนก็ยังไม่เดือดร้อน จนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้เองที่สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวมนุษย์เริ่มเปลี่ยนแปลง จากชุมชนหรือเมืองที่เคยน่าอยู่กลายเป็นแหล่งที่มีอากาศเสีย ผู้คนไม่สบายด้วยโรคทางเดินหายใจและโรคอื่นๆ จากแม่น้ำลำคลองที่เคยใสสะอาดใช้น้ำดื่มอาบได้กลายเป็นน้ำเน่าเหม็น สัตว์น้ำตายสูญหายไปอีกต่อไป แม้กระทั่งทะเลมหาสมุทรที่กว้างใหญ่มียังมีสารพิษตกค้างในสัตว์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในนั้น มนุษย์จึงเริ่มสนใจและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม

โลกประกอบด้วยระบบสิ่งแวดล้อมที่มีขนาดแตกต่างกันจากเล็กที่สุดเช่นน้ำเพียงหยดเดียวไปจนถึงใหญ่ที่สุดคือทั้งโลกหรือที่เรียกกันว่า ชีวภาพของโลก

ชีวภาพของโลก [biosphere] ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นแผ่นดิน ส่วนที่เป็นน้ำ ได้แก่ ทะเลและมหาสมุทร และส่วนที่เป็นอากาศที่หุ้มห่อโลก ในชีวภาพของโลกยังมีระบบย่อยเล็ก ๆ ที่มีความหลากหลายและมีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อน เช่น น้ำ พืช และแสงอาทิตย์ หากขาดส่วนใดไปแล้วระบบก็จะไม่ทำงาน สิ่งมีชีวิตในระบบนั้น ๆ ไม่สามารถจะมีชีวิตอยู่ได้

ความหลากหลายของชีวภาพ [biodiversity] พืชและสัตว์หลากหลายชนิดที่อาศัยอยู่ร่วมกันบนโลก เชื่อกันว่าโลกของเรามีสิ่งมีชีวิตมากกว่า 30 ล้านชนิด บางชนิดยังไม่มีใครพบหรือรู้จัก สาเหตุสำคัญที่ทำให้โลกมีความหลากหลายทางชีวภาพก็คือสภาพของภูมิอากาศ และสภาพภูมิอากาศที่มีความหลากหลายของชีวภาพมากที่สุดก็คือป่าฝนในเขตร้อน เชื่อกันว่าในพื้นที่ป่าเขตร้อนมีสิ่งมีชีวิตมากกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมดที่มีในโลกอาศัยอยู่

ภูมิอากาศ ในเขตต่าง ๆ ของโลกจะมีสภาพอากาศที่แตกต่างกันไป ได้แก่ อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมา ปริมาณแสงอาทิตย์ ลม และความชื้น ทำให้สิ่งมีชีวิตทั้งหลายมีความแตกต่างกันไปไม่มากนัก ในขณะนี้ภูมิอากาศของโลกกำลังเริ่มมีลักษณะที่เรียกกันว่าสภาวะโลกร้อน ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมปล่อยให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของโลกต่อไปเรื่อย ๆ นักวิทยาศาสตร์ทำนายว่าในอีกร้อยปีข้างหน้าอุณหภูมิของโลกจะสูงขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้คน ระดับน้ำทะเลจะสูงขึ้น และเกิดการระบาดของโรคใหม่ ๆ

สภาวะโลกร้อน เกิดจากการที่โลกสะสมก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซอื่นๆ ไว้ในชั้นบรรยากาศ ก๊าซเหล่านี้เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงจากฟอสซิลและการตัดต้นไม้ทำลายป่า เชื้อเพลิงจากฟอสซิล ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้เป็นพลังงาน ได้แก่ น้ำมัน ถ่านหินและก๊าซธรรมชาติ ต้องนำมาเผาไหม้ให้สันดาปกับออกซิเจนจึงจะเกิดความร้อนใช้เป็นพลังงาน เชื้อเพลิงจากฟอสซิลมีปริมาณจำกัดจึงหายาก การสำรวจและนำมาใช้เสียค่าใช้จ่ายสูง จึงมีราคาแพง และการเผาไหม้พลังงานชนิดนี้ก่อให้เกิดมลภาวะในอากาศ ฝนกรด และเกิดสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์เรียกว่า ผลกระทบจากเรือนกระจก ดังนั้นเชื้อเพลิงจากฟอสซิล จึงได้ชื่อว่าเป็นพลังงานที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ฝนกรด [acid rain] คือน้ำฝนที่มีก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์และไนโตรเจนออกไซด์เป็นส่วนประกอบ สารทั้งสองตัวนี้เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงที่อุณหภูมิสูงและการสันดาปของเครื่องยนต์ในยานพาหนะ ฝนกรดที่ตกลงมาจะทำให้ต้นพืชเจริญเติบโตช้า สัตว์ต่างๆ ที่ดื่มน้ำฝนกรดหรืออาศัยอยู่ในน้ำที่มีฝนกรดตกลงมาได้รับสารพิษเข้าไปสะสมไว้ในร่างกาย

ผลกระทบจากเรือนกระจก [greenhouse effect] บรรยากาศของโลกที่ร้อนขึ้น เกิดจากการสะสมของก๊าซต่าง ๆ ห่อหุ้มเอาไว้ ทำให้แสงอาทิตย์ส่องผ่านชั้นของโอโซนลงมา แต่ความร้อน

ไม่สามารถจะกลับออกไปได้ เปรียบเสมือนกับสภาพในเรือนกระจกที่ใช้ปลูกพืชเมืองร้อนในเขตหนาว บางคนว่าผลกระทบจากเรือนกระจกเป็นเรื่องดีคือทำให้โลกอบอุ่น แต่การทำลายสมดุลธรรมชาติที่เคยเป็นมาก็อาจจะทำให้สภาพแวดล้อมของโลกร้อนเกินไปได้

พลังงาน เป็นสิ่งที่ทำให้สิ่งของเคลื่อนที่ได้ เช่น รถยนต์ใช้น้ำมันเบนซินหรือดีเซลเป็นพลังงานในการขับเคลื่อน แสงอาทิตย์และลมเป็นพลังงานที่ไม่สูญสลาย ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะจึงเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันนี้ มนุษย์ใช้พลังงานหลักเพียงหกชนิดคือ น้ำมันดิบ ก๊าซ ถ่านหิน พลังงานนิวเคลียร์ พลังงานน้ำ และไม้

ชั้นของโอโซน สิบห้าไมล์จากผิวโลกมีโอโซนซึ่งประกอบด้วยก๊าซออกซิเจนหุ้มห่ออยู่ โอโซนป้องกันอันตรายจากรังสีในแสงอาทิตย์ ในระยะเวลาไม่กี่ปีมานี้ นักวิทยาศาสตร์พบว่าปริมาณโอโซนในชั้นบรรยากาศลดน้อยลง สันนิษฐานว่าเพราะมีการใช้สารซีเอฟซีและสารเคมีต่าง ๆ กันมากขึ้น

สารซีเอฟซี [CFCs: chlorofluorocarbons] ก๊าซที่เป็นส่วนผสมของคลอรีน ฟลูออไรด์ และคาร์บอน ซึ่งมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการทำความเย็นให้แกตู้แช่เย็นและเครื่องปรับอากาศ และใช้บรรจุในกระป๋องเพื่อให้สามารถฉีดพ่นของเหลวออกมาเป็นละอองฝอยได้ ก๊าซชนิดนี้เป็นตัวการในการทำลายชั้นของโอโซนที่หุ้มห่อโลก

มลภาวะ คือการที่น้ำ ดิน หรืออากาศมีสารพิษต่อสิ่งมีชีวิตเจือปนอยู่

สารพิษ สารทุกชนิดที่เป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิต สามารถทำอันตรายได้ในระดับต่าง ๆ กัน เช่น ทำให้วิ่งเวียนไปจนกระทั่งตาย การทิ้งสารพิษในดิน น้ำหรืออากาศก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น จึงจำเป็นต้องมีการเก็บรักษาและกำจัดอย่างเหมาะสม ในแต่ละครัวเรือนมีขยะพิษที่จะต้องกำจัดอย่างถูกวิธีเพื่อไม่ให้เกิดการสะสมไว้ในดินหรือน้ำ

ขยะพิษ [hazardous waste] ขยะหรือสิ่งของต่าง ๆ ที่มนุษย์ไม่ใช่แล้วและก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมเพราะในขยะนั้นมีส่วนผสมของสารเคมีต่าง ๆ ที่ไม่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ เมื่ออยู่ในดินหรือน้ำก็จะทำลายระบบนิเวศน์และยังเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย มีขยะพิษหลายอย่างที่เราไม่ตระหนักถึงอันตรายของมัน เช่น สีทาบ้าน น้ำยาทำความสะอาดในครัวเรือน ชแลคหรือน้ำยาซักเงาเฟอร์นิเจอร์ ยาฆ่าแมลง แม้กระทั่งยารักษาโรค แบตเตอรี่และถ่านไฟฉายที่ใช้แล้ว และของเสียหรือสารจากโรงงานอุตสาหกรรม

ย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ [biodegradable] โดยปกติแล้วอินทรีย์สารทุกชนิดรวมทั้งร่างกายของคนเราจะมีคุณสมบัติที่สามารถจะเน่าเปื่อยผุพังย่อยสลายไปได้ตามธรรมชาติ เมื่อปล่อยทิ้งไว้ การย่อยสลายนี้เกิดจากแบคทีเรียสิ่งมีชีวิตเล็กๆ ที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่าเป็นตัวการในการย่อย และเมื่อขบวนการย่อยสลายสิ้นสุดลงอินทรีย์สารเหล่านั้นก็จะกลับสู่สภาพดิน การนำขยะที่เป็นอินทรีย์วัตถุมาหมักทำปุ๋ยเป็นวิธีหนึ่งในการทำให้สารนั้นย่อยสลายเองตามธรรมชาติ

การหมักทำปุ๋ย [compost] การทำปฏิกิริยาระหว่างของเสียที่เป็นสารอินทรีย์ เช่น เศษใบไม้ ห้าแห้ง ฟาง เศษผักผลไม้ กับอากาศโดยมีแบคทีเรียเป็นตัวเร่ง เมื่อย่อยสลายหมดแล้วจะได้เป็นดินร่วนซุยสีดำ ดินนี้แม้ไม่มีแร่ธาตุที่ช่วยในการเจริญเติบโตของพืช แต่ทำให้สามารถลดปริมาณการใช้สารเคมีหรือยาฆ่าแมลงที่เป็นอันตรายต่อสัตว์และคนลงได้ โดยปกติแล้วในการหมักทำปุ๋ยจะต้องแยกสารอินทรีย์ เช่น พลาสติกออกไปก่อน เพราะพลาสติกไม่สามารถจะย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ แต่ปัจจุบันนี้มีการคิดพลาสติกชนิดใหม่ที่สามารถย่อยสลายได้ด้วยแสง

การย่อยสลายด้วยแสง [photodegradable] พลาสติกชนิดหนึ่งที่ย่อยสลายได้ด้วยแสงอุลตราไวโอเล็ตที่มีอยู่ในแสงอาทิตย์

ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อชีวิตมนุษย์

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเห็นว่าทั้งสองสิ่งนี้มีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างใหญ่หลวง หากโลกขาดทรัพยากรธรรมชาติ หรือแม้แต่ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มีปริมาณลดลง ไม่เพียงพอต่อการใช้ จะทำให้สิ่งแวดล้อมที่เราอาศัยอยู่ขาดความสมดุล มีปัญหา ดังนั้น โดยทั่วไปแล้วเรามักจะพบว่ามักมีการเรียก "ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม" รวมเป็นคำเดียวกันทำให้สื่อความหมายครอบคลุมถึงทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งที่สร้างด้วยน้ำมือมนุษย์ แต่ในความเป็นจริงแล้ว สภาพความเป็นอยู่และปัญหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะการอยู่อาศัยของมนุษย์ เช่นในแหล่งชุมชนที่มีคนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากหรือเป็นเวลานาน ย่อมมีความแตกต่างไปจากบริเวณที่มีมนุษย์อาศัยอยู่น้อยหรือไม่มีมนุษย์อยู่อาศัย

ใบความรู้ที่ 3

วิธีการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

วิธีการอนุรักษ์ ประกอบด้วย 8 วิธี คือ

1. การใช้ ต้องเหมาะสมกับทรัพยากรนั้น ๆ ต้องใช้แบบยั่งยืนโดยคำนึงถึงการยอมรับได้ของทรัพยากรนั้น ๆ
2. การเก็บรักษา ต้องเก็บรักษาทรัพยากรที่มีแนวโน้มที่จะหมดไป
3. การรักษา/ซ่อมแซม การทำให้ทรัพยากรที่ขาดไป เป็นปัญหาหรือเสื่อมโทรมให้สามารถฟื้นคืนสภาพได้
4. การฟื้นฟู การฟื้นฟูทรัพยากรให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้ต่อไป
5. การพัฒนา การนำสิ่งที่ใช้อยู่ได้ดีขึ้น
6. การป้องกัน การป้องกันสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่ให้ลุกลามมากขึ้น
7. การอนุรักษ์ การเก็บไว้โดยไม่นำไปใช้
8. การแบ่งเขต การแบ่งเขตหรือแบ่งประเภทตามคุณสมบัติของทรัพยากร เช่น แบ่งเขตอุทยานแห่งชาติ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า เขตควบคุมมลพิษ พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

การจัดการ

การจัดการ คือ การนำหลักการอนุรักษ์มาปฏิบัติจริงให้เป็นรูปธรรมแนวทางการอนุรักษ์ 3 แนวทาง มีดังนี้

1. การรักษาฟื้นฟู คือการปรับปรุง แก้ไขความเสื่อมโทรมที่ถูกทำลายไปให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก
2. การป้องกัน ต้องวางแผนป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาตั้งแต่เริ่มต้นโดยการควบคุมและพัฒนาไม่ให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อม
3. การส่งเสริม โดยการให้การศึกษา การให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เกิดแนวร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ใบงานที่ 1

เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

คำชี้แจง : ให้ผู้เรียนขมวดิทัศน์ เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร”
แล้วเขียนสรุปใจความของเนื้อหาตามที่กำหนดให้

1. ความเป็นมาและความหมายของของเศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

.....

3. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

.....

.....

.....

ตัวอย่าง
หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
เรื่อง การวางแผนเข้าสู่อาชีพ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้: การวางแผนเข้าสู่อาชีพ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. หมวดวิชา พัฒนาอาชีพ สาระที่ 2 การอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เวลา 3 ชั่วโมง
3. วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐาน
ง 2.1 เข้าใจ มีทักษะมีประสบการณ์ในงานอาชีพสุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่อ
งานอาชีพและเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต
4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้
ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญ และประโยชน์ของการประกอบอาชีพ การวิเคราะห์ความ
ต้องการทางอาชีพของชุมชน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเลือกอาชีพ
ให้เหมาะสมกับตนเอง ชุมชน และมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง ประโยชน์และความสำคัญของการประกอบอาชีพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ต่อประโยชน์ และความสำคัญของการประกอบอาชีพ
2. ผู้เรียนมีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ

สาระการเรียนรู้

1. ประโยชน์และความสำคัญของการประกอบอาชีพ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
2. คุณธรรมและเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องประโยชน์และความสำคัญนั้นจะทำให้ผู้เรียนรู้จักการประมาณตนเอง ว่าอาชีพใดเหมาะสมกับตนเองหรือไม่ อย่างไร จึงต้องมีความสมเหตุสมผลในการพิจารณา ตลอดจนการสร้างคุณธรรมและมีเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับผู้ประกอบอาชีพ เพื่อความเจริญเติบโตและสำเร็จในอาชีพต่อไป

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูนำผู้เรียนร่วมกันพูดคุยในเรื่องเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ทั้งอาชีพหลัก และอาชีพเสริมที่มีอยู่ในชุมชน
2. ครูนำพูดคุยในเรื่องการประกอบอาชีพ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นให้ประสบการณ์

1. แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 5-8 คน เป็นอย่างน้อยแล้วมอบหมายให้ศึกษาตามประเด็นดังนี้
 - 1.1 อาชีพมีประโยชน์ และความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างไร
 - 1.2 คุณธรรมและเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพที่สุจริตมีอะไรบ้าง
2. กลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการระดมพลังสมองต่อกลุ่มใหญ่

ขั้นสรุป

1. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปผลการระดมพลังสมอง เป็นภาพรวมของกลุ่มใหญ่
2. ผู้เรียนบันทึก ผลการสรุปของกลุ่มใหญ่ เพื่อนำไปปฏิบัติ
3. มอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษาจากบุคคลที่สำเร็จในอาชีพโดยยึดหลักความพอเพียง เพื่อนำมาศึกษาในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

สื่อ

1. ใบความรู้หลักและทฤษฎีตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ใบงาน

การวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม
2. การนำเสนอผลจากการทำกิจกรรมกลุ่ม
3. หลักฐานการสรุปผลจากการหลอมรวมของทุกกลุ่มเป็นรายบุคคล

ภาคผนวก

1. ใบความรู้หลักและทฤษฎีตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ใบงาน 1

ใบความรู้เรื่อง หลักและทฤษฎีตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการ

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีไม่น้อยไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ทั้งนี้ต้องยึดเงื่อนไข 2 ประการ คือ เงื่อนไขความรู้ คือ ความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต และความมานะอดทน ความเพียรพยายาม ความมีสติปัญญา รู้จักแบ่งปัน เป็นต้น

ใบงานที่ 1

คำชี้แจง ให้ทุกกลุ่มดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เลือกประธานและเลขากลุ่มเพื่อทำหน้าที่ดำเนินการระดมพลังสมองและบันทึกผล
2. ดำเนินการระดมพลังสมองในหัวข้อต่อไปนี้
 - 2.1 อาชีพ มีประโยชน์และความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างไร
 - 2.2 คุณธรรมและเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพที่สุจริตมีอะไรบ้าง
3. คัดเลือกตัวแทนกลุ่มออกนำเสนอผลการระดมพลังสมองต่อกลุ่มใหญ่

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง การตัดสินใจเลือกอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความต้องการทางอาชีพของตนเองและชุมชนได้
2. ผู้เรียนสามารถวางแผนเข้าสู่อาชีพของตนเองได้ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

สาระการเรียนรู้

1. การวิเคราะห์ความต้องการทางอาชีพของตนเองและชุมชนโดยพิจารณาจากปัจจัยพื้นฐาน
2. การวางแผนเข้าสู่อาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การบูรณาการกับของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- ทุนการผลิต
- ความรู้ความสามารถ
- ช่วงเวลาการประกอบอาชีพ
- แรงงาน
- สภาพพื้นที่

1.2 ความมีเหตุผล

- ผลตอบแทน/ความคุ้มค่า
- สร้างอนาคตของตนเองและครอบครัว
- การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
- พัฒนาอาชีพเดิมให้ดีขึ้น

1.3 ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- มีงาน มีเงิน มีอาชีพ
- มีความมั่นคงในชีวิตครอบครัว
- ครอบครัวอบอุ่น
- มีความมุ่งมั่นขยันและอดทน

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจือนไขคุณธรรม

- มีความซื่อสัตย์ สุจริต
- ไม่ผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรม
- ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- มีจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ

2.2 เจือนไขความรู้

- วิธืวางแผนในการประกอบอาชีพ
- วิธืคิดวิเคราะห์ความต้องการของตลาด
- การทำบัญชีรับ - จ่าย
- มีทักษะในการประกอบอาชีพ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูให้ข้อมูลบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ โดยยืดหลักความพอเพียงอาจเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในชุมชน หรือพื้นที่ใกล้เคียง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเพิ่มเติมข้อมูลประกอบ
2. สุ่มตัวแทนผู้เรียนมานำเสนอเรื่องท่ไปศึกษาบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพโดยยืดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ให้ผู้เรียนพิจารณาความพร้อมในการเลือกอาชีพของตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยการระดมความคิดร่วมกันให้พอเห็นแนวทางแล้วเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเข้าสู่กลุ่มอาชีพตามต้องการ
2. ให้กลุ่มผู้เรียนในแต่ละอาชีพที่เลือกตามข้อ 1 ร่วมกันอภิปรายเพื่อเลือกอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นสรุป

1. ให้ผู้เรียนบันทึกความพร้อมของตนและแนวทางในการเลือกอาชีพเป็นรายบุคคล เพื่อประกอบเป็นแนวทางของตน
2. ตัวแทนของกลุ่มอาชีพเสนอแนวทางในการเลือกอาชีพ

สื่อ

1. ผู้ประกอบอาชีพที่ประสบผลสำเร็จ
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
3. ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกอาชีพในพื้นที่ตามความพร้อมของชุมชน
ทุน / พื้นที่ / แรงงาน ความรู้เฉพาะทาง ฯลฯ

การวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม
2. ตรวจสอบผลงานจากการไปนำบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ
โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง
3. ตรวจสอบบันทึกความพร้อมและแนวทางในการเลือกอาชีพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

การประยุกต์ใช้ของเศรษฐกิจพอเพียง

- โดยพื้นฐานก็คือ การพึ่งตนเองเป็นหลัก การทำอะไรอย่างเป็นขั้นตอน รอบคอบ
ระมัดระวัง
- พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมเหตุสมผล และการพร้อม
รับความเปลี่ยนแปลง
- การสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ
- ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
โดยเฉพาะเศรษฐกิจ

คุณลักษณะของ คน/กิจกรรม ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอประมาณ

- พอเหมาะกับสภาพของตน (ปัจจัยภายใน)
- พอควรกับภูมิสังคม (ปัจจัยภายนอก)

ความมีเหตุมีผล

- รู้สาเหตุ - ทำไม
- รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
- รู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ
(รอบรู้/มีสติ)

มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ
- รู้เท่าทัน และเตรียมความพร้อม (วางแผน/รอบคอบ/เรียนรู้/พัฒนาตน/ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น/สังคม) สามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เรื่อง เกษตรธรรมชาติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ เกษตรธรรมชาติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
2. หมวดวิชา การพัฒนาอาชีพ สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เวลา 3 ชั่วโมง
3. วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้
 ง 1.1 เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในการทำงานเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานเกษตร
 ง 1.2 มีทักษะ กระบวนการทำงาน และการจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องานเกษตร
4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้
 ศึกษาสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชผักโดยวิธีเกษตรธรรมชาติตามหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสภาพปัญหาการเกษตรในปัจจุบัน แนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการเกษตรธรรมชาติ การปรับปรุงดินโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี ตลอดจนการฝึกปฏิบัติและนำไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันตามหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการปลูกฝังความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน มีคุณธรรม มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1
เรื่อง การเพาะปลูกพืชผักโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ
ตามหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสภาพปัญหาการเกษตรในปัจจุบัน
2. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
4. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักการเกษตรธรรมชาติซึ่งไม่ใช่สารเคมีและปุ๋ยเคมี และสามารถนำไปปฏิบัติได้

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจแนวทางการปรับปรุงดินโดยวิธีเกษตรธรรมชาติและปฏิบัติได้
2. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจแนวทางการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีเกษตรธรรมชาติและปฏิบัติได้

สาระการเรียนรู้

1. สภาพปัญหาการเกษตรในปัจจุบัน
2. พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวทางการดำรงชีวิตตามหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
4. หลักการเกษตรธรรมชาติ
5. การปรับปรุงดินโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ
6. การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- พอประมาณกับงบประมาณ การลงทุน
- พอประมาณกับพื้นที่ประกอบอาชีพ
- พอประมาณกับกำลังแรงงานในครอบครัว
- พอประมาณกับเวลา

1.2 ความมีเหตุผล

- ได้อาหารที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค
- วิธีการผลิตปลอดภัยต่อเกษตรกรและสิ่งแวดล้อม
- ลดต้นทุนการผลิต
- ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าภายใต้เงื่อนไขการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต
- เป็นระบบการผลิตที่มีความยั่งยืนทำเป็นอาชีพที่ยั่งยืนตลอดไป
- เกิดการประหยัดและการออม
- ครอบครัวอบอุ่น
- เกิดกลุ่มที่ยั่งยืนในอนาคต
- เป็นการผลิตที่ได้ผลผลิตเป็นที่ต้องการของทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจอณาไขคุณธรรม: มีคุณธรรมดังนี้

- มีความซื่อสัตย์ สุจริต
- มีความเพียร ขยัน อดทน
- มีความประหยัด อดออม
- มีการแบ่งปัน
- มีความสามัคคี
- มีความรับผิดชอบ
- มีสติ ปัญญาในการประกอบอาชีพ
- มีความรอบคอบ

2.2 เจื่อนไขความรู้: ให้มีความรู้ดังสาระต่อไปนี้

- สภาพปัญหาการเกษตรในปัจจุบัน
- พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- แนวทางการดำรงชีวิตตามหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
- หลักการเกษตรธรรมชาติ
- การปรับปรุงดินโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ
- การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ

นอกจากนี้ยังให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน และนำความรอบรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

ครูและผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ด้านสภาพปัญหาทางการเกษตรในปัจจุบันซึ่งส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี โดยวิเคราะห์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเจื่อนไขความรู้และคุณธรรมดังนี้

- ความพอประมาณ : - การใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีค่อนข้างสูงเกินความจำเป็น
ต้นทุนการผลิตสูง
- ความมีเหตุผล : - ไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพของเกษตรกร ผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม
- ต้นทุนการผลิตในปัจจุบันสูง ต้องซื้อปุ๋ยเคมี ซื้อยาฆ่าแมลง
- ไม่มีความยั่งยืนในการทำเกษตร ยิ่งทำดินยิ่งเสีย
สภาพแวดล้อมเสื่อม
- การมีภูมิคุ้มกัน : - ไม่สามารถพึ่งพาตนเองในปัจจัยการผลิตได้ต้องพึ่งพา
ปัจจัยภายนอก เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง เมล็ดพันธุ์

เจื่อนไข 2 ประการ คือ

มีความรู้ : เกษตรกรมีความรู้หรือไม่มีความรู้ในการผลิตแบบใช้สารเคมี
ปุ๋ยเคมี แต่ขาดความรู้ในการผลิตแบบปลอดภัย

มีคุณธรรม : ผู้ผลิตขาดคุณธรรม ใช้สารเคมีสูงเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

ขั้นให้ประสบการณ์

ครูให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้ทั้ง 6 สาระการเรียนรู้และในขณะที่เรียนแต่ละสาระการเรียนรู้จะสอดแทรกและบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเจื่อนไขความรู้และคุณธรรม

ขั้นการนำไปใช้

ให้ผู้เรียนนำความรู้ไปทดลองปฏิบัติ

ขั้นสรุปผล

หลังจากได้เรียนรู้เรื่องการเพาะปลูกพืชผักโดยวิธีเกษตรธรรมชาติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ให้ผู้เรียนช่วยกันคิดว่าเมื่อเปลี่ยนเป็นการเพาะปลูกโดยวิธีเกษตรธรรมชาติตามหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะมีความเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรแบบเดิมที่มีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีอย่างไร โดยวิเคราะห์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเงื่อนไขการมีความรู้และคุณธรรมดังนี้คือ

ความพอประมาณ : - ด้านต้นทุนการผลิตลดลง โดยลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีลง

ความมีเหตุผล : - ปลอดภัยต่อสุขภาพของเกษตรกร ผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม
- ต้นทุนการผลิตลดลง สามารถทำปุ๋ยอินทรีย์ และสารป้องกันศัตรูพืชใช้เองได้
- มีความยั่งยืนในการทำการเกษตร ยิ่งทำดินยิ่งดี สภาพแวดล้อมดีขึ้น

การมีภูมิคุ้มกัน : - สามารถพึ่งพาตนเองในปัจจัยการผลิตได้

ทั้งนี้ต้องมีเงื่อนไขที่ 2 ประการ คือ

มีความรู้ : ผู้เรียน/เกษตรกรมีความรู้ในการผลิตแบบปลอดภัย

มีคุณธรรม : ผู้เรียน/เกษตรกรมีคุณธรรมในการผลิต ผู้บริโภคปลอดภัย

สื่อ

1. สื่อที่ใช้

1.1 วิดีทัศน์เกี่ยวกับเกษตรธรรมชาติและเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 หนังสือ/เอกสารประกอบการเรียนเกี่ยวกับ

- เกษตรธรรมชาติ
- ดินและปุ๋ย
- ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ
- การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน สมุนไพรป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

แหล่งการเรียนรู้

1. ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
4. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
5. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
6. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทออันเนื่องมาจากพระราชดำริ
7. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
8. ศูนย์การเรียนรู้ของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริที่ตั้งขึ้น 4 ภาค คือที่ จังหวัดเชียงใหม่ นครราชสีมา สุราษฎร์ธานี และฉะเชิงเทรา
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่

การวัดผลประเมินผล

1. สังเกตจากการให้ความสนใจ และการมีส่วนร่วม
2. การส่งชิ้นงาน เช่น ผลผลิตปุ๋ย ผลผลิตพืชผัก แปลงเพาะปลูก ผลการทดลองที่มอบหมาย และหรือ รายงาน

ภาคผนวก

1. ใบความรู้ที่ 1	1	สภาพปัญหาการเกษตรในปัจจุบัน
2. ใบความรู้ที่ 2	2	พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
3. ใบความรู้ที่ 3	3	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
4. ใบความรู้ที่ 4	4	แนวทางการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง
5. ใบความรู้ที่ 5	5	เกษตรธรรมชาติ
6. ใบความรู้ที่ 6	6	ปุ๋ยหมัก
7. ใบความรู้ที่ 7	7	ปุ๋ยน้ำชีวภาพ
8. ใบความรู้ที่ 8	8	ปุ๋ยน้ำสกัดชีวภาพ
9. ใบความรู้ที่ 9	9	การป้องกันและกำจัดโรคของแมลงศัตรูพืชโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ
10. ใบความรู้ที่ 10	10	ใบงาน

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง สภาพปัญหาของการเกษตรในปัจจุบัน

ธรรมชาติได้จัดทุกสิ่งทุกอย่างไว้อย่างสมดุบดีแล้ว เราจึงควรให้ความแก่ธรรมชาติ และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างเต็มที่ พร้อม ๆ กับหาทางอนุรักษ์ธรรมชาตินั้นไว้ให้คงอยู่ตลอดไป แต่ที่ผ่านมามนุษย์ทำการเกษตรโดยเก็บเกี่ยวประโยชน์จากธรรมชาติโดยไม่คำนึงถึงว่าจะส่งผลเสียต่อธรรมชาติ

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาได้มีการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชและปุ๋ยเคมีกันอย่างกว้างขวาง จึงส่งผลกระทบไปต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศเป็นอย่างมาก สารเคมีต่าง ๆ เหล่านี้ เช่น ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง มิได้ทำลายแต่วัชพืช หรือแมลงศัตรูพืชเท่านั้น แต่ยังกระจายไปสู่อากาศ ถูกชะล้างลงสู่ดินและแหล่งน้ำต่าง ๆ ทำให้อากาศไม่บริสุทธิ์ ดินมีสารเคมีปนเปื้อน แหล่งน้ำต่าง ๆ มีสารพิษเจือปน นอกจากนี้พืชของสารเคมีเหล่านั้นยังตกค้างอยู่ในผลผลิตต่าง ๆ ซึ่งเป็นอาหารของมวลมนุษย์ ทำให้เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค และเกษตรกรเอง นั่นก็คือทำให้ประชาชนซึ่งเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคเจ็บป่วย นอกจากนี้แล้วผลของการใช้ยาฆ่าแมลงยังส่งเสริมให้แมลงศัตรูพืชพัฒนาตัวเองให้สามารถต้านทานต่อสารเคมีมากขึ้น ทำให้ต้องใช้ยาฆ่าแมลงในอัตราสูงขึ้น หรือต้องเปลี่ยนไปใช้ยาที่มีพิษเพิ่มขึ้น และไม่เพียงแต่เท่านั้น ยาฆ่าแมลงยังทำลายแมลงศัตรูธรรมชาติพวกตัวห้ำตัวเบียน ซึ่งเป็นแมลงที่มีประโยชน์ถูกทำลายไปด้วย นอกจากนี้แล้วเกษตรกรยังมีการใช้ปุ๋ยเคมีเป็นเวลานานทำให้ดินเสื่อม ดินมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก และยังมีการใช้ปัจจัยภายนอกอื่น ๆ สูง ตลอดจนเครื่องมือทุ่นแรงต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่ต้องใช้เงินซื้อหา มาทั้งสิ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง มีการพึ่งพาตนเองน้อยลง ซึ่งมีผลทำให้มีความเสี่ยงต่อการขาดทุน หรือผลิตแล้วไม่คุ้มทุน เกิดความยากจน มีการอพยพแรงงานไปสู่เมืองใหญ่ และก่อปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย

สรุปก็คือปัจจุบันการเพาะปลูกของประเทศไทยก็ประสบปัญหาหลายประการ แต่ที่สำคัญคือ ประการแรก ดินขาดความอุดมสมบูรณ์กล่าวคือพื้นที่การเกษตรของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ มีความเป็นกรดสูง และที่เป็นดินที่ขาดจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ต่อดินและต่อพืชซึ่งเรียกได้ว่าเป็น**ดินตาย** สาเหตุก็มาจากการปลูกพืชชนิดเดียวกันซ้ำกันหลายปี ไม่มีการปลูกพืชหมุนเวียน อีกทั้งมีการใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียวเป็นส่วนใหญ่ สุดท้ายก็ทำให้เกิดสภาพดินกรด ขาดความอุดมสมบูรณ์ปลูกพืชแล้วให้ผลตอบแทนได้ไม่เต็มที่ ประการที่สองปัญหาแมลงศัตรูพืชต่าง ๆ ระบาด และแก้ปัญหาโดยใช้สารเคมีฆ่าแมลงเป็นส่วนใหญ่ มีผลทำให้สารพิษตกค้างในผลผลิต มีต้นทุนการผลิตสูง เป็นอันตรายต่อเกษตรกรผู้ผลิต ผู้บริโภค และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากปัญหาการเจ็บป่วยของประชาชนทางการแพทย์สรุปได้ว่าสาเหตุของการเจ็บป่วยส่วนใหญ่มาจากการบริโภคอาหารที่มีสารพิษปนเปื้อน ดังนั้นจึงมีผู้บริโภคจำนวนมากที่ต้อง

หวาดระแวงกับพิษภัยของสารพิษตกค้างในอาหาร อีกทั้งในปัจจุบันกระแสความต้องการผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น นโยบายการควบคุมผักที่มีสารพิษตกค้างเกินกำหนดมิให้เข้ามาจำหน่ายในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคปลอดภัยมากขึ้นและเกษตรกรเองก็ต้องปรับปรุงการเพาะปลูกให้ปลอดภัยตามความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วย

จากรายงานการสำรวจองค์ความรู้ด้านสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในมิติสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (ปริญา ภาณุเวช. 2548:11-25) ซึ่งสรุปได้ว่า สถานการณ์ของสารเคมีทางการเกษตรในประเทศไทยนับแต่ได้มีการนำสารกำจัดศัตรูพืชเข้ามาใช้ในประเทศไทยเป็นครั้งแรกตามแนวทางการปฏิบัติเขียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่หลังจากที่ได้มีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 พบว่าปริมาณการนำเข้าสารกำจัดศัตรูพืชมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี จากข้อมูลของกองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร รายงานการนำเข้าสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในปี พ.ศ.2539 คิดเป็นปริมาณ 45,701,167 กิโลกรัม และเพิ่มขึ้นเป็น 79,837,476 กิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งเพิ่มขึ้นเกือบเป็นสองเท่าในช่วงระยะเวลาเพียงแค่ 8 ปี ทำให้ทราบว่าปริมาณการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในภาคการเกษตรของไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และในจำนวน 79,837,476 กิโลกรัม นี้ เป็นสารกำจัดวัชพืชซึ่งมีการนำเข้ามากที่สุดคือ 50,463,916 กิโลกรัม รองลงมาคือสารเคมีกำจัดแมลงมีการนำเข้า 14,996,297 กิโลกรัม สารป้องกันกำจัดโรคพืชนำเข้า 10,326,423 กิโลกรัม สารควบคุมการเจริญเติบโตของพืชนำเข้า 2,092,813 กิโลกรัม และสารอื่น ๆ ตามลำดับ โดยนำเข้าจาก 44 ประเทศ ซึ่งนำเข้าจากจีนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.40 รองลงมาคือมาเลเซีย คิดเป็นร้อยละ 8.24 และประเทศอื่น ๆ เช่น ไต้หวัน อินเดีย อิสราเอล สหรัฐอเมริกา เยอรมัน โปแลนด์ ญี่ปุ่น และประเทศอื่นๆ ตามลำดับ และพบว่าสารที่มีพิษอันตรายร้ายแรงมากมีการนำเข้าทั้งหมด 4 รายการ เป็นจำนวน 2,280,070 กิโลกรัม และเป็นสารที่มีพิษอันตรายร้ายแรงมีการนำเข้าทั้งหมด 14 รายการ เป็นจำนวน 8,961,797 กิโลกรัม ซึ่งสารเคมีดังกล่าวถูกใช้ไปในภาคเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิต และได้ก่อปัญหาการตกค้างของสารกำจัดศัตรูพืชในพืชผัก ผลไม้ และสินค้าการเกษตรต่างๆ ทำให้เป็นปัญหาด้านการตลาดทั้งภายในประเทศและตลาดสินค้าเกษตรส่งออก รวมถึงเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค และจากรายงานของหลายหน่วยราชการที่ได้ทำการตรวจสอบการปนเปื้อนของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในผลผลิตทางการเกษตรในช่วงหลายปีที่ผ่านมาพบว่าการปนเปื้อนของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชทั่วประเทศทั้งจากพืชผัก ผลไม้ ที่ผลิตในประเทศไทยและนำเข้าจากต่างประเทศมีการปนเปื้อนของสารดังกล่าวทั้งในผักที่ติดป้ายปลอดสารพิษและผักธรรมดา ทำให้ทราบว่าผักที่ติดป้ายปลอดสารพิษก็ยังมีการปนเปื้อนของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอยู่ ดังนั้นผู้บริโภคได้บริโภคผลผลิตทางการเกษตรที่มีสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชตกค้างเป็นเวลายาวนาน ปัจจุบันจึงน่าเป็นห่วงว่าผู้บริโภคทั้งผู้ใหญ่ คนชราและเด็กกำลังมีความเสี่ยงในการได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ตกค้างมาในผลผลิตทางการเกษตรที่รับประทานอยู่ทุกวัน

ใบความรู้ที่ 2

เรื่อง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“...คำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คือเป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ ตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
4 ธันวาคม 2541

“...สมัยก่อนนี้พ่อก็มีพอกิน สมัยนี้ชักจะไม่พ่อก็มีพอกิน จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนมีความพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
4 ธันวาคม 2541

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จากวารสารชัยพัฒนา ประจำเดือนสิงหาคม 2542

ใบความรู้ที่ 3

เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก
ระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้
ดำเนินไปใน **ทางสายกลาง** โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์
ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิ
คุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน
ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ
มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจ
ของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม
ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ
ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและ
กว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต
ให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

ใบความรู้ที่ 4

เรื่อง แนวทางการดำเนินชีวิตของเกษตรกรแบบเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินชีวิตของเกษตรกรนั้นเกษตรกรควรใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงแบบพออยู่พอกินและอุ้มชูตัวเองตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งมีแนวทางดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2540)

1. ทำไร่นาสวนผสมและหรือเกษตรผสมผสานเน้นพออยู่พอกินก่อนขายเป็นรายได้
2. ปลูกผักเพื่อลดรายจ่าย
3. ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน
4. ปลูกผลไม้และไม้ใช้สอย
5. ปลูกพืชสมุนไพรส่งเสริมสุขภาพ
6. เลี้ยงปลา เปิดไก่ เป็นอาหารโปรตีน
7. มีอาชีพเสริม จักสาน ถักทอ แปรรูปอาหาร
8. อุ้มชูตัวเองได้ไม่มีหนี้สิน
9. มีความอบอุ่นในครอบครัวและสุขภาพจิตที่ดี

ในการที่ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองนั้น การจัดกิจกรรมในไร่นาและครัวเรือนก็ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. เน้นความหลากหลายของกิจกรรมในไร่นา : ในไร่นาควรเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และทำปุ๋ยที่มีความหลากหลายดังนี้

ปลูกข้าว	พืชอาหารหลักของคนไทย
มีสระน้ำ	แหล่งน้ำในไร่นาและเลี้ยงสัตว์น้ำ
ปลูกพืชผัก	ใช้บริโภคในครัวเรือน ลดรายจ่ายประจำวัน
ปลูกพืชสมุนไพร	เป็นอาหาร ยาพื้นบ้าน
ปลูกไม้ยืนต้น/ไม้ใช้สอย/ไม้ผล	ใช้เป็นไม้ฟืน โรงเรือน จักสาน อาหาร
เลี้ยงสัตว์	แหล่งอาหารโปรตีน เสริมรายได้
ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ	สวยงาม พักผ่อนจิตใจ เสริมรายได้
ทำและใช้ปุ๋ยหมัก	บำรุงดิน รักษาสมดุลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. **ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน :** ควรปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ดังนี้

มีพืชที่ใช้ประกอบอาหารประจำวัน พริก มะเขือ ชিং ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด กระเพรา
มีแหล่งอาหารโปรตีน เป็ด ไก่ ไข่ ปลา ถั่ว เห็ด
มีข้าว ไข่บริโภคนครวเรือน

3. **ใช้แรงงานในครอบครัวทำกิจกรรมลดค่าใช้จ่ายเสริมรายได้ :** นอกจากจะใช้แรงงานในครอบครัวช่วยกันทำการเกษตรในไร่นาแล้ว เมื่อมีเวลาว่างควรใช้แรงงานในครอบครัวทำกิจกรรมดังนี้

แปรรูป และถนอมอาหาร เช่น พริกแห้ง มะนาวดอง กล้วยตาก ไข่เค็ม
กระเทียมดอง ผักดอง น้ำพริกเครื่องแกง ฯลฯ
จักสาน หัตถกรรม สิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ เช่น เครื่องจักสานจากผักตบชวา ไม้ไผ่
กล้วย ฯลฯ

4. **มีกิจกรรมเกื้อกูลกัน :**

การเลี้ยงปลาในนาข้าว	ผลผลิตจากข้าวเป็นอาหารปลา ปลากินแมลงศัตรูข้าว มูลปลาเป็นปุ๋ยต้นข้าว
ปลูกผักกับการเลี้ยงไก่	ไก่กินเศษพืชผัก มูลไก่เป็นปุ๋ยของผัก
ใช้ทรัพยากรในไร่นา	มูลสัตว์ทำเป็นปุ๋ยคอก เศษหญ้าใบไม้ทำปุ๋ยหมัก เศษพืชผักเป็นอาหารปลา ฟางข้าวใช้เพาะเห็ด

เศรษฐกิจพอเพียง คือ การอุ้มชูตนเองได้ พออยู่พอกิน ผลิตของกินเอง ให้ใช้สิ่งที่ผลิตที่ปลูก เกื้อกูลกัน มีเหลือแบ่งปัน มีความพอเพียงกับตนเองและครอบครัว (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2540)

ใบความรู้ที่ 5

เรื่อง เกษตรธรรมชาติ

หลักเกษตรธรรมชาติ เป็นหลักการที่เลียนแบบมาจากป่าที่สมบูรณ์นั่นเอง ซึ่งจะประกอบด้วยการปฏิบัติการทางการเกษตรที่คำนึงถึง ดิน พืช และแมลง ไปอย่างพร้อมกันคือ

1. การปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์
2. ปลูกพืชหลายชนิด
3. อนุรักษ์แมลงที่มีประโยชน์

เนื่องจากพืชเกิดอยู่บนดินและจะเจริญเติบโตได้ดีก็ขึ้นอยู่กับดินเป็น จึงต้องปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ดี และต้องเตรียมดินให้ดีก่อนปลูกพืช ซึ่งจะทำให้พืชเจริญเติบโตดี

หัวใจของเกษตรธรรมชาติอยู่ที่ดินดี พืชที่ปลูกอยู่บนดินดีจะเติบโตแข็งแรงสามารถต้านทานโรคแมลงศัตรูพืชได้ และทำให้ได้ผลผลิตดี

ก. การปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีวิธีการดังนี้

1. **ใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมี** ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ น้ำสกัดชีวภาพ และปุ๋ยพืชสด ส่วนปุ๋ยชีวภาพ เช่น ไรโซเบียม ไมโคไรซา ปุ๋ยเหล่านี้จะให้ทั้งธาตุอาหารหลัก ธาตุอาหารรอง และธาตุอาหารเสริมแก่พืชอย่างครบถ้วนและในปริมาณที่มากพอจึงใช้ทดแทนปุ๋ยเคมีในการเพาะปลูกพืชได้ เราจะใช้ปุ๋ยหมักใส่รองพื้นขณะเตรียมดิน และใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพให้เสริมธาตุอาหารระหว่างการเจริญเติบโตของพืช และน้ำสกัดชีวภาพนั้นใช้รดที่โคนหรือฉีดพ่นเพื่อเพิ่มธาตุอาหาร ฮอโมน และช่วยป้องกันแมลงศัตรูพืชด้วย สำหรับปุ๋ยชีวภาพ เช่น ไรโซเบียม จะนำมาคลุกกับเมล็ดถั่วแล้วนำไปปลูก เมื่อต้นถั่วออกดอกจะไถกลบต้นถั่วเพื่อเป็นปุ๋ยพืชสดซึ่งจะช่วยเพิ่มธาตุไนโตรเจนและอินทรีย์วัตถุ เพื่อให้ได้ผลดีควรใช้ปุ๋ยชนิดต่างๆ ดังกล่าวร่วมกัน
2. **ต้องคลุมดิน** โดยใช้เศษพืชต่าง ๆ คลุมดิน เช่น ฟาง หญ้าแห้ง ใบไม้ ฯลฯ หรือปลูกพืชคลุมดิน การคลุมดินมีประโยชน์มาก เช่น รักษาความชุ่มชื้นของดิน ป้องกันการชะล้างของผิวหน้าดิน ป้องกันวัชพืช ฯลฯ
3. **ต้องปลูกพืชหมุนเวียน** เนื่องจากพืชแต่ละชนิดต้องการธาตุอาหารและระบบรากแตกต่างกัน ถ้านำมาปลูกหมุนเวียนกันก็จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ธาตุอาหารและยังช่วยป้องกันการระบาดของโรคและแมลงได้อีกด้วย

ข. การปลูกพืชหลายชนิด : ต้องปลูกพืชหลายชนิดซึ่งจะช่วยลดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชได้ สามารถปลูกได้หลายรูปแบบ เช่น

1. ปลูกพืชหมุนเวียน คือไม่ปลูกพืชชนิดเดียวกันหรือตระกูลเดียวกันติดต่อกันบนพื้นที่เดิม
2. ปลูกพืชแซม เพื่อให้มีการเกื้อกูลกัน เช่น ช่วยป้องกันแมลงศัตรูพืช ช่วยเพิ่มธาตุอาหารให้พืชอีกชนิดหนึ่ง ช่วยคลุมดิน ช่วยเพิ่มรายได้ก่อนเก็บเกี่ยวพืชหลัก เป็นต้น

ค. อนุรักษ์แมลงที่มีประโยชน์ : ซึ่งสามารถทำได้โดย

1. การที่ไม่ใช้สารเคมี เนื่องจากสารเคมีทำลายทั้งแมลงศัตรูพืชและแมลงศัตรูธรรมชาติที่มีประโยชน์ด้วย การที่ไม่ใช้สารเคมีทำให้มีศัตรูธรรมชาติพวกตัวห้ำและตัวเบียนมากขึ้นในพื้นที่บริเวณนั้น ซึ่งศัตรูธรรมชาติเหล่านี้จะช่วยควบคุมแมลงศัตรูพืชให้
2. ปลูกดอกไม้สีสดๆ เช่น บานชื่น ทานตะวัน บานไม่รู้โรย ดาวเรือง ดาวกระจาย เป็นต้น โดยปลูกไว้รอบแปลง หรือปลูกแซมลงในแปลงเพาะปลูก สีของดอกไม้จะดึงดูดแมลงนานาชนิดและในจำนวนนั้นก็มีแมลงศัตรูธรรมชาติด้วย จึงเป็นการเพิ่มจำนวนแมลงศัตรูธรรมชาติในแปลงเพาะปลูกซึ่งจะช่วยควบคุมแมลงศัตรูพืชให้แก่เกษตรกร
3. ถ้ามีโรค-แมลงศัตรูพืชรบกวนให้ใช้วิธีการอื่นที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี เช่น ใช้สมุนไพร เป็นต้น

การเตรียมดินเพื่อปลูกพืชหรือเพาะกล้า

ใส่ปุ๋ยหมักหนา 1-3 ซม. ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดิน แล้วใช้จอบคลุกเคล้าหรือใช้รถไถเล็กไถพรวนดินก็ได้ ที่สำคัญต้องคลุกปุ๋ยกับดินให้เข้ากันดี แปลงนี้ก็พร้อมที่จะปลูกพืชได้ ทำการยกร่องตามลักษณะที่ต้องการปลูกพืชหรือเพาะกล้า

การเพาะกล้า

ควรเพาะกล้าอย่างประณีต เพื่อให้ได้ต้นกล้าที่แข็งแรงและเจริญเติบโตอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งทำได้โดยเตรียมดินดังที่กล่าวมาแล้ว และยกร่องเป็นรูปสี่เหลี่ยมแบบแปลงผักแตงแปลงให้เรียบ ใช้ไม้ไผ่ขีดเส้นทำร่องลึก 0.5 ซม. ให้แต่ละร่องห่างกัน 15 ซม. หยอดเมล็ดให้แต่ละเมล็ดห่างกันประมาณ 3 ซม. เกลี่ยดินกลบเมล็ดบางๆ คลุมแปลงด้วยขุยมะพร้าว (หรือเศษหญ้าแห้ง สับเป็นท่อนสั้นๆ หว่านบางๆ) รดน้ำเข้าเย็น

ใบความรู้ที่ 6

เรื่อง ปุ๋ยหมัก

ปุ๋ยหมัก เป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่ให้ทั้งธาตุอาหารพืช จุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อพืช และช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช

วัสดุที่ใช้ทำปุ๋ยหมัก

1. เศษพืช 2 ส่วน
เศษพืช เช่น หญ้า ใบไม้ ต้นกล้วย ฟางข้าว ผักตบชวา กากอ้อย ขุยมะพร้าว แกลบ ฯลฯ
2. มูลสัตว์ 1 ส่วน
มูลสัตว์ เช่น มูลไก่เนื้อ มูลไก่ไข่ มูลเป็ด มูลวัว-ควาย มูลนก ฯลฯ
3. เชื้อจุลินทรีย์ พ.ด.-1 1 ชอง/วัสดุ 1 ตัน

- หมายเหตุ 1. เชื้อ พ.ด.-1 ถ้าไม่มี ก็ไม่ต้องใช้เนื่องจากเชื้อจุลินทรีย์นี้ก็มีอยู่แล้วในธรรมชาติ
2. สัดส่วนของเศษพืชและมูลสัตว์อาจปรับใช้ได้ตามวัสดุที่เกษตรกรมีอยู่

วิธีทำปุ๋ยหมัก

การทำปุ๋ยหมักสามารถทำได้โดยใช้เศษพืช 2 ส่วน มูลสัตว์ 1 ส่วน ถ้าเศษพืชชิ้นใหญ่หรือเป็นเส้นยาว เช่น ฟาง ต้นข้าวโพด ผักตบชวา ต้นกล้วย เศษเหลือทิ้งหลังจากการเก็บเกี่ยว เช่น ต้นมะเขือ ถั่วพักทอง เป็นต้น ก็จะวางซ้อน ๆ กันเป็นชั้น ๆ รดน้ำ พร้อมกับขึ้นไปย่ำให้แน่นพอสมควร แต่ละชั้นของเศษพืชอาจหนาประมาณ 20-30 ซม. สลับด้วยชั้นของมูลสัตว์หนาประมาณ 5-10 ซม. หรือถ้าเป็นเศษพืชชิ้นเล็ก ๆ เช่น ขุยมะพร้าว แกลบ กากอ้อย ก็สามารถผสมคลุกเคล้ากับมูลสัตว์ให้เข้ากัน พร้อมกับพรมน้ำให้ความชื้น ซึ่งทดสอบความชื้นในกองปุ๋ยได้โดยใช้มือกำเศษวัสดุแน่น ๆ แล้วมีน้ำไหลออกมาตามร่องนิ้วมือเล็กน้อยก็ใช้ได้ เมื่อกองปุ๋ยเสร็จควรหาววัสดุเช่น ทางมะพร้าว ฟาง กระสอบเก่า ๆ เป็นต้น มาคลุมกอง

การดูแลกองปุ๋ย

ดูแลกองปุ๋ยก็โดยกลับกองปุ๋ยทุก 3-4 สัปดาห์ (ถ้ากองปุ๋ยแห้งเกินไปก็ให้รดน้ำ) ประมาณ 3 เดือนปุ๋ยหมักจะสุกหรือวัสดุย่อยสลายตัวดีซึ่งสามารถนำไปใช้เพาะปลูกพืชได้ ปุ๋ยหมักที่สุกแล้วมีลักษณะคือ วัสดุที่นำมาใช้ทำปุ๋ยจะเปื่อยยุ่ย สีน้ำตาลคล้ำหรือดำมีกลิ่นหอมเหมือนกลิ่นดิน ไม่มีกลิ่นเหม็นเหมือนมูลสัตว์อย่างครั่งเมื่อเริ่มทำกอง

การใช้ปุ๋ยหมัก

ปุ๋ยหมักใช้เป็นปุ๋ยรองพื้นซึ่งจะใส่ในขณะเตรียมดินก่อนปลูกพืชโดยเฉพาะพืชผักและไม้ดอกอายุสั้นต่าง ๆ ซึ่งมีเทคนิคการใช้ปุ๋ยคือผสมคลุกเคล้าปุ๋ยกับดินให้เข้ากันเป็นอย่างดีก่อนแล้วจึงปลูกพืช แต่ถ้าเป็นไม้ผลจะใส่ตอนเตรียมหลุมปลูกและใส่ระหว่างปี ๆ ละ 1-2 ครั้ง

ใบความรู้ที่ 7

เรื่อง ปุ๋ยน้ำชีวภาพ

ปุ๋ยน้ำชีวภาพเป็นปุ๋ยอินทรีย์ชนิดหนึ่งได้จากการหมักซากพืชซากสัตว์ในน้ำโดยมีจุลินทรีย์ช่วยย่อยสลาย ลักษณะเป็นของเหลว ใช้เสริมธาตุอาหารระหว่างการเจริญเติบโตของพืชจะให้ทั้งธาตุอาหารพืชและจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อพืช ต่อไปนี้เป็นสูตรที่ใช้กันมาก

วัสดุที่ใช้

- 1) รำละเอียด 60 กก.
- 2) มูลไก่ไข่ 40 กก.
- 3) เชื้อ พ.ด.-1 1 ชอง

- หมายเหตุ ก. เชื้อ พ.ด.-1 เป็นเชื้อจุลินทรีย์ที่ใช้ทำปุ๋ยหมักซึ่งกรมพัฒนาที่ดินผลิตขึ้น ถ้าไม่มีก็ไม่ต้องใช้ หรืออาจใช้ปุ๋ยหมัก หรือน้ำสกัดชีวภาพเป็นหัวเชื้อแทนก็ได้
- ข. เนื่องจากรำมีราคาแพงอาจใช้น้อยลงหรือถ้าหาไม่ได้ก็ไม่ใช้ก็ได้

วิธีการทำ

นำวัสดุทั้งหมดมาผสมคลุกเคล้าให้เข้ากันโดยพรมน้ำให้มีความชื้นขนาดใช้มือกำแล้วปล่อยมือก่อนวัสดุก็ยังคงรูปอยู่ก็ใช้ได้ เมื่อคลุกเคล้าวัสดุดีแล้วให้ทำกองแล้วคลุมด้วยกระสอบคลุมกองไว้ 7-10 วัน โดยระหว่างนี้ต้องกลับกองทุกวัน ๆ ละ 1 ครั้ง หลังกลับกองต้องคลุมกองไว้เช่นเดิม เมื่อครบกำหนดให้แฉกองปุ๋ยออกผึ่งให้แห้งในที่ร่ม เมื่อปุ๋ยแห้งแล้วให้เก็บรักษาโดยตักใส่กระสอบที่สามารถระบายอากาศได้ และเก็บไว้ในที่ร่มอากาศถ่ายเทสะดวกจะเก็บไว้ได้นาน

วิธีการใช้

เมื่อนำปุ๋ยมาใช้ให้นำปุ๋ยแห้ง 1 กก. ผสมน้ำ 20 ลิตร โดยใส่ถังหรือตุ่มวางไว้ตามแปลง ใช้ไม้ไผ่คนทุก ๆ วัน ๆ ละ 3-4 ครั้ง ๆ ละ 1 นาที ประมาณ 1 สัปดาห์ ก็จะใช้ได้ (ถ้าไม่ใช้ไม้ไผ่อาจใช้วิธีปั๊มอากาศเข้าไปก็ได้เช่นเดียวกับแบบตุ่มปลา) แต่ควรผสมน้ำอีก 20-40 เท่า ก่อนนำไปรดต้นพืช วิธีการใช้กับพืชอาจรดที่โคนต้น หรือปล่อยตามร่อง (หรือฉีดพ่นทางใบก็ได้) หรือต่อเข้ากับระบบการให้น้ำก็ได้ หรืออาจฉีดพ่นก็ได้ การให้ปุ๋ยน้ำจะให้มากขึ้นน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดินและความต้องการของพืช ซึ่งสังเกตได้จากลักษณะของใบพืช ถ้าใบพืชมีสีเหลืองซีดแสดงว่าได้รับธาตุอาหารไม่พอ ถ้าใบพืชมีสีเขียวเข้มเกินไปแสดงว่าได้รับธาตุอาหารเกิน แต่ถ้าใบพืชเป็นสีเขียวแต่ไม่เขียวเข้มจนเกินไป ใบแผ่กว้าง เห็นเส้นใบชัดเจน ก้านใบชูรับแสงเต็มที่แสดงว่าพืชได้รับธาตุอาหารเหมาะสมดีแล้ว พืชที่ได้รับธาตุอาหารมากหรือน้อยเกินไปจะอ่อนแอต่อการเข้าทำลายของโรคและแมลง ถ้าพืชได้รับธาตุอาหารพอเหมาะจะแข็งแรงต้านทานโรคและแมลงได้ดี

ใบความรู้ที่ 8

เรื่อง น้ำสกัดชีวภาพ

น้ำสกัดชีวภาพ หรือ น้ำปี้ (Bioextract) เป็นการนำเศษพืชผักผลไม้อบน้ำมาหมักกับกากน้ำตาล ซึ่ง ดร.อรรถ บุญนิธิ เป็นผู้ริเริ่มและมีผู้นำไปปรับใช้ในรูปแบบสูตรต่าง ๆ สูตรดั้งเดิมที่ ดร.อรรถ บุญนิธิ ได้แนะนำคือ

วัสดุที่ใช้ทำน้ำสกัดชีวภาพจากพืช

น้ำตาล/กากน้ำตาล 1 กก. ต่อ พืชอบน้ำ 3 กก.

หมายเหตุ พืชอบน้ำ เช่น ผัก ผลไม้ทั้งแก่และอ่อน รวมทั้งเปลือกผลไม้อบน้ำที่สดไม่เน่าเปื่อย เช่น เปลือกสับปะรด เปลือกแตงโม เปลือกขุ่น เปลือกมะม่วง เป็นต้น (ถ้าทำน้ำสกัดชีวภาพจากสัตว์ จะใช้น้ำตาล/กากน้ำตาล 1 กก. ต่อเนื้อสัตว์ หรือ ปลา หรือ หอยเชอรี่ 1 ก.ก. โดยมีวิธีทำเช่นเดียวกับน้ำสกัดชีวภาพจากพืช)

อุปกรณ์ ถังมีฝาปิด อาจทำด้วยพลาสติก กระเบื้องเคลือบ ดินเผา หรือถุงพลาสติก

วิธีทำ

1. หั่นเศษพืชเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วผสมเศษพืชและกากน้ำตาลแล้วคลุกเคล้าให้เข้ากัน
2. นำไปใส่ในภาชนะและอัดให้แน่น ปิดฝาให้สนิทไม่ให้อากาศเข้า เป็นการสร้างสภาพให้เหมาะสมกับจุลินทรีย์หมักต้องลงไปทำงาน หมัก 3-5 วัน เริ่มมีน้ำสกัดชีวภาพออกมา ควรหมักนาน ประมาณ 1 เดือน จึงนำไปใช้ หรือจะหมักนานกว่านี้ก็ได้ นำน้ำสกัดชีวภาพที่ได้ใส่ขวดเก็บไว้ได้หลายเดือน (ถ้าหมักระยะสั้นเมื่อนำไปใช้อาจพบปัญหาโรครา โดยเฉพาะส่วนที่ใช้บ่อยหรือใช้ในปริมาณที่เข้มข้นสาเหตุน่าจะมาจากอายุการหมักยังไม่ได้ที่ทำให้กากน้ำตาลยังไม่ถูกย่อยสลายเป็นสารประกอบโมเลกุลเล็กที่พืชดูดไปใช้ได้ทั้งหมด กากน้ำตาลที่โมเลกุลใหญ่พืชดูดไปใช้ไม่ได้จึงเหลือตกค้างบนใบพืชเป็นอาหารของเชื้อรา ทำให้เชื้อรากลุ่มที่เป็นสาเหตุของโรคพืชระบาด แก้ไขโดยการหมักให้นานขึ้น)

วิธีใช้ ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 1 ส่วน ผสมน้ำ 500-1000 ส่วนนำไปฉีดพ่นที่ต้นพืช หรือรดที่โคนต้น ถ้าเข้มข้นเกินไปใบพืชจะไหม้ได้ควรใช้ตามสัดส่วนที่แนะนำ

ประโยชน์ของน้ำสกัดชีวภาพ

1. ให้ธาตุอาหารแก่พืชใช้ได้กับ พืชผัก ไม้ผล ไม้ดอกไม้ประดับ นาข้าว
2. มีฮอร์โมนหลายชนิดที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (จะมีเฉพาะน้ำสกัดชีวภาพที่ทำจากพืชเท่านั้น)

3. ช่วยป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เช่น ไล่แมลง ยับยั้งการลอกคราบ
4. ใช้ดับกลิ่นเหม็น (อาจเป็นผลจากปฏิกิริยาของเอนไซม์หรือการย่อยสลายของจุลินทรีย์บางชนิดทำให้กลิ่นหายไป) จึงใช้ดับกลิ่นในคอกสัตว์ หรือในห้องน้ำได้

ข้อควรคำนึง ควรเก็บถังหมักไว้ในที่ร่มไม่ตากแดดตากฝน ไม่ควรใช้น้ำสกัดชีวภาพอย่างเดียว ควรใช้ร่วมกับปุ๋ยอื่น เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หญ้าแห้ง ใบไม้แห้ง ฟาง ฯลฯ เพื่อให้ดินมีอินทรีย์วัตถุอย่างเพียงพอ และมีธาตุอาหารพอ (ในน้ำสกัดชีวภาพมีธาตุอาหารน้อย)

ใบความรู้ที่ 9

เรื่อง การป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ

แนวทางการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชมีดังนี้

1. การใช้น้ำสกัดสมุนไพรในการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช เช่น การใช้สะเดา ข่า และตะไคร้หอม ซึ่งทำได้โดยใช้สะเดา (ใช้ส่วนของเมล็ดแก่) ข่า (ใช้ส่วนของหัวข่าแก่) ตะไคร้หอม (ใช้ส่วนของใบสีเขียวเข้ม) อย่างละ 2 กก. โขลกหรือตำแล้วแช่น้ำ 20 ลิตร นาน 24 ชั่วโมง โดยไว้ในที่ร่ม กรองเอากากออก น้ำยาที่ได้จะเข้มข้นควรเจือจางด้วยน้ำประมาณ 8 เท่า (ควรเติมสารจับใบซึ่งจะใช้น้ำสบู่ 3 ช้อนแกงต่อน้ำยาที่ผสมแล้ว 20 ลิตร เพื่อให้ตัวยาเกาะติดใบและตัวแมลงได้ดีขึ้น)

สูตรนี้ใช้ฉีดป้องกันและกำจัดหนอนและแมลงต่าง ๆ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะใช้ได้กับแมลงทุกชนิด เช่นแมลงปีกแข็งพวกด้วงเต่าแตง จะใช้ไม่ค่อยได้ผล แต่น้ำสกัดจากเมล็ดน้อยหน่าจะใช้ได้ผลดีกับแมลงปีกแข็งดังกล่าว ยังมีพืชสมุนไพรอีกมากมายหลายชนิดที่สามารถใช้ป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชได้ เช่น ขมิ้น โລ้ดิน พริกขี้หนู สาบเสือ ยาสูบ ฯลฯ ซึ่งเราสามารถนำมาทดลองใช้ในการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชได้โดยนำมาสกัดด้วยวิธีง่าย ๆ คือ บดแล้วแช่น้ำ นำน้ำสกัดสมุนไพรนั้นไปเจือจางตามความเหมาะสมแล้วนำไปฉีดพ่น ในช่วงที่มีหนอนมากควรฉีดพ่นทุก ๆ 3 วัน

แต่อย่างไรก็ตามควรตรวจดูแมลงทุก ๆ เข้าถ้าพบก็ให้ใช้มือรีบกำจัดก่อน เช่น กลุ่มของไข่แมลง กลุ่มของตัวหนอน เป็นต้น ในการใช้สารสกัดสมุนไพรอาจจำเป็นต้องใช้บ่อยครั้งในช่วงแรกๆ ของการทำเกษตรธรรมชาติเนื่องจากมีแมลงศัตรูธรรมชาติอยู่น้อยแต่ถ้าในช่วงหลังๆ ดินดีขึ้นและมีแมลงศัตรูธรรมชาติมากขึ้นก็ไม่จำเป็นต้องใช้สารสกัดสมุนไพรในการควบคุมแมลงศัตรูพืชหรืออาจใช้น้อยมากก็สามารถปลูกพืชได้ผลดีเช่นกัน

สารจับใบที่ได้จากน้ำสบู่สามารถทำได้โดยใช้สบู่ชันโลท 1 ก้อน หั่นเป็นฝอย ๆ เติมน้ำอุ่น 1 ลิตร คนให้ละลาย น้ำสบู่นี้จะใช้เติมในน้ำสมุนไพรได้ทุกสูตรซึ่งเป็นสารจับใบ เพื่อให้ตัวยาเกาะติดใบและตัวแมลงได้ดีขึ้น โดยใช้น้ำสบู่ 3 ช้อนแกงต่อน้ำสมุนไพรที่ผสมแล้ว 20 ลิตร

2. การนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ในการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช เช่น เปลือกไข่ นำมาห่อด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์แล้วเผา และนำมาทุบให้พอละเอียด นำไปโรยรอบๆ ต้นพืช ช่วยป้องกันหนอนกระทู้ได้ เป็นต้น

3. การใช้กับดักกาวเหนียวสีเหลืองจับแมลง จะช่วยลดแมลงศัตรูพืชในแปลงผักได้มาก นอกจากนี้กับดักกาวเหนียวยังเหมาะสำหรับการปลูกพืชผักกางมุ้ง รวมทั้งแปลงเกษตร

ทั่วไปที่เกษตรกรต้องการลดการใช้สารเคมีอีกด้วย มีเกษตรกรชาวสวนผลไม้ นำเอากากเหี่ยวสีเหลืองนี้ไปทารอบโคนต้นผลไม้เพื่อป้องกันมดซึ่งจะมีผลต่อการป้องกันพวกเพลี้ยต่างๆ ได้ผลดี เช่น เกษตรกรชาวสวนทุเรียนแถบภาคตะวันออก เป็นต้น ในระยะแรกของการทำเกษตรธรรมชาติ จะมีแมลงศัตรูธรรมชาติหรือตัวห้ำตัวเบียนอยู่น้อย แต่ถ้าทำเกษตรธรรมชาติไประยะหนึ่งและมีแมลงศัตรูธรรมชาติมากพอก็ไม่จำเป็นในการใช้กับดักกากเหี่ยวอีกก็สามารถปลูกพืชได้ผลดี

4. ควรปลูกดอกไม้สีสด ๆ และตะไคร้หอมแซมในแปลง

ใบงาน

1. จงบรรยายวิธีการทำการเกษตรในปัจจุบันของท่านและวิเคราะห์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

.....

.....

.....

2. จงอธิบายว่าถ้าเปลี่ยนมาทำการเพาะปลูกโดยวิธีเกษตรธรรมชาติจะสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. ถ้าท่านทำการเกษตรธรรมชาติท่านจะมีวิธีการปรับปรุงดินอย่างไร เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

4. ถ้าท่านทำเกษตรธรรมชาติท่านจะมีวิธีการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชอย่างไร
จงอธิบาย

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
หมวดวิชา ภาษาไทย

การศึกษานอกโรงเรียน

1. ชั้นประถมศึกษา
เรื่อง คู่มือทำ ฟังคำพ่อสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
เรื่อง การใช้เนื้อหาจากแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการอ่านจับใจความ
3. ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
เรื่อง สำนวน สุภาษิตเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ชั้นประถมศึกษา

เรื่อง ดูพ่อทำ ฟังคำพ่อสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หมวดวิชา ภาษาไทย

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นประถมศึกษา
เรื่อง ดูพ่อทำ ฟังคำพ่อสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ : ดูพ่อทำ ฟังคำพ่อสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. หมวดวิชา ภาษาไทย สาระที่ 3 การฟัง การดู การพูด ชั้นประถมศึกษา
3. การวิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐาน
ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณและพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์
4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้
ศึกษา หลักการฟัง การดู การพูด เพื่อพัฒนาทักษะ การฟัง การดู การพูด และสามารถนำไปใช้ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การฟัง การดู การพูด

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. มีจุดมุ่งหมาย มารยาท ในการฟัง การดู การพูด สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์เรื่องที่ฟัง ดู และพูด ได้อย่างเหมาะสมและอย่างสร้างสรรค์
2. รู้หลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สาระการเรียนรู้

1. หลักการ จุดมุ่งหมายของ การฟัง การดู
2. ความสำคัญ หลักการมารยาทของการพูดที่ดี สอดคล้องกับระดับภาษา กาลเทศะบุคคล
3. หลักการวิเคราะห์ วิเคราะห์ เรื่องที่ฟัง ดู และพูด
4. แนวคิด เป้าหมาย หลักการ เงื่อนไขพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบูรณาการกับการใช้ภาษาไทยเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- พูดในเรื่องที่มีสาระ
- ไม่พูดเพื่อจ้อ
- พูดและดูอย่างมีวิจารณญาณ

1.2 ความมีเหตุผล ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคาย พูดเรื่องจริงที่สุภาพ เป็นที่ยอมรับในสังคม

1.3 ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พูดจาสุภาพ รู้จักกาลเทศะ

- การจับใจความประเด็นสำคัญสิ่งที่ได้ทำ ได้ดู และวิเคราะห์จำแนกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น สรุปความที่วิเคราะห์เรื่องตามข้อเท็จจริงของเรื่องที่พูด เข้าใจ ถ้อยคำและการใช้น้ำเสียง

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เงื่อนไขคุณธรรม รู้จักอดทน อดกลั้นอารมณ์ที่จะนำไปสู่การพูดที่ไม่ดี มีสติ สมานในการใช้คำพูด สามารถวิเคราะห์ข้อเท็จจริง ตามหลักคุณธรรม จริยธรรม ว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี

2.2 เจื่อนไขความรู้

- การฟัง การดู และการพูดอย่างถูกต้อง
- การพูดวิเคราะห์เรื่องราว พูดต่อหน้าชุมชน โดยใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับเรื่องอย่างสร้างสรรค์ตามหลักการพูดมีมารยาทการฟัง การดู การพูด

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ผู้เรียนดู วิดิทัศน์ เรื่อง หลักการฟัง การดู และการพูด
2. ผู้เรียนดู วิดิทัศน์ เรื่อง พอเพียง...ตามแนวคิดของพ่อ และเรื่องตามรอยพ่อของแผ่นดิน พออยู่พอกิน และพอเพียง
3. ครูเสริมความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ครูให้นักศึกษาดูวิดิทัศน์ เรื่อง แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ครูแบ่งประเด็นการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้อภิปรายกลุ่มละ 3-5 คน
3. ผู้เรียน คิด วิเคราะห์ อภิปรายกลุ่มร่วมกันในประเด็นที่ได้กำหนด แต่ละกลุ่มนำเสนอ ในเรื่องที่ได้อภิปราย

ขั้นสรุป

ครูและผู้เรียน แสดงความคิดเห็น สรุปบทเรียนร่วมกันจากเรื่องที่ได้ดู

สื่อ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ผู้รู้ (ปราชญ์ชาวบ้าน)
3. วิดิทัศน์ เรื่องตามรอยพ่อของแผ่นดิน พออยู่พอกิน และพอเพียง
4. วิดิทัศน์ เรื่องพอเพียง...ตามแนวคิดของพ่อ
5. ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ห้องสมุดตำบล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การวัดผลประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. ประเมินจากการฟัง และพูด โดยการสังเกตจากผลงานตามใบงานที่กำหนด
2. ประเมินจากการพูด ด้วยการอภิปรายกลุ่ม จากแบบประเมินการพูด

เครื่องมือในการประเมิน

1. การฟัง และการพูด โดยการสังเกต และใช้แบบสังเกตใบงาน
2. การพูด โดยสังเกต แบบประเมินการพูด

ภาคผนวก

1. ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง การฟัง การดู และการพูด
2. ใบความรู้ที่ 2 เรื่อง การดู

ใบความรู้ 1

เรื่อง การฟัง การดู และการพูด

การฟัง

การฟังมีอิทธิพลมากในชีวิตประจำวัน และเป็นแนวทางการจะช่วยให้การเรียนรู้ การทำงาน ประสบผลสำเร็จ เพราะในชีวิตประจำวันของคนเราใช้การฟังมากกว่าการพูด การอ่าน และการเขียน ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นต้องสร้างนิสัยการฟังที่ดี ลักษณะของการฟังมีหลายอย่างต้องขึ้นอยู่กับ จุดประสงค์ สถานการณ์ สิ่งแวดล้อมและส่วนประกอบอื่น ๆ

จุดประสงค์ของการฟัง

1. ฟังเพื่อจับใจความ
2. ฟังเพื่อจับใจความโดยละเอียด
3. ฟังเพื่อหาเหตุผลมาโต้แย้งหรือเกิดความซาบซึ้ง

ประเภทของการฟัง

1. การฟังคำอธิบาย คำสั่ง เช่น ฟังคำอธิบายเกี่ยวกับการให้ที่บ้าน
2. การฟังเพื่อส่งเสริมจินตนาการ และคิดสร้างสรรค์ เช่น การบรรยาย เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง การแสดงละครหรือบทบาทสมมติ การวาดภาพ อ่านทำนองเสนาะ
3. การฟังเพื่อรายงานต่อผู้อื่น ผู้ทำต้องมีทักษะในการฟัง และสามารถจำความได้ดี จึงจะนำไปรายงานหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นฟังได้ ฉะนั้นจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเพื่อฝึกการจำความ
4. การฟังเพื่อการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ฟังที่จะจับใจความ หรือตัดส่วนที่ไม่สำคัญออกไป
5. การฟังเพื่อวิเคราะห์ คือ รู้จักแยกแยะข้อเท็จจริง ซึ่งผู้ฟังต้องใช้วิจารณญาณ และรู้จักวิเคราะห์เรื่องราวด้วยความรู้สึกเป็นกลางไม่อคติมีเหตุผล แยกข้อเท็จจริงออกจากกันได้ มีหลักฐานประกอบ ความสามารถในการวิเคราะห์ขึ้นอยู่กับวัย ความรู้ ฐานะและประสบการณ์ของผู้วิเคราะห์
6. การฟังเพื่อการสนทนา เป็นทักษะจำเป็นยิ่งที่จะต้องใช้ในการสมาคม การพูดที่ดี ต้องอาศัยการฟังที่ดี การตั้งใจฟังเป็นส่วนการแสดงคือผู้พูด และการฟังอย่างใช้สติปัญญา จะทำให้ผู้ฟังสามารถดำเนินการสนทนาต่อไปได้อย่างฉลาด

ประโยชน์ของการฟัง

1. การเข้าใจความรู้สึกของผู้พูด
2. การฟังเพื่อความเพลิดเพลิน
3. การฟังเพื่อความไพเราะของคำ ฟังให้เกิดความซาบซึ้งเกิดภาพพจน์และอารมณ์
4. การรู้คุณค่าของคำที่ฟัง

มารยาทในการฟัง มีดังนี้

1. ตั้งใจฟัง ตามองผู้ฟัง
2. ไม่คุยกัน หรือส่งเสียงดัง
3. ฟังฟังอย่างสำรวม ไม่เหยียดแขน ขา หรือโยกตัวไปมา
4. ไม่นำงานอย่างอื่นขึ้นมาทำ
5. ไม่พูดแทรก
6. ควรขออนุญาตก่อนซักถาม
7. ปรบมือเมื่อผู้พูด พูดจบเป็นการให้เกียรติผู้พูด

ใบความรู้ที่ 2

การดู

การดู หมายถึง การรับรู้ความหมายจากคำ หรือข้อความทางสายตา ซึ่งการดูจะทำให้สมองเห็นภาพของสิ่งต่าง ๆ การเคลื่อนไหวเหตุการณ์ เรื่องราว ตลอดจนสีสันต่าง ๆ การดูข้อความ เรื่องราวและสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเรื่องที่ดู จับใจความสำคัญ วิเคราะห์ ตีความ พิจารณารายละเอียดในแง่มุมต่าง ๆ และเห็นคุณค่าเรื่องที่ดู รวมทั้งนำความรู้ที่ได้จากการดูไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ประเภทของการดู มี 2 ประเภท คือ

1. การดูของจริง เช่น การชม การสาธิต การไปทัศนอาจร การท่องเที่ยวดูสภาพบ้านเมือง ดูโบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น
2. การดูผ่านสื่อ เช่น สื่อโทรทัศน์ สื่อคอมพิวเตอร์ รูปภาพ ภาพถ่าย สื่อภาพยนตร์ สื่อหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

หลักการดูที่ดีมี ดังนี้

1. ดูอย่างมีจุดมุ่งหมาย ผู้ดูควรรู้ว่าตนเองจะดูไปเพื่ออะไร ดูเพื่อความรู้ เพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพื่อให้ได้ข้อคิดแล้วนำไปปฏิบัติตาม
2. ดูในสิ่งที่ควรดู ดูสิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน รายงานที่มุ่งให้แนวทางการปฏิบัติตนที่เหมาะสม
3. ดูอย่างมีวิจารณญาณ ควรดูและคิดไตร่ตรองหาเหตุและผลไปทุกครั้ง ไม่ยอมให้ถูกชักนำไปในทางที่ผิดง่าย ๆ
4. ดูแล้วนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การดูที่ดีดูแล้วนำไปปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์

มารยาทในการดู ควรปฏิบัติดังนี้

1. มีความตั้งใจและมีความพร้อมในการดู
2. ไม่ส่งเสียงดัง หรือแสดงกิริยาอาการใด ๆ รบกวนสมาธิของผู้อื่น
3. การดูภาพ ไม่ควรขีดเขียนหรือทำลายภาพ
4. การดูสื่อทางคอมพิวเตอร์ เมื่อดูเสร็จแล้วควรปิดเครื่องและดูแลเครื่องให้อยู่ในสภาพเดิม
5. การดูหรือชมภาพยนตร์ไม่ควรนำของกินของขบเคี้ยวที่มีกลิ่นรุนแรงเข้าไปด้วย

ใบความรู้ที่ 3

การพูด

การพูด เป็นการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจกันระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือบุคคลต่อกลุ่มบุคคล โดยใช้ภาษา (ถ้อยคำ) เป็นเครื่องมือสื่อสาร รวมถึงการใช้น้ำเสียง อากัปกริยา ท่าทาง เพื่อสื่อความเข้าใจ ความรู้อารมณ์ ความรู้สึกไปยังผู้ฟังให้เกิดผลการรับรู้ตามที่ผู้พูดต้องการ

การพูดไม่ใช่ทักษะที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่ได้มาจากการฟังและการติดต่อคบหาสมาคม ดังนั้นจึงต้องฝึกทักษะในการพูด ตั้งแต่ยังเด็ก บำบัดมีอิทธิพลต่อการพูดของเด็กมาก ดังนั้นการใช้คำพูดของเด็กและคนจึงแตกต่างกัน การที่ได้ศึกษาถ้อยวิธีการ หลักการ และลักษณะการพูดที่ดี จึงมีความสำคัญมากเพราะการพูด ทำให้เกิดกิจกรรมมากมาย กิจกรรมงานทุกอย่างสามารถดำเนินได้เป็นอย่างดี

ลักษณะของการพูดที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีวิธีออกเสียงที่ดี ใช้ภาษาพูดได้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล พูดเรียงลำดับความสำคัญ และสรุป พูดคำที่ไพเราะสุภาพ พูดเรื่องที่มีประโยชน์ ไม่เพ้อเจ้อ ไร้สาระ พูดด้วยความเมตตา มีจิตใจบริสุทธิ์ มีมารยาทในการพูด เช่น พูดตามเวลาที่กำหนดพูดตรงประเด็น คิดก่อนพูด เป็นต้น

หลักการพูดเบื้องต้น

1. ผู้พูด มีบุคลิกในการพูดดี
2. การใช้ถ้อยคำ เลือกใช้คำให้เหมาะสมกับกาลเทศะโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมทางภาษา ต้องใส่ถ้อยคำให้ถูกต้อง แม่นยำ ใช้คำง่าย คือความหมายโดยตรงและเข้าใจรวดเร็วตามระดับของบุคคล
3. การแต่งกาย มีส่วนช่วยพัฒนาบุคลิกภาพต้องเหมาะสมกับสมัยนิยม
4. การออกเสียง มีส่วนสัมพันธ์กับการใช้ถ้อยคำมาก หากออกเสียงผิดพลาด การสื่อสารทำความเข้าใจก็ผิดพลาดด้วย

การเตรียมการพูด

1. การเลือกหัวข้อที่จะพูด
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการพูด
3. การวางแผนโครงเรื่องให้ดี
4. สถานที่ต้องเหมาะสม
5. เตรียมอุปกรณ์ประกอบการพูด
6. การฝึกซ้อม

ผู้ฟัง ควรมีการสำรวจข้อมูลว่าผู้ฟังเป็นใคร เพศ วัย อาชีพ การศึกษา ความสนใจ ความเชื่อทางวัฒนธรรม จำนวนผู้ฟัง และทัศนคติของผู้ฟังมารยาทในการพูด การพูดที่ดีมีมารยาทในการพูด ต้องพูดตามเวลาที่กำหนด พูดตรงประเด็น คิดก่อนพูด ไม่แสดงอารมณ์รุนแรงหรือแปรปรวน พูดเมื่อมีโอกาส ไม่พูดสอดแสดงสีหน้าท่าทางได้เหมาะสมขณะพูด ระมัดระวังการใช้ถ้อยคำ ต้องไม่พูดหยาบโลน ส่อเสียด ควรใช้คำพูดที่สุภาพเหมาะสม

ใบความรู้ที่ 4

การวิเคราะห์ วิเคราะห์ เรื่องที่ฟัง ดู และพูด

การวิเคราะห์ หมายถึง การรู้จักใคร่ครวญ แยกแยะในส่วนที่ดี และส่วนที่เป็นประโยชน์
การวิจารณ์ หมายถึง การพูดการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่ได้รับฟังและได้ดู
โดยควรวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์

หลักการวิจารณ์เรื่องที่ฟัง ดู และพูด

1. เมื่อฟัง ดู และพูด เรื่องต่าง ๆ แล้วต้องพิจารณาว่าเรื่องที่ฟัง ดูและพูดน่าเชื่อถือหรือไม่ เชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด
2. วิเคราะห์จุดประสงค์ของผู้พูดว่ามีจุดประสงค์จะให้ผู้ฟังรับทราบอะไร
3. วิเคราะห์เรื่องราวสาระว่า ส่วนใดเป็นข้อคิดเห็น ส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง การแยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น ข้อเท็จจริงเป็นเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ ลักษณะหรือส่วนอื่นใดที่สามารถหาหลักฐานมาสนับสนุน หรือพิสูจน์ความถูกต้องได้

ใบความรู้ที่ 5

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก
ระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้
ดำเนินไปใน **ทางสายกลาง** โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์
ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิ
คุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน
ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ
มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจ
ของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม
ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ
ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและ
กว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
ซึ่งพระราชทานในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต
ให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

ใบความรู้ที่ 6

จากคำพ่อสอน

“...คำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ ตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

4 ธันวาคม 2541

ใบงานที่ 1
เรื่อง ฟังสรุปความ
หมวดวิชา ภาษาไทย สาระที่ 3 การฟัง การดู การพูด
ชั้นประถมศึกษา

จากการฟัง ครูพูดเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้นักศึกษาสรุปใจความสำคัญจากเรื่องที่ฟัง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อคิดเห็นอื่นๆ (เพิ่มเติม)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ 2
เรื่อง การฟังอย่างรู้ค่า
หมวดวิชา ภาษาไทย สาระที่ 3 การฟัง การดู การพูด
ชั้นประถมศึกษา

จากการฟังเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ให้นักศึกษาเขียนเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตตนเอง
ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

.....

การดำเนินชีวิตของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข อย่างไร

1. ความพอประมาณ

.....

.....

.....

2. รู้เหตุรู้ผล

.....

.....

.....

3. ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

.....

.....

.....

4. เงื่อนไขความรู้

.....

.....

.....

5. เงื่อนไขคุณธรรม

.....

.....

.....

จากการดู วิดิทัศน์ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษามีความคิดเห็นอย่างไร กับคำว่า “พอเพียง”

[illegible]

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เรื่อง การใช้เนื้อหาจากแนวคิดปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงในการอ่านจับใจความ

หมวดวิชา ภาษาไทย

- กศน. 145

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง อ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. สามารถอ่านในใจเพื่อทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านได้
2. สามารถอ่านและจับใจความเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้
3. สามารถวิเคราะห์ความรู้จากเรื่องที่อ่านได้
4. แสดงความคิดเห็นในเรื่องลักษณะโวหารต่างๆ ที่ใช้ในวิถีชีวิตและเกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในงานเขียนต่าง ๆ ได้
5. สามารถตระหนักถึงความของการอ่าน เลือกหนังสือ และสื่อสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องกับหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียงได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย และมีประโยชน์

สาระการเรียนรู้

1. ความหมาย หลักการอ่านในใจ เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. วิธีอ่านและประโยชน์จากการอ่าน เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ลักษณะของโวหารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- พอประมาณตามความสามารถของตนเอง และเวลาที่มีอยู่
- พอประมาณกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- พอประมาณกับงบประมาณ

1.2 ความมีเหตุผล

- การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- การใช้ทรัพยากรที่มีให้คุ้มค่า
- การฝึกคิดวิเคราะห์โดยใช้เหตุผล

1.3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- นำความคิดไปปฏิบัติได้อย่างถูก ต้องมีหลักคิดประจำใจ
- ประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ โดยมีหลักยึดในการปฏิบัติ
- สร้างความอบอุ่นให้กับครอบครัว โดยใช้หลักพอเพียงอยู่ร่วมกัน

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

- เกิดความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่นในการดำรงชีวิต
- เกิดการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่
- เกิดการขยัน อดทน ในการดำเนินชีวิต
- เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

2.2 เจื้อนไขความรู้

- หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- เรียนรู้ไวยาหาร นิทาน โดยการอ่านและนำมาวิเคราะห์ ตัดตาม เข้ากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่อย่างไร

หลักคิดเรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นองค์ความรู้ที่สอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของทุกคนเพียงแต่บุคคลจะมีความเข้าใจและนำมาปฏิบัติเพื่อทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างเป็นสุข การอ่านเป็นการเติมความรู้ ความเข้าใจให้ผู้เรียนคิดตาม และผสมผสานกับพื้นฐานการดำรงชีวิต เป็นการพัฒนาประสบการณ์ให้กว้างขวาง สามารถนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถถ่ายทอดความรู้จากการอ่านในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ผู้อื่นได้

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครู ผู้เรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ครูเสริมความรู้ แนวคิดเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ครูแจกใบความรู้ ความหมายของไวยาหาร ประเภทของไวยาหาร (พรรณนาไวยาหาร สาธกไวยาหาร เทศนาไวยาหาร อธิบายไวยาหาร บรรยายไวยาหาร)
2. ครูยกตัวอย่างไวยาหารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับไวยาหาร
3. ครูให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม 3 - 5 คน ค้นคว้าเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อ่านจับใจความช่วยกันสรุปเป็นแผนภาพความคิดในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. ครูสาธิตการค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับการอ่านและหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติม

ขั้นสรุป

ครูและผู้เรียนสรุปบทเรียนร่วมกัน

การเรียนรู้ต่อเนื่อง

ผู้เรียนค้นคว้าในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ INTERNET พร้อมทั้งสรุปเนื้อหาที่ได้รับจากการอ่านจัดทำรายงานและแผนภาพความคิดในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียนเป็นรายบุคคลมอบหมายให้ผู้เรียนฝึกอ่านเพิ่มเติมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

สื่อ

1. ใบความรู้ที่ว่าด้วยเรื่อง ลำนวน โวหารประเภทต่างๆ
2. งานเขียนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
3. คอมพิวเตอร์ที่ติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ต
4. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

การวัดผลประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบย่อย
2. ประเมินจากความถูกต้องในการตอบคำถาม
3. ประเมินจากการอภิปรายประเด็นต่างๆ
4. ประเมินจากความรับผิดชอบในงานที่มอบหมาย
5. ประเมินจากความกระตือรือร้นในการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ
6. ประเมินจากผลงานตามใบงาน (แผนภาพความคิด / ใบงาน)
7. มอบหมายให้ผู้เรียนฝึกอ่านเพิ่มเติมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ภาคผนวก

1. ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง การอ่านและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. ใบความรู้ที่ 2 เรื่อง แนวคิดบางประการเกี่ยวกับเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง
3. ใบงานที่ 1 เรื่อง พอเพียง
4. ใบงานที่ 2 เรื่อง ความเข้าใจเรื่องพอเพียง
5. ใบงานที่ 3 เรื่อง การวิเคราะห์โวหาร
6. ใบงานที่ 4 เรื่อง นิทานกับความพอเพียง
7. ใบงานที่ 5 เรื่อง ชีวิตพอเพียง
8. ใบงานที่ 6 เรื่อง ชีวิตไม่พอเพียง
9. ใบงานที่ 7 เรื่อง วิเคราะห์การอ่าน

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง การอ่านและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

โวหาร หมายถึง ชั้นเชิงหรือสำนวนแต่งหนังสือหรือพูดถ้อยคำที่เล่นเป็นสำบัดสำนวน
ท่วงทำนองในการเรียบเรียงถ้อยคำทั้งในวรรณกรรมร้อยแก้วและร้อยกรอง

1. บรรยายโวหาร

บรรยายโวหาร คือ โวหารที่ใช้เล่าเรื่อง หรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ตามลำดับเหตุการณ์
การเขียนบรรยายโวหาร จะมุ่งความชัดเจน เขียนตรงไปตรงมา รวบรัด กล่าวถึงแต่สาระสำคัญ
ไม่จำเป็นต้องมีพลความ หรือความปลุกยอเสริม ในการเขียนทั่วๆ ไปมักใช้บรรยายโวหาร
เพราะเหมาะในการติดต่อสื่อสารเนื่องจากสำนวนประเภtnี้มุ่งสาระเขียนอย่างสั้น ๆ ได้รับความ
ชัดเจนงานเขียนที่ควรใช้บรรยายโวหาร ได้แก่ การเขียนอธิบายประเภทต่าง ๆ เช่น เขียนรายงาน
วิทยานิพนธ์ ตำรา บทความ การเขียนเพื่อเล่าเรื่อง เช่น บันทึก จดหมายเหตุ การเขียนเพื่อแสดง
ความคิดเห็นประเภทบทความเชิงวิจารณ์ข่าว เป็นต้น

หลักการเขียนบรรยายโวหาร

เรื่องที่เขียนต้องเป็นเรื่องจริง ผู้เขียนควรมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียนเป็นอย่างดี
โดยอาจรู้มาจากการประสบการณ์ หรือการค้นคว้าก็ได้ เลือกเขียนเฉพาะสาระ ไม่เน้นรายละเอียด
แต่เขียนตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อมใช้ภาษาให้เข้าใจง่าย หากต้องการจะกล่าวให้ชัดอาจใช้อุปมา
โวหารและสาธกโวหารเข้าช่วยได้บ้าง แต่ต้องไม่มากจนส่วนที่เป็นสาระกลายเป็นส่วนด้อยไป
เรียบเรียงความคิดให้ต่อเนื่อง และสัมพันธ์กัน

2. พรรณนาโวหาร

สำนวนพรรณนาหรือพรรณนาโวหาร มีจุดมุ่งหมายในการเขียนต่างจากบรรยายโวหาร
คือมุ่งให้ความแจ่มแจ้ง ละเอียดลออ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ซาบซึ้งเพลิดเพลินไปกับข้อความนั้น
การเขียนพรรณนาโวหารจึงยาวกว่าบรรยายโวหารมาก แต่มีใช้การเขียนอย่างเยิ่นเย้อ เพราะ
พรรณนาโวหารต้องมุ่งให้ภาพและอารมณ์ ดังนั้น จึงมักใช้การเล่นคำ เล่นเสียง ใช้ภาพพจน์
แม้เนื้อความที่เขียนจะน้อยแต่เต็มไปด้วยสำนวนโวหารที่ไพเราะ อ่านได้รสชาติ

หลักการเขียนพรรณนาโวหาร

ต้องใช้คำดี หมายถึง การเลือกสรรถ้อยคำ เพื่อให้สื่อความหมาย สื่อภาพ สื่ออารมณ์
เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่ต้องการบรรยาย ควรเลือกคำที่ให้ความหมายชัดเจน ทั้งอาจต้องเลือกให้
เสียงคำสัมผัสกันเพื่อเกิดเสียงเสนาะอย่างสัมผัสสระ สัมผัสอักษร ในงานร้อยกรองต้องมีใจความดี

แม้จะพรรณนายืดยาว แต่ใจความต้องมุ่งให้เกิดภาพ และอารมณ์ความรู้สึกสอดคล้องกับเนื้อหาที่กำลังพรรณนาอาจต้องใช้อุปมาโวหาร คือ การเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ภาพชัดเจน และมักใช้ศิลปะการใช้คำที่เรียกว่า ภาพพจน์ประเภทต่าง ๆ

ทั้งนี้วิธีการที่จะทำให้พรรณนาโวหารเด่น ทั้งการใช้คำ และการใช้ภาพที่แจ่มแจ้ง อ่านแล้วเกิดจินตนาการและความรู้สึกคล้อยตาม ในบางกรณีอาจต้องใช้สาธกโวหารประกอบด้วยคือการยกตัวอย่างเพื่อให้เกิดความแจ่มแจ้ง โดยยกตัวอย่างสิ่งที่มีคล้ายคลึงกัน เพื่อให้เกิดภาพและอารมณ์เด่นชัด พรรณนาโวหารมักใช้กับการชมความงามอื่น ๆ เช่น ชมสถานที่ สรรเสริญบุคคลหรือใช้พรรณนาอารมณ์ ความรู้สึก เช่น รัก เกลียด โกรธ แค้น เศร้าสลด เป็นต้น

3. เทศนาโวหาร

เทศนาโวหาร หมายถึง โวหารที่มีจุดหมายแสดงความแจ่มแจ้ง เพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตามหรืออาจกล่าวได้ว่ามุ่งชักจูงให้ผู้อ่าน คิดเห็นหรือคล้อยตามความคิดเห็นของผู้เขียนเทศนาโวหารจึงยากกว่าโวหารที่กล่าวมาแล้วทั้ง 2 โวหาร เพราะต้องใช้กลวิธีในการชักจูงใจ

หลักการเขียนเทศนาโวหาร

การเขียนเทศนาโวหารต้องใช้โวหารประเภทต่าง ๆ มาประกอบ กล่าวคือทั้งใช้บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร รวมทั้งอุปมาโวหาร และสาธกโวหารด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ใจความชัดเจนแจ่มแจ้ง มีทั้งความหลักและความรองเป็นที่เข้าใจจนเกิดความรู้สึกนึกคิดคล้อยตามผู้เขียนไปได้ หากเป็นการแสดงความคิดเห็นควรอธิบายทั้งด้านที่เป็นประโยชน์และโทษ หรือแสดงเหตุและผล การเขียนเทศนาโวหาร ผู้เขียนต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เขียนเป็นอย่างดี สามารถอธิบายอย่างชัดเจน ทั้งควรพรรณนาให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ต้องรู้จักใช้เหตุผล และหลักฐานสนับสนุนความคิดเห็นที่ตนเสนอด้วย

การลำดับความให้สัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผลจึงเป็นหลักอีกประการหนึ่งในการเขียนเทศนาโวหารโดยทั่วไปมักเข้าใจกันว่า เทศนาโวหาร แปลว่า โวหารที่มุ่งสั่งสอนโดยตีความคำว่า เทศนา ว่าสั่งสอน ความจริงเทศนาในที่นี้ หมายถึง แสดง กล่าวคือ แสดงอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อให้เห็นคล้อยตาม รูปแบบงานเขียนที่ควรใช้เทศนาโวหารคือ งานเขียนประเภทบทความชักจูงใจหรือบทความแสดงความคิดเห็น ความเรียง เป็นต้น

4. สาธกโวหาร

สาธกโวหาร คือ โวหารที่มุ่งให้ความชัดเจน โดยการยกตัวอย่างเพื่ออธิบายให้แจ่มแจ้งหรือสนับสนุนความคิดเห็นที่เสนอให้หนักแน่น น่าเชื่อถือ สาธกโวหารเป็นโวหารเสริม บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร และเทศนาโวหาร เช่น การเลือกยกตัวอย่างมีหลักที่ควรเลือกให้เข้ากับเนื้อหา อาจยกตัวอย่างสั้น ๆ ในบรรยายโวหารหรืออาจยกตัวอย่างที่มีรายละเอียดประกอบใน

พรรณนาโวหาร และเทศนาโวหาร เป็นต้น ในการเขียนข้อเขียนต่าง ๆ นักศึกษาควรรู้จักเลือกใช้โวหารให้เหมาะกับจุดมุ่งหมายในการเขียนและเนื้อหาในบางโอกาส อาจต้องใช้โวหารหลายชนิดในงานเขียนชิ้นหนึ่งก็ได้ หลักอยู่ที่ว่าต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับโอกาส จุดมุ่งหมายและเขียนได้อย่างถูกต้องตามลักษณะโวหารนั้นๆ

5. อุปมาโวหาร

อุปมาโวหาร หมายถึง โวหารเปรียบเทียบ โดยยกตัวอย่าง สิ่งที่เคยคล้อยกันมาเปรียบเทียบเพื่อให้เกิดความชัดเจนด้านความหมาย ด้านภาพ และเกิดอารมณ์ ความรู้สึกมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าอุปมาโวหาร คือ ภาพพจน์ประเภทอุปมานั้นเอง อุปมาโวหารใช้เป็นโวหารเสริมบรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร และเทศนาโวหาร เพื่อให้ชัดเจนน่าอ่าน โดยอาจเปรียบเทียบอย่างสั้น ๆ หรือเปรียบเทียบอย่างละเอียดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุปมาโวหารนั้นจะนำไปเสริมโวหารประเภทใด

ใบความรู้ที่ 2

แนวคิดบางประการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงหากขาดองค์ประกอบใดก็ไม่เป็นความพอเพียงที่สมบูรณ์

ความพอประมาณ คือ ความพอดี กล่าวอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นการยืนได้โดยลำแข้งของตนเอง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ความมีเหตุผล หมายความว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอประมาณ ในมิติต่าง ๆ จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล ต้องเป็นการมองระยะยาว คำนึงถึงความเสี่ยง มีการพิจารณาจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิด

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควร พลวัตรในมิติต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในสภาวะต่าง ๆ อย่างรวดเร็วขึ้น จึงต้องมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ การกระทำที่เรียกว่าพอเพียงไม่คำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบัน แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

เงื่อนไข การปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การมีความรู้รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และมีคุณธรรม

ความรู้รอบรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นประโยชน์พื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติอย่างพอเพียง การมีความรอบรู้ย่อมทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง

ความรอบคอบ คือ มีการวางแผน โดยสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่าง ๆ มาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

ความระมัดระวัง คือ ความมีสติ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยเป็นการระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

คุณธรรม เป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น คุณธรรมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งครอบคลุมคนทั้งชาติ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ นักธุรกิจ มีสองด้านคือ ด้านจิตใจปัญญาและด้านการกระทำ ในด้านแรกเป็นการเน้นคุณธรรมนำความรู้ ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ส่วนด้านการกระทำหรือแนวทางดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติ ปัญญา และความรอบคอบ เงื่อนไขนี้จะทำให้การปฏิบัติตามเนื้อหาของความพอเพียงเป็นไปได้

ใบงานที่ 1

เรื่อง พอเพียง

หมวดวิชา ภาษาไทย สารที่ 1 การอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง ให้นักศึกษาอ่านคำว่า "พอเพียง" แล้วเขียนบรรยายความรู้สึกที่มีต่อคำว่า "พอเพียง" ในความคิดของนักศึกษา

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

ใบงานที่ 2

เรื่อง ความเข้าใจเรื่องพอเพียง

หมวดวิชา ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

“...คำว่า พอเพียง ก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเองคนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อยเมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจมีความคิดว่า ทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ต้องไม่ใช่เบียดเบียนคนอื่นต้องให้พอประมาณ ตามอัตภาพ พูดจากพอเพียงทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ให้นักศึกษาอ่าน ทำความเข้าใจ จับใจความ สรุปความเข้าใจและสามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

หมวดวิชา ภาษาไทย สารที่ 1 การอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ใบงานที่ 4
เรื่อง นิทานกับความพอเพียง
หมวดวิชา ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่ม 3 - 5 คน อ่านนิทานดังเรื่องต่อไปนี้

1. เรื่องหมากับเงา
2. เรื่องกระต่ายกับเต่า
3. เรื่องขวานเงินขวานทอง
4. เรื่องเด็กเลี้ยงแกะ
5. เรื่องราชสีห์กับหนู

อ่านจับใจความ สรุปเป็นแผนภาพความคิดในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไรบ้าง

1. โดยให้มีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ
 1. ความพอประมาณ
 2. มีเหตุผล
 3. มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
2. เงื่อนไข คือ
 1. มีความรู้
 2. มีคุณธรรม

ใบงานที่ 5
เรื่อง ชีวิตพอเพียง
หมวดวิชา ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

“...สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน สมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกินจึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะให้ทุกคนมีความพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้ หมายความว่า มีกินมีอยู่ไม่ฟุ้งเฟ้อไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ...”

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรดา
 วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541

ให้นักศึกษาอ่านและคิดว่า ในชีวิตประจำวันของตนเองมีสิ่งใดบ้างที่คิดว่าเป็นการประพฤติที่พอเพียง ตรงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะใด (3 ลักษณะ ความพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 2 เงื่อนไข เงื่อนไขความรู้ และ เงื่อนไขคุณธรรม)

ชีวิตที่พอเพียง	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ใบงานที่ 6
เรื่อง ชีวิตไม่พอเพียง
หมวดวิชา ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

“สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน สมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกิน
จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง
เพื่อที่จะให้ทุกคนมีความพอเพียงได้
ให้พอเพียงนี้ หมายความว่า มีกินมีอยู่
ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ”

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรดา
วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541

ให้นักศึกษาอ่านและคิดว่า ในชีวิตประจำวันของตนเอง มีสิ่งใดบ้างที่คิดว่าไม่พอเพียง ควรจะใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะใด (3 ลักษณะ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 2 เงื่อนไข เงื่อนไขความรู้ และ เงื่อนไขคุณธรรม) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมในการใช้จ่ายของตนเองให้ดีขึ้น

ชีวิตที่ไม่พอเพียง	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หมวดวิชา ภาษาไทย สารที่ 1 การอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เรื่อง สำนวนสุภาษิต เศรษฐกิจพอเพียง

หมวดวิชา ภาษาไทย

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
เรื่อง สำนวนสุภาพสิด เศรษฐกิจพอเพียง

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้: สำนวนสุภาพสิด เศรษฐกิจพอเพียง
2. หมวดววิชา ภาษาไทย สารระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มัธยมศีกษาตอนปลาย เวลา 12 ชั่วโมง
3. วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้
ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจารณ์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง
4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ (ความรู้ที่ได้รับ / ทักษะ / เจตคติ / การจัดการ)
ศีกษาสำนวนสุภาพสิดที่มีในวรรณกรรมพื้นบ้านและมีความหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อฝึกฝนการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียน การฟัง การพูด สำนวนสุภาพสิด เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตประจำวันอย่างยั่งยืน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สำนวนสุภาษิต เศรษฐกิจพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. เข้าใจความหมายของสำนวนสุภาษิตที่มีในวรรณกรรมพื้นบ้านเศรษฐกิจพอเพียง
2. วิเคราะห์คุณค่าทางด้านภาษา และสังคมของสำนวนสุภาษิตที่มีในวรรณกรรมพื้นบ้านตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายและลักษณะของสำนวนสุภาษิตในวรรณกรรมพื้นบ้านที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
2. วิเคราะห์คุณค่าของสำนวนสุภาษิตในวรรณกรรมพื้นบ้านทางด้านภาษา และสังคมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ครบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข)

ผู้เรียนไปอ่านวรรณกรรมพื้นบ้าน และศึกษากับค้นคว้าสำนวนสุภาษิตที่มีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง และนำมาวิเคราะห์ความหมายและคุณค่าทางด้านภาษา และสังคม แล้วผู้เรียนนำไปเขียนเรียงความตามหลักภาษาของการเขียนเรียงความ โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีอย่างมีความรู้ และคุณธรรม นำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของตนเอง ครอบครัว และสังคม

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- พอประมาณกับความเป็นไทย
- พอประมาณกับคนไทย และวิถีไทย
- พอประมาณกับสังคม และวัฒนธรรมไทย

1.2 ความมีเหตุผล

- สำนวน สุภาษิตมีเหตุมีผล
- สุภาษิตเป็นเครื่องเตือนใจ ในการประพฤติปฏิบัติอย่างมีเหตุมีผล

1.3 ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- นำสำนวน สุภาษิตไปเป็นแนวปฏิบัติในชีวิตได้อย่างถูกต้อง
- ปลูกฝังความพอเพียง นับเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจือนไขคุณธรรม

- ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นในการดำรงชีวิต
- แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์สุจริต
- ขยัน อดทน มีสติปัญญา
- เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น

2.2 เจือนไขความรู้

- หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- เรียนรู้ สำนวน สุภาษิตไทยในการฟัง อ่านและนำมาวิเคราะห์ติดตาม เปรียบเทียบเข้ากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมการเรียนรู้

การพบกลุ่ม ครั้งที่ 1

ขั้นนำ

ครู และผู้เรียนร่วมกันสนทนา ในหลวงคือพ่อของแผ่นดิน ท่านทรงเหน็ดเหนื่อย โดยทรงหวังให้คนไทยอยู่เย็นเป็นสุขร่มเย็นยั่งยืนสืบไป ทรงสอนแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต

ขั้นให้ประสบการณ์

ครู และผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเรื่องความหมาย ความสำคัญและองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นสรุป

ครู และผู้เรียนร่วมกันสรุปแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การเรียนรู้ต่อเนื่อง

ครูมอบหมายให้ผู้เรียนไปอ่านวรรณกรรมพื้นบ้าน และศึกษาค้นคว้าสำนวน สุภาษิตที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และนำมาวิเคราะห์ความหมาย คุณค่าทางด้าน ภาษา และสังคม พร้อมทั้งจดบันทึกเพื่อนำมาเขียนเรียงความ โดยยึดหลักภาษาของการเขียนเรียงความ คือ มีบทนำ เนื้อหา และบทสรุป โดยโครงเรื่อง ให้ผู้เรียนนำ สำนวนสุภาษิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว และสังคม พร้อมทั้งมี สื่อประกอบ เช่น ภาพประกอบ เทป/ซีดี ซึ่งใน เนื้อหาเรียงความต้องประกอบไปด้วย หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ประการ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยใช้ความรู้และคุณธรรม ในการสร้างความพอเพียง

การพบกลุ่ม ครั้งที่ 2

ขั้นนำ

ครูและผู้เรียนทบทวนการเรียนรู้ในครั้งที่แล้ว

ขั้นให้ประสบการณ์

ให้ผู้เรียนแต่ละคนสรุปแนวทางการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามที่เขียนในเรียงความมาพูดนำเสนอหน้าห้องเรียน

ขั้นสรุป

1. ให้ผู้เรียนทุกคนร่วมกันอภิปราย สรุปถึงประโยชน์ของการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ครูสรุปวรรณกรรมพื้นบ้าน (สำนวนสุภาษิต) พร้อมทั้งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต
2. ให้ทุกคนนำสุภาษิตและเรียงความที่ได้ปรับปรุงแล้วรวบรวมจัดทำเป็นเล่มให้เป็นผลงานของกลุ่ม

การเรียนรู้ต่อเนื่อง ให้ผู้เรียนทุกคนปฏิบัติดังนี้

1. ไปศึกษาความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ หรือในอินเทอร์เน็ต
2. ทำโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
3. นำผลงานและโครงการของตนเองมาร่วมกันจัดนิทรรศการผลงานของผู้เรียนที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ

สื่อ

1. เอกสารหนังสือเกี่ยวกับสำนวนสุภาษิต แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ห้องสมุด / แหล่งเรียนรู้
3. ผู้รู้ / ภูมิปัญญา

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินจากผลงานและชิ้นงาน
2. สังเกตการมีส่วนร่วมการพูด อภิปรายแสดงความคิดเห็น
3. สังเกตมารยาทในการฟัง

ภาคผนวก

1. ใบความรู้ที่ 1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ใบความรู้ที่ 2 ถอดบทเรียนสู่การปฏิบัติ
3. ใบความรู้ที่ 3 ตัวอย่างการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัวการใช้จ่ายอย่างเพียงพอประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ
4. ใบความรู้ที่ 4 สำนวน สุภาษิต คำพังเพย
5. ใบความรู้ที่ 5 ความหมายของคุณค่าทางภาษา / คุณค่าทางสังคม
6. ใบงาน นำสำนวนสุภาษิตที่เกี่ยวข้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์และเขียนเรียงความในการนำไปใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม

ใบความรู้ที่ 1

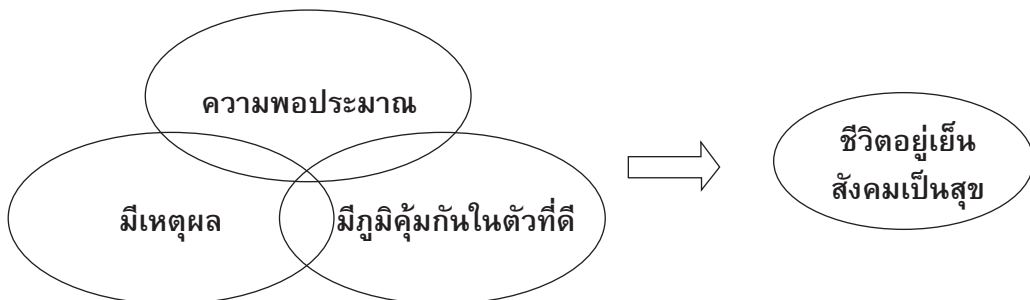
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะ 3 ประการ

1. **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป หรือ ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
2. **ความมีเหตุผล** หมายถึง ทุกการตัดสินใจ การกระทำ การลงทุน ต้องเป็นไป อย่างมีเหตุผล คำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ
3. **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากทั้งภายในและภายนอก

ทั้งนี้ต้องมีเงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่

1. **ความรู้** คือ มีความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังในการนำความรู้วิทยาการ เทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการปฏิบัติ
2. **มีคุณธรรม** คือ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ และใช้สติปัญญา ในการดำเนินชีวิต

ใช้คุณธรรมนำความรู้

เงื่อนไขความรู้ + เงื่อนไขคุณธรรม
(รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน เพียร มีสติปัญญา แบ่งปัน)

3. อินเทอร์เน็ต

ใบความรู้ที่ 2

ถอดบทเรียนสู่การปฏิบัติ

จากบทเรียนของเพื่อนคนไทย สามารถสังเคราะห์เป็นหลักในการปฏิบัติตน และครอบครัว ได้ดังนี้

1. แสวงหารายได้ด้วยความสุจริต และเป็นอาชีพที่เอื้อประโยชน์แก่สังคม
2. ขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่น ตั้งใจ ใฝ่ความเจริญ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
3. เรียนรู้ต่อเนื่องทั้งภายในและภายนอก พัฒนาตนเองไม่หยุดนิ่ง
4. ประหยัด รู้จักเก็บออม และสร้างหลักประกันให้แก่ชีวิต
5. กินอยู่อย่างสมถะ คือ ครองวัตถุโดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นอันดับแรก
6. ไม่ข้องแวะยาเสพติด เหล้า บุหรี่ อบายมุขทั้งปวง
7. ใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างประหยัด อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างนอบน้อม
8. มีศีลธรรม ยึดมั่นในวิถีแห่งความถูกต้องดีงาม

ใบความรู้ที่ 3

ตัวอย่าง การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว การใช้จ่ายอย่างพอเพียง

พอประมาณ	รายจ่ายสมดุลกับรายได้
มีเหตุมีผล	ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล / มีความจำเป็น / ไม่ใช่สิ่งของเกินฐานะ / ใช้จ่ายอย่างประหยัด
มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว	มีเงินออม / แบ่งปันผู้อื่น / ทำบุญ
ความรู้คู่คุณธรรม	ประกอบอาชีพที่สุจริต ด้วยความขยันหมั่นเพียร ใช้สติปัญญาในการตัดสินใจต่างๆ เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ

ด้านวัตถุ / เศรษฐกิจ	ลดรายจ่าย / เพิ่มรายได้ / ใช้ชีวิตอย่างพอควร / คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ
ด้านจิตใจ	มีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป / การเผื่อทางเลือกสำรอง มีจิตใจเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ / มีจิตสำนึกที่ดี / เอื้ออาทร / ประนีประนอม / นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก
ด้านสังคม	ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน / รู้รักสามัคคี / สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด
ด้านเทคโนโลยี	รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม (ภูมิสังคม) พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเองก่อน / ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก

ใบความรู้ที่ 4

สำนวน สุภาษิต คำพังเพย

1. **สำนวน** หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียงขึ้น โดยมีความหมายพิเศษไม่ตรงกับความหมายที่ใช้ตามปกติ อาจเป็นความหมายโดยนัย หรือความหมายในเชิงเปรียบเทียบ เป็นลักษณะคำพูดที่รวมใจความยาว ๆ ให้สั้นกระชับรัด บางสำนวนก็อาจหมายถึง สุภาษิตและคำพังเพย เช่น

กตัญญู	หมายถึง	ข่มให้อยู่ในอำนาจตน
เข้าเนื้อ	หมายถึง	ขาดทุน
เอาถ่าน	หมายถึง	อุปนิสัยดี ประพฤติดี

2. **สุภาษิต** หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายลึกซึ้งใช้สั่งสอนหรือชี้แนะแนวทาง และแสดงค่านิยมของมนุษย์แต่โบราณกาลซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพุทธสุภาษิต เช่น

รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี
พึงชนะคนตระหนี่ด้วยการให้
ตนแลเป็นที่พึงแห่งตน

3. **คำพังเพย** หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายลึกซึ้งกว่าสำนวนมีลักษณะเป็นคำเปรียบเทียบเรื่องต่างๆ เพื่อติชม ซึ่งสะท้อนถึงความคิด ความเชื่อ และค่านิยม อันเป็นลักษณะของคนไทย โดยส่วนรวมไว้ เช่น

กึ่งกำได้ทอง	หมายถึง	คนมีฐานะต่ำต้อย พอได้ดีมักจะลืมตัว
ไม่ไกลผึ่ง	หมายถึง	คนแก่มิแต่จะรอวันตาย
จูดได้ตำตอ	หมายถึง	ระมัดระวัง แล้วยังผิดพลาดจนได้

ตัวอย่าง

สำนวน สุภาษิต คำพังเพย ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

มีสสิ่ง พึ่งบรรจบ ให้ครบบาท
น้ำขึ้นให้รีบตัก
น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า
เห็นช้างขี้ อย่าขี่ตามช้าง
เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม
อยู่บ้านท่านอย่านั่งดูตาย บั้นวับันควายให้ลูกท่านเล่น
ชาติเสือต้องไวลาย ชาติชายต้องไวชื่อ
ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว
เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน
อัฐยายซื้อขนมยาย
เบี้ยสามบาทอย่าให้ขาดพก
ดำนน้ำพริกละลายแม่น้ำ

ใบความรู้ที่ 5

ความหมายของคุณค่าทางด้านภาษา / คุณค่าทางด้านสังคม

1. คุณค่าทางด้านภาษา

วรรณกรรมทุกประเภททั้งงานเขียนและการพูด ต้องใช้ถ้อยคำ ภาษา เป็นสื่อในการเสนอเรื่อง ดังนั้น จึงมีคุณค่าทางด้านภาษาของคนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและวิวัฒนาการด้านภาษาของชาติที่มีภาษาเป็นของตนเอง มีทั้งในด้านความสละสลวยสวยงามและความไพเราะควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป

2. คุณค่าทางด้านสังคม

วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสื่อที่ปลูกฝังค่านิยมเรื่องความสามัคคี การดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมแบบพึ่งพาอาศัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคมและท้องถิ่น เช่น วรรณกรรมประเภทคำสอน สำนวนสุภาษิตต่าง ๆ

ใบงาน

1. ให้ท่านไปอ่านวรรณกรรมหรือวรรณกรรมพื้นบ้าน และศึกษาค้นคว้าสำนวนสุภาษิตที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. นำสุภาษิตมาอธิบายความหมายและคำสอน และวิเคราะห์ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
3. นำสุภาษิตมาวิเคราะห์คุณค่าทางด้านภาษาและสังคม
4. เมื่อวิเคราะห์แล้วนำมาเขียนเรียงความตามหลักการใช้ภาษา การเขียนเรียงความ ในการนำไปใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว สังคม ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยใช้ความรู้และคุณธรรม
5. ในการเรียงความ ให้มีสื่อประกอบด้วย เช่น ภาพ เทป/ซีดี อื่น ๆ
6. ให้ทุกคนนำเรียงความมานำเสนอหน้าชั้นให้เพื่อนฟัง
7. นำเรียงความที่ได้รับการปรับปรุงแล้วรวบรวมเป็นเล่มให้เป็นผลงานกลุ่ม

รายชื่อผู้เข้าร่วมจัดทำ
ชุดหน่วยการเรียนรู้การสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง
วันที่ 17-20 ตุลาคม 2549
ณ วิทยาลัยมหาดไทย อ.บางละมุง จ. ชลบุรี
การศึกษานอกโรงเรียน กศน.

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	โรงเรียน	ที่อยู่
วิทยากรประจำกลุ่ม				
1	นางสาว วิศนี คีลตระกูล	ผู้อำนวยการกลุ่ม	กลุ่มพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน	กระทรวงศึกษาธิการ ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
2	นางอรุณรักษ์ พ่วงผล	นักวิชาการศึกษา 8 ว.	กลุ่มพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน	กระทรวงศึกษาธิการ ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
สมาชิกกลุ่ม				
1	นางรัตนา ตรียารักษ์	นักวิชาการศึกษา 8 ว.	กลุ่มพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน	กระทรวงศึกษาธิการ ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
2	นายปัญญา เปลี้นรุ่ง	นักวิชาการศึกษา 7 ว.	กลุ่มส่งเสริม ปฏิบัติการ กศน.	กระทรวงศึกษาธิการ ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
3	นางสาวโสธยา มากเกื้อ	นักวิชาการศึกษา 5	กลุ่มส่งเสริม ปฏิบัติการ กศน.	กระทรวงศึกษาธิการ ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
4	นางทิพวรรณ สิทธิรังสรรค์	ครู คศ. 3	ศูนย์ฝึกและพัฒนา อาชีพเกษตรกรรม วัดญาณฯ	ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ชลบุรี
5	นางอรรณณ ธีรพงษ์	ครู คศ.2	ศูนย์ฝึกและพัฒนา อาชีพราษฎรไทย บริเวณชายแดน จ.สระแก้ว	ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทย บริเวณชายแดน จ.สระแก้ว
6	นางสาวชนพิศ พุ่มทอง	ครู คศ.2	ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคใต้	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ จ.สงขลา
7	นางกานดา เพ็ชรักษ์	ครู.คศ.2	ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคเหนือ	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ จ.ลำปาง
8	นางสาวนาสิวรรณ บุญประสงค์	ครู คศ. 3	ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จ.อุบลราชธานี
9	นางสาวสุรัตนา บุณณะวิทย์	ครู คศ. 3	ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน ภาคตะวันออก	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาคตะวันออก จ.ระยอง

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	โรงเรียน	ที่อยู่
10	นางนิตยา วิริยานุภาพพงศ์	ครู คศ. 3	ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคกลาง	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง จ.ราชบุรี
11	นางจิราพร กาญจนจรัส	ครู คศ. 3	ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน จังหวัด สุราษฎร์ธานี	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
12	นางสาวเจนจิรี สร้อยประเสริฐ	ผู้อำนวยการศูนย์	ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
13	นายดำริ คล่องแคล่ว	ครู คศ. 2	ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน จังหวัดกาญจนบุรี	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดกาญจนบุรี
14	นายองอาจ วีรภัทรสกุล	ครู คศ. 3	ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น
15	นางสาวกัญญพัฒน์ ใจคน	ครู ศรช.	ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน จังหวัดเพชรบุรี	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดเพชรบุรี
16	นายพิเชษฐ์ ดิษฐ์	ผู้อำนวยการศูนย์	ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน อำเภอรัตนบุรี	ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอรัตนบุรี จ.สุรินทร์
17	นายธีรยล แสงอำนาจเจริญ	ผู้อำนวยการศูนย์	ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน อำเภอพนสนิมคม	ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอพนสนิมคม จ.ชลบุรี
18	นายเกษม บาตรโพธิ์	ผู้อำนวยการศูนย์	ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน อำเภอบัวใหญ่	ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอบัวใหญ่ จ.นครราชสีมา
19	นายณรงค์ อภิธินัง	ผู้อำนวยการศูนย์	ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน อำเภอเชียงแสน	ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอเชียงแสน จ.เชียงราย
20	นางจิตติมาภรณ์ พึ่งสุข	ผู้อำนวยการศูนย์	ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน อำเภอสรรพยา	ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอสรรพยา จ.ชัยนาท
21	นางสาวรัตนภรณ์ วงศาโรจน์	ผู้อำนวยการศูนย์	ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน เขตจอมทอง	ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
22	นายประเสริฐ สุกใส	ครู คศ.2	สถาบันการศึกษาและ พัฒนาต่อเนื่องสิรินธร	สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่อง สิรินธร จ.นครราชสีมา

**รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ
 ปรับร่างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการของเศรษฐกิจพอเพียง
 ระหว่างวันที่ 15 -17 พฤศจิกายน 2549
 ณ โรงแรมดิลักซ์เพลส ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ กรุงเทพฯ**

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	โรงเรียน	ที่อยู่
1	นางอรุณรักษ์ พวงผล	นักวิชาการศึกษา 8 ว	กลุ่มพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน	กระทรวงศึกษาธิการ ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต 10300 โทร. 081 - 6117203
2	นายกฤติพัฒน์ แสงทอง	นักวิชาการศึกษา 8 ว	กลุ่มส่งเสริม ปฏิบัติการ กศน.	กระทรวงศึกษาธิการ ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต 10300 โทร. 081 - 7365515
3	นางนพรัตน์ เวโรจน์เสวีวงศ์	นักวิชาการศึกษา 8 ว	กลุ่มพัฒนา การศึกษานอก โรงเรียน	กระทรวงศึกษาธิการ ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต 10300 โทร. 081 - 8676760
4	นางสาวรัตนภรณ์ วงศาโรจน์	ผู้อำนวยการ	ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร	ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
5	นางรัตนา ตริยารักษ์	นักวิชาการศึกษา 8 ว	กลุ่มพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน	กระทรวงศึกษาธิการ ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต 10300 โทร. 081 - 4874994
6	นางนิตยา ศรีนวลนัด	นักวิชาการศึกษา 8 ว	กลุ่มพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน	กระทรวงศึกษาธิการ ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต 10300 โทร. 081 - 2987157
7	นางสาวโสธยา มากเกื้อ	นักวิชาการศึกษา 5	กลุ่มส่งเสริม ปฏิบัติการ กศน.	กระทรวงศึกษาธิการ ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต 10300 โทร. 081 - 7935475

รายชื่อคณะกรรมการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน

ที่	ชื่อ -สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน	โทรศัพท์	คณะทำงาน
1	นางมณฑนา ศังฆะภรณ์	รองเลขาธิการ ฯ สพฐ.		ที่ปรึกษา
2	นางสาวปริญญ์ พิบูลสุวรร	หัวหน้าโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สนง.ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	02-6873662	ประธาน
3	นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ	ผอ.สวก.สพฐ.	02-6285338	รองประธาน
4	นายอนันต์ ระวังทุกข์	ผอ.สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สป.		รองประธาน
5	นายศักร วัฒนะมงคล	ผอ.สำนักพัฒนาการเรียนการสอน นักศึกษาและกิจการพิเศษ สป.	02-6286396	รองประธาน
6	นางสาววิศนี ศีลตระกูล	ผอ.กลุ่มพัฒนาการศึกษาโรงเรียน	089-2038396	คณะทำงาน
7	นายเจียง วงศ์สวัสดิ์สุริยะ	ผอ.สำนักวิจัยฯ สอศ.		คณะทำงาน
8		ผอ.สำนักประสานและส่งเสริม ฯ สกอ.		คณะทำงาน
9		ผอ.สำนักมาตรฐาน ฯ สกศ.		คณะทำงาน
10	นางระวีวรรณ ภาคพรต	สวก.สพฐ.	081-4414543	คณะทำงาน
11	นายสุเทพ ชนะวรสกุล	สวก.สพฐ.	089-0994411	คณะทำงาน
12	นายปรีชา หมั่นคง	สวก.สพฐ.	085-9536079	คณะทำงาน
13	นางสาวนริสา พิษขจรุตมะ	สนง.คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	081-5525582	คณะทำงาน
14	นางสาวพุทธิดา เขียวชาญพานิชย์	สนง.คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	02-2804085 ต่อ 2407	คณะทำงาน
15	นายเฉลิมชัย สุวรรณรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	089-7843535	คณะทำงาน
16	นางวรรณพร เพียรสาระ	ผอ.สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สป.	089-8966950	คณะทำงาน
17	นางรจนา สีนที	สำนักพัฒนาการเรียนการสอนนักศึกษา และกิจการพิเศษ สป.	089-9656546	เลขานุการฯ
18	นางสุวิรัตน์ ต.สุวรรณ	สำนักนโยบายและแผน สพฐ.	081-3329779	ผช.เลขานุการฯ
19	นางอรุณรักษ์ พ่วงผล	สำนักบริหารงานการศึกษาโรงเรียน	081-6117203	ผช.เลขานุการฯ
20	นางสาวพิมชนก มงคลรัตน์	สำนักพัฒนาการเรียนการสอนนักศึกษา และกิจการพิเศษ สป.	086-7816886	ผช.เลขานุการฯ
21	นางสาวนันทา เขียวชาญพานิชย์	โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สนง.ทรัพย์สินฯ	085-1777921	ผช.เลขานุการฯ
22	นางสาวอาทิสดา ณ นคร	สนง.คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	02-280-4085 ต่อ 5103	ผช.เลขานุการฯ
23	นายรินทร์ ดันตราธิฐาน	สำนักวิจัย ฯ สอศ.	081-5900269	ผช.เลขานุการฯ

เครือข่ายประสานงาน

ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา และกิจการพิเศษ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทร. 02 - 6286398-99 โทรสาร 02 - 6286399

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพฐ.

กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทร. 02 - 2885742 โทรสาร 02 - 6285335

โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

173 ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทร. 02 - 6373662 โทรสาร 02 - 2828226

www.sufficiencyeconomy.org

ภาคผนวก ก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ตามแนวพระราชดำริ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ¹

โดย ดร.ปริญญ์ พิบูลสงวณ²

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

¹ สรุปจากปาฐกถาพิเศษในการสัมมนายุทธศาสตร์การสื่อสารในการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จัดโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2549 ณ หอประชุมพูนพูนรามคำแหงมหาวิทยาลัย

² หัวหน้าโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และประธานคณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านสถาบันการศึกษาและเยาวชน

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิด และหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่ความพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของคนไทย สังคมไทย เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ถ้าใช้หลักความพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ก็จะสามารถอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้

ที่น่าสนใจคือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนการดำรงอยู่ แปลว่า เราอยู่อย่างนี้อยู่แล้ว มีผลงานวิจัยที่ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ทำเสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พูดยถึงการวิจัยหมู่บ้านในประเทศไทย มีชุดหนังสือออกมา 20 กว่าเล่ม พบว่า หมู่บ้านส่วนใหญ่ในประเทศไทยยังคงอยู่อย่างพอมีพอกิน มีการดำรงอยู่อย่างพอเพียงอยู่แล้วในชนบท ชนบทของไทยที่ต้องพึ่งพิงระบบนิเวศวิทยาเขายังอยู่อย่างพอเพียง มีการพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและน้ำใจเป็นพื้นฐานของชีวิตแบ่งกันอยู่แบ่งกันกินปัจจุบันก็มีการแลกเปลี่ยนอย่างแพร่หลาย โดยวัตถุประสงค์ของการแลกเปลี่ยนคือ เพื่อความพอเพียงยิ่งขึ้น ไม่ใช่กำไร ชาวบ้านเรียกว่า "เปลี่ยนกันกิน" ตลาดในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้ขับเคลื่อนโดยกฎแห่งระบบทุนนิยม กล่าวได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม การดำรงอยู่ และประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนไทย สังคมไทย

ความเป็นมาของคำนิยาม "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนของประเทศ ตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในขณะนั้น คือท่าน ดร. สิปปนนท์ เกตุทัต จึงได้ริเริ่มเชิญชวนผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่างๆ มาร่วมกันพิจารณากลับกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ในโอกาสต่างๆ และใช้เวลาประมาณ 6 เดือน สรุปออกมาเป็นนิยามความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้เชิญมาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับ มีความเข้าใจในหลักปรัชญาฯ และนำไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ตามที่ขอพระมหากรุณา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 และต่อมา ในปี 2546 ก็ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมี ดร. จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นประธาน โดยยึดหลักคำนิยามนี้ในการขับเคลื่อน

หลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระองค์ท่านพระราชทานคำนี้เป็นครั้งแรกในปี 2540 นั้น แท้จริงแล้ว ได้มีพระราชกระแสรับสั่งและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องความพอเพียง พออยู่

พอกิน การพึ่งตนเอง การพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน การเสียสละแบ่งปันต่าง ๆ มาก่อนหน้านี้ ตั้งแต่ปี 2517 ทรงมีพระราชดำรัสว่า "...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอดี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน..." และทรงมีพระราชดำรัสมาอย่างต่อเนื่องอีกหลายครั้ง หลายหน กระทั่งในปี 2544 มีพระราชดำรัสว่า "มีความคิด-อันนี้ไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจ-มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข" จึงอาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับ **ความคิดพอเพียง** เพราะฉะนั้น การขับเคลื่อนจึงเน้น ที่การทำให้เกิดการปฏิบัติทั้งกาย วาจา ใจ ที่อยู่บนหลักความพอเพียง

บางคนยังเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องปลูกพืชผัก หรือการทำเกษตรผสมผสาน นี่คือการเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก จากการทำการสำรวจความรู้ ความเข้าใจของสวนดุสิตโพลล์ ในปี 2548 พบว่ามีคนเข้าใจผิดในลักษณะนี้น้อยลง โดยคนไทยประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ รู้จักเศรษฐกิจพอเพียง และส่วนมากเริ่มเข้าใจแล้วว่า ไม่ใช่เรื่องการแบ่งที่ดิน 30 : 30 : 30 : 10 ไม่ใช่เรื่องการปลูกพืช ผักสวนครัว และไม่ใช่เรื่องที่ใช้ได้เฉพาะภาคเกษตรหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจรากหญ้าเท่านั้น แต่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป ส่วนการตีความและนำไปประยุกต์ใช้นั้น มีแนวคิดที่หลากหลาย

คิดและปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเรียกว่าพอเพียง

แล้วอย่างไรถึงจะเรียกว่าพอเพียง มีพระราชดำรัสองค์หนึ่งกล่าวไว้ว่า **"พูดจาก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง"** คำนิยามบอกหลักการไว้ว่า **ความพอเพียง** หมายถึง **ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** จากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน ภายนอกกระทบเข้ามา ภายในก็เปลี่ยนแปลงด้วย จะพอเพียงได้ ต้องคำนึงถึง 3 หลักการ คือคิดและทำอะไรอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ถ้าครบ 3 หลักการนี้ ถึงจะบอกได้ว่า พอเพียง ถ้าไม่ครบก็ไม่พอเพียง และการจะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นได้ ต้องใช้ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม

พอประมาณคือ การทำอะไรที่พอเหมาะ พอควร สมดุลกับอัตภาพ ศักยภาพของ ตนเอง และสภาวะแวดล้อม พอประมาณของแต่ละคน ในแต่ละช่วงเวลาก็ต่างกัน อย่างเช่น บางคนในบางวันทานข้าวจานเดียวอิม แต่บางวันก็ไม่อิม ต้อง 2 จานถึงจะอิม แล้วแต่เหตุปัจจัย ที่เกี่ยวข้องในช่วงขณะเวลานั้นๆ ความพอประมาณสามารถพิจารณาได้จาก 2 ปัจจัย คือ **ปัจจัยภายใน** พอเหมาะกับความสุข ศักยภาพและความสามารถของแต่ละคนหรือไม่ และ**ปัจจัยภายนอก** คือพอประมาณกับภูมิสังคม สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ในแต่ละขณะหรือไม่ ในหลัก สัปปุริสธรรม 7 สอนไว้ว่า จะสร้างความพอดีให้เกิดขึ้นได้จะต้อง รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน รู้บุคคล ความพอประมาณ จึงครอบคลุมความพอเหมาะ พอควรกับทุกๆ เรื่อง

แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่าพอประมาณหรือไม่ ก็ต้องรอบรู้ในข้อมูล ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีสติ และคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ เชื่อสัจย์ต่อตนเอง ต่อความจริง ต่อหน้าที่ ต่อผู้อื่น ต้องใช้หลักเหตุหลักผลในการตัดสินใจ และต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ที่จะทำลายความพอดี ความพอเพียงด้วย จึงต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้เกิดขึ้น

ยกตัวอย่าง จะดูหนังสือสอบ หรือเตรียมการสอบอย่างพอเพียงได้อย่างไร เตรียม 1 ชั่วโมง ก่อนสอบพอไหม อย่างเราเรียนมาทั้งหมด สมุดโน้ตมี 5 เล่ม ต้องใช้เวลาพอประมาณกับสิ่งที่มี ถึงจะสมเหตุสมผล ถ้าใช้เวลาน้อยเกินไป หรือไม่มีความขยันอดทนในการดูหนังสือ ก็ไม่มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อาจสอบตกได้ กล่าวคือ จะดูหนังสืออย่างพอประมาณก็ต้องพอดีกับศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ ประกอบกับเนื้อหาที่เรียนมา มีเหตุมีผล ดูหนังสือที่เป็นเรื่องหลักสอดคล้องกับวิชาที่เรียน การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีทำอย่างไร คือดูหนังสือให้สอบผ่านได้ด้วย สุขภาพก็ต้องไม่ทรุดโทรม ไม่ทะเลาะเบาะแว้งหรือเอาเปรียบเพื่อนฝูง ไม่คดโกงในการสอบ เพราะฉะนั้นต้องมีความขยันอดทน ต้องใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของความคิดและการกระทำตลอดเวลา

แล้วทำไมเราต้องใช้ชีวิตอย่างพอเพียง หรือลองคิดในคำถามตรงกันข้ามว่า ถ้าเราใช้ชีวิตอย่างไม่พอเพียงแล้วจะเป็นอย่างไร เช่น ใช้จ่ายไม่พอเพียง ดูแลสุขภาพอย่างไม่พอเพียง บริโภคอย่างไม่พอเพียง ทำงานอย่างไม่พอเพียง มากไป น้อยไป หรือนักศึกษาดูหนังสืออย่างไม่พอเพียง การใช้ชีวิต การปฏิบัติตนอย่างไม่พอเพียง น้อยเกินไป มากเกินไป ไม่พอดี พอเหมาะ พอควร กับความสามารถของเรา กับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม มันส่งผลกระทบอะไรบ้างให้กับตัวเราเอง ส่งผลกระทบอะไรบ้างให้กับคนรอบข้าง กระทบกับสังคม กระทบกับสิ่งแวดล้อม ส่งผลถึงอนาคตของตนเองและสังคม

ยกตัวอย่าง การทานข้าวแบบพอเพียงเป็นอย่างไร คือ ให้อิ่มพอประมาณ เพราะเรารู้ว่า ถ้าอิ่มมากเกินไป อึดอัด ถ้าอึมน้อยเกินไป ก็ยังหิวอยู่ แต่ว่าอึมอย่างเดียว เป็นเรื่องเพียงแค่ว่าปริมาณยังไม่พอเพียง ไม่สมดุล ต้องสมดุลด้านคุณภาพด้วย บริโภคอย่างไม่พอเพียง เช่น รับประทานไขมันมากเกินไป หรือว่าอาจจะบริโภคสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์กับร่างกาย เช่น ยาเสพติด เหล้า บุหรี่ ต่างๆ เพราะฉะนั้นความพอเพียงในการบริโภค ไม่ใช่เฉพาะปริมาณเท่านั้น คุณภาพด้วย ถึงจะบอกได้ว่า เราใช้ชีวิตอย่างพอเพียง สมดุลจริงๆ

หรือยกตัวอย่าง สินค้าที่สุภาพสตรีในกรุงเทพมหานคร ต้องการอยากซื้อมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ที่วีจอบแน เราจะลองเปรียบเทียบระหว่างผู้บริโภคที่ซื้อที่วีจอบแนแบบพอเพียงกับผู้บริโภคที่ซื้อที่วีจอบแนแบบไม่พอเพียง จะซื้อที่วีจอบแนแบบพอเพียงได้อย่างไร สมมุติว่าสุภาพสตรีท่านหนึ่ง คุณวิไล ที่บ้านคุณวิไลทีวีเครื่องเก่าเสีย จอเสื่อม ดูไม่ได้ หรือพอดูได้บ้างแต่จอเสื่อม ดูแล้วเสียสายตา คุณวิไลมีรายได้เพียงพอที่จะสามารถซื้อได้ ไม่ต้องผ่อน หรือผ่อนได้ แต่ไม่ถึงกับเดือดร้อน กระหมัดกระหม่อม คุณวิไลมีความสามารถที่จะทำความเข้าใจรีโมทต่างๆ ของที่วีจอบแนได้ ซื้อมาเสร็จ ก็อาจจะยกทีวีเครื่องเก่าให้ญาติพี่น้องหรือก็อาจจะไปบริจาคที่วัดเป็นการกุศล คนเอาไปใช้ต่อได้ อย่างนี้พอเพียง เพราะไม่ได้เบียดเบียนตัวเอง ไม่ได้เบียดเบียน

ผู้อื่น ของที่เคยใช้อยู่ก็เอาไปบริจาค เกิดประโยชน์กับผู้อื่นได้ มีการแบ่งปันเพราะว่ามีเครื่องใหม่ เครื่องเดิมก็พอแล้ว

แต่ถ้าเกิดสมมุติว่า เพื่อนคุณวิไลชื่อคุณพิโร คิดว่า เอ๊ะ! เพื่อนเรามีทีวีจอแบน เรายังไม่มี ทำอย่างไรดีละ เงินเก็บ เงินออม ก็ไม่มี ทีวีที่บ้านก็ยังดีอยู่ แต่ไม่ได้ เดียวกลัวน้อยหน้า ก็เลยไป รูดบัตรเครดิต แล้วก็ต้องมานั่งผ่อนส่ง 6 เดือน แล้วต้องกระหมัดกระหมေးในการใช้เงินแต่ละเดือน เพราะว่าต้องไปผ่อนทีวี เพียงเพื่อให้มีทีวีจอแบน ให้อยู่กับคุณวิไลได้ ส่วนทีวี ที่มีอยู่ก็ยังใช้ได้ ในบ้านเลยมีทีวี 2 เครื่อง เลยกลายเป็น เกินพองจนกะกะ และถ้าเปิดทีวีพร้อมกัน 2 เครื่อง ก็ต้อง เสียค่าไฟเพิ่มและไม่ประหยัดพลังงานด้วย

เพราะฉะนั้น จะวิเคราะห์ ความพอเพียงไม่พอเพียง รายจ่ายพอประมาณไหมกับรายได้ มีข้าวของเพียงพอไหมกับการใช้สอย การใช้จ่ายมีเหตุมีผลหรือเปล่า ชื่อเพราะอะไร เพราะจำเป็น หรือเพราะเอาอย่างผู้อื่น แล้วมีภูมิคุ้มกันไหม เงินทองก็ไม่มี ต้องไปผ่อนส่งอีก ชื่อมาเสร็จแล้ว ได้ใช้หรือไม่ ในระยะยาว คู้ค่าหรือไม่ สามารถนำหลักพอเพียงไปใช้เบื้องต้นในการวิเคราะห์ พฤติกรรมต่างๆ ได้

เช่น การผลิตสินค้า OTOP แบบพอเพียง กับ OTOP แบบไม่พอเพียง ก็สามารถใช้หลัก 3 ห่วงในการวิเคราะห์ การพัฒนาสินค้า OTOP นั้น พอประมาณไหมกับศักยภาพของคนในชุมชน เป็นการต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่หรือเปล่า หรือว่าคนในชุมชนต้องมาเรียนรู้ใหม่หมดในการผลิต แล้วที่ผลิตนี้มีเหตุผลอะไร ผลิตเพราะว่า เจ้าหน้าที่ส่วนกลางบอกให้ผลิต หรือผลิต เพราะว่ามีของดีอยู่แล้วอยากต่อยอดออกมาพัฒนาให้เป็นสินค้าเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น สำหรับการสร้างภูมิคุ้มกันของการผลิตสินค้านั้น มีการวางแผนเรื่องวัตถุดิบอย่างรอบคอบหรือไม่ มีการวางแผนเรื่องตลาดอย่างดีไหม ไม่ใช่ว่าผลิตออกมาเสร็จแล้ว ขายก็ไม่ได้ ผลิตออกมาเสร็จแล้ว ขายได้ แต่ไม่มีวัตถุดิบ ไม่มีการวางแผนจัดการที่ดี ก็ไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดี เพราะฉะนั้น การผลิตสินค้า OTOP ก็มีทั้งแบบพอเพียงและ ไม่พอเพียง ใช้หลัก 3 ห่วง พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในการวิเคราะห์ได้เช่นกัน

เงื่อนไขสร้างความพอเพียง

เงื่อนไขและปัจจัยที่จะทำให้การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการแต่ละอย่าง นำไปสู่ความพอเพียงหรือไม่พอเพียง ในคำนิยามซึ่งได้พระราชทานมาก็ระบุชัดเจนว่าต้องอาศัยความรู้ คู่กับคุณธรรม

เงื่อนไขความรู้ คือความรู้รอบรู้ ความรอบคอบและระมัดระวัง ในการนำเอาหลักวิชาการ มาใช้ กล่าวคือ จะเอาหลักวิชาการมาใช้ ต้องรู้จริง รอบรู้ ไม่เอามาทดลองใช้อย่างงูๆ ปลาๆ เพราะ จะมีโอกาสพลาดสูง ถ้ารู้จริงแต่ไม่รอบคอบ ก็ไม่ได้อีก หลายครั้งที่เกิดไม่พอเพียง มาจากความไม่รอบคอบ ยกตัวอย่างเช่น เรื่อง OTOP การวางแผนการผลิต ถ้าไม่รอบคอบตั้งแต่ต้นทาง คือเรื่องวัตถุดิบจนกระทั่งถึงปลายทาง คือการทำการตลาด และจัดส่งสินค้า มีโอกาสที่จะนำไปสู่ความไม่พอเพียงได้อย่างมาก

แต่ความรู้อย่างเดียวนั้นไม่พอที่จะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นได้ ต้องมี**คุณธรรม**ด้วย คนที่คิดว่าตัวเองฉลาดแต่ไม่มีคุณธรรม ไม่ใช่คนที่ฉลาดจริง เพราะผลของการกระทำของเขาที่อาจ จะเห็นแก่ตัว เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น คดโกง ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ฉ้อราษฎร์บังหลวง เวลาทำ การกิจ จิตส่ายไม่ตั้งมั่น ไม่มีสมาธิ ทำอะไรก็ไม่รอบคอบ ไม่ใช่ปัญญาพิจารณาแยกแยะ เหตุและผลต่าง ๆ ให้ถี่ถ้วน สุดท้ายก็ส่งผลทางลบกับตัวเขาเองในที่สุด เพราะฉะนั้นคนที่ มีสติปัญญาจริง จะต้องเป็นคนที่มีความคุณธรรม รู้ผิดถูกชอบชั่วดี ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีศีลทั้งทางกาย วาจา และทางความคิด และจิตต้องตั้งมั่นเป็นหนึ่ง เป็นสมาธิจดจ่ออยู่กับภารกิจการทำงานที่ ทำ งานจึงจะออกมาดีคุณภาพ และนำไปสู่การสร้าง ความพอเพียงได้อย่างแท้จริง

คุณธรรมนี้ มี 2 ช่วง เริ่มจากการต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีคุณธรรม แต่ละบุคคล จะต้องมีส่วนในคุณธรรม คิดละชั่ว ประพฤติดี ซื่อสัตย์สุจริต ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตไม่ใช่หมายความว่าแค่เพียงไม่คอร์รัปชั่นเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น เวลาจะซื้อของ ถ้าซื่อสัตย์ต่อตัวเอง ก็จะต้องรู้ว่าจริง ๆ แล้วจำเป็นหรือเปล่า มีรายได้เพียงพอไหม จะซื่อสัตย์ต่อตัวเองได้ ก็ต้องรู้จักตัวเองก่อน รู้ว่าเรามีรายได้แค่ไหน สถานะ ของเราทำอะไรได้บ้าง อันนี้จำเป็นไหม แล้วก็มีความรอบรู้ที่เหมาะสมเกี่ยวกับสินค้านั้น ๆ

อย่างที่สอง คือการมีคุณธรรมเป็นหลักปฏิบัติและการดำเนินชีวิต คือต้องมีความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ คุณธรรมข้อนี้เป็นข้อยืนยันว่าเมื่อนำหลักพอเพียง ไปใช้ จะไม่เป็นการย้ายอยู่กับที่ แต่กลับจะนำไปสู่ความก้าวหน้าพร้อมกับความสมดุลเป็นขั้นเป็นตอน เช่น ในการบริหารธุรกิจ ถ้ามีความขยันหมั่นเพียร อดทน พัฒนาองค์กร พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีความรอบคอบในการดำเนินการ ธุรกิจการงาน ชีวิตก็จะก้าวหน้าอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในคำนิยามคืออะไร พระปฐมบรมราชโองการ "เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" การจะทำอะไรก็ตาม**ประโยชน์ก็ต้องเกิด ความสุขก็ต้องมี** แต่เวลาพูดถึงการที่จะสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้น จะสร้างความสุขให้เกิดขึ้น กับครอบครัว กับชุมชน กับองค์กรกับประเทศชาติ บางครั้งคำนิยามก็อาจจะต่างกัน แล้วประโยชน์สุขตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง จะวัดได้จากที่ไหน ก็ต้องพิจารณาจาก**เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คือ มุ่งให้เกิดความก้าวหน้าไปอย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง**ในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ต้องก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืน

ทำไมเราจำเป็นต้องมีพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง หรือมีภูมิคุ้มกัน หลักพุทธ มองโลกว่า ทุกอย่างเป็นอนิจจัง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จะรู้ได้อย่างไรว่า ถ้าเราออกจาก ห้องนี้เดินออกไปข้างนอกจะไม่ถูกรถชน ถ้าเราไม่มีเงินเก็บออมหรือการทำประกันสุขภาพเตรียมไว้ ในยามจำเป็น ก็จะทำให้เกิดปัญหาจนถึงกับเกิดวิกฤตในชีวิตได้ ฉะนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ

ต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ประมาท มีสติในการดำเนินชีวิต ใช้ปัญญาในการคาดการณ์ ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อวางแผนรองรับ และรักษาสมดุลได้ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตด้วย **สมดุลแปลว่าสมดุลทั้งปัจจุบันและอนาคต** วันนี้พอเพียงยังไม่พอ พรุ่งนี้ต้องพอเพียงด้วย คือ **ต้องมีความเพียรอย่างต่อเนื่องที่จะรักษาความสมดุลให้ได้อย่างสม่ำเสมอ** ความเพียรในข้อปฏิบัติ มรรค 8 นั้น หมายถึง ความเพียรที่จะแก้ไขข้อบกพร่อง เพียรที่จะละความชั่วที่เคยทำ หรือทำอยู่แล้ว หรือยังไม่เคยทำให้น้อยลงจนหมดไป เพียรที่จะทำความดีที่เคยทำ หรือทำอยู่แล้ว หรือยังไม่เคยทำให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น

สมดุลในด้านไหนบ้าง คำนิยาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบอกว่าต้องสมดุลทั้ง ทางด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม/ค่านิยม ประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่ จะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง หรือ ความพอเพียงอย่างสมบูรณ์จริง ๆ จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อเราสร้างความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน คือทางด้านวัตถุหรือเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม/ค่านิยม/ความเชื่อ การก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ในแต่ละย่างก้าว จะทำให้เกิดความพอเพียงในที่สุด

แม้แต่หลักการในการบริหารจัดการธุรกิจสมัยใหม่ บริษัทก็ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใสของการทำบัญชี ภาษาอังกฤษเรียกว่า Corporate Good Governance หรือ CG มีการตรวจสอบภายใน มีการดูแลผู้ถือหุ้นทุกรายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน อันนี้เป็นเพียงแค่เรื่อง เศรษฐกิจ หรือการมีความรับผิดชอบต่อองค์กรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม หรือ CESR (Corporate Environmental and Social Responsibility) ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกบริษัทควรมี แต่ CESR ก็ยัง แคบกว่าพอเพียง เพราะถ้าเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ก็ต้อง คำนึงถึงอีก 4 ด้านพร้อม ๆ กันอย่างสมดุล คือ ด้านวัตถุหรือเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม

หลายองค์กรธุรกิจเอกชนได้ทำ CESR โดยบอกว่า ถ้าไรก่อนแล้วจะคืนกำไรสู่สังคม แต่ถ้ามีการบริหารจัดการธุรกิจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในระหว่างการจัดซื้อ การผลิต การทำงาน การหากำไร ต้องเป็นไปอย่างสมดุล คือไม่เบียดเบียนสังคม ไม่ส่งผลกระทบทางลบ ต่อผู้อื่นในสังคม ถ้าแบ่งปัน ช่วยเหลือสังคมด้วยก็ยิ่งดี และที่สำคัญต้องคำนึงถึงผลกระทบทาง สิ่งแวดล้อม ทำอย่างไรจะแสวงหากำไรทางเศรษฐกิจโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ยกตัวอย่างเช่น การผลิตสินค้า ตั้งราคาเอาเปรียบผู้บริโภคหรือไม่ สินค้าเป็นภัยต่อผู้บริโภคหรือไม่ เช่น มีข่าวออกมาแล้วว่า มีสารโลหะตกค้างในเครื่องสำอางค์ที่มีชื่อเสียง ที่พิสูจน์ได้แล้วประมาณ 5 ยี่ห้อ ระหว่างการผลิต ถ้าไม่มีความรอบคอบ ทั้งสารตะกอนตกค้างเอาไว้ ก็ถือว่าไม่ดำเนินธุรกิจ อย่างพอเพียง เพราะไม่ก้าวหน้าไปอย่างสมดุล แต่เอาเปรียบผู้บริโภค ไม่มีความรอบคอบ ระหว่าง การผลิต ทั้งสารตะกอนตกค้างเอาไว้ ไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค ก็ถือว่า ไม่พอเพียง

สมดุลทางด้านเศรษฐกิจ ในระดับบุคคล ก็หมายถึงการดำรงชีวิตโดยรายได้สมดุลกับรายจ่าย เราจะใช้จ่ายอย่างพอเพียงได้อย่างไร รายจ่ายพอประมาณกับรายได้ไหม มีเหตุมีผลคือว่าใช้ของ เพราะจำเป็น หรือฟุ่มเฟือย การใช้เงินอย่างสมดุล ต้องมีภูมิคุ้มกันด้วยคือออมบ้าง การซื้อประกันชีวิต ประกันสุขภาพ หรือสวัสดิการในบริษัทก็เป็นภูมิคุ้มกัน เพราะฉะนั้นสมดุลทางเศรษฐกิจ คือ ทำอย่างไรจะรักษาสมดุลรายรับรายจ่าย มีเงินออม มีประกันด้วย เพราะฉะนั้นอย่าง กทม. ร.ก.ส. และองค์กรอื่นๆ อีกมากมายเขาสันนิษฐานการทำบัญชีรายรับรายจ่าย เขาบอกว่าเพื่อชีวิตที่พอเพียง อันนั้นเป็นเครื่องมือ การทำบัญชีรายรับรายจ่าย คุณจะได้ว่ารู้ ว่าแต่ละเดือนคุณใช้เงินอย่างไร พอเพียงไหม การทำบัญชีรายรับรายจ่าย เป็นเครื่องมือเพื่อให้คุณใช้ชีวิตอย่างพอเพียงหรือว่าสมดุล

ยกตัวอย่าง การสร้างความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในการใช้จ่าย ก็อาจจะต้องทำบันทึกรายรับรายจ่าย บัญชีรายรับรายจ่ายเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ดูว่า การใช้จ่ายสมดุลไหม ใช้จ่ายมากเกินไปกว่ารายรับหรือไม่ และต้องคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้วย หมายความว่าต้องมีเงินออม มีหลักประกันต่างๆ ในหลายโรงเรียน ครูฝึกให้เด็กเริ่มทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพราะอยากให้เด็กได้รู้ว่า พ่อแม่มีรายได้มาจากไหน เวลาจะใช้เงินแต่ละบาท แต่ละสิ่ง จะได้ตระหนักถึงความเหนื่อยยากของพ่อแม่ในการหาเงินมา เรื่องนี้ต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก

แต่ความสมดุลด้านเศรษฐกิจ ความพอเพียงในการใช้เงินทอง ไม่เพียงแต่ดูสมดุลของบัญชีรายรับ รายจ่ายเท่านั้น การใช้จ่ายอย่างพอเพียง คือต้องคุมค่า สร้างประโยชน์และความสุขให้เกิดขึ้น บางท่านบอกว่าพอเพียงคือประหยัด แต่ประหยัดไม่ได้บอกว่า ตระหนี่ถี่เหนียว คำว่าทางสายกลาง หมายความว่า ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ใช้เงินเกินตัว แต่ก็ไม่ใช่ว่าประหยัด จนไม่ใช้จ่ายเงินเลย ก็ไม่ถูกต้องอีก การใช้จ่ายแบบทางสายกลางก็คือว่า การใช้เงินอย่างเหมาะสมกับอัตภาพของเรา ศักยภาพของเรา รายได้ของเรา และเหมาะสมกับสถานการณ์ ความจำเป็นรวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วย

การพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นในช่วงทุกขณะ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ เราไม่รู้ว่่าพุ่มนี้ดอกเบี๊ยะจะขึ้นเท่าไร ราคาน้ำมันขึ้นลงตลอดเวลา รายได้ของเราก็อาจจะขึ้นลงด้วย เราอาจจะต้องออกจากงาน เศรษฐกิจพอเพียงบอกว่า ไม่ใช่สมดุลหรือคิดเฉพาะวันนี้เท่านั้น พุ่มนี้ มะรืนนี้ เดือนข้างหน้า ปีข้างหน้า มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะฉะนั้นต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ก็นำมาสู่เรื่องกลยุทธ์เรื่องการออม เรื่องการสร้างหลักประกันทางสังคมต่างๆ

สมดุลทางด้านสังคม ถ้าจะบอกได้ว่าเราใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เราก็ต้องมีความสมดุลทางด้านสังคมด้วย เช่น ต้องไม่ใช่คนเห็นแก่ตัว เศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่ความรู้สึกสามัคคี ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ ในสังคมต้องไม่มีใครเอารัดเอาเปรียบกัน ทุกคนช่วยเหลือกัน แบ่งปันกันทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ และกำลังความรู้ การใช้จ่ายเงินทองเมื่อสมดุลทางเศรษฐกิจก็ต้องคำนึงถึงการใช้จ่ายเพื่อสร้างสมดุลทางสังคมให้เกิดขึ้นด้วย ถึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ความสมดุลทางสังคมต้องเริ่มจากการให้ **คนที่พอแล้วจะรู้จักการให้ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่** ช่วยเหลือ มีน้ำใจ แบ่งปัน คนที่ได้รับการแบ่งปันก็จะนึกถึงบุญคุณของผู้ให้ มีความรู้สึกเป็นมิตร หากขัดสน

จนคิดจะแย่งชิงจากผู้อื่นในสังคมก็จะระงับยับยั้งซึ่งใจไว้ได้ ผู้ให้ก็มีความสุขจากการให้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ สร้างความสมดุล ให้เกิดขึ้นในสังคม สร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นได้ในสังคม ชุมชนเข้มแข็ง จะเกิดขึ้นได้ ในชุมชนจึงต้องมีความสามัคคี ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ ชุมชนต้องมีการแบ่งปันกัน ช่วยเหลือกันเวลาตกทุกข์ได้ยาก

สมดุลด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร การจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เช่น ไม่ตัดไม้ทำลายป่า เราจำเป็นต้องรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อม เพราะทุกอย่างที่เราเป็น เราใช้ เรามี มาจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ถ้าเราไม่รักษาไว้ให้ใช้ได้นานๆ เราจะอยู่อย่างไร เราต้องเห็นความจำเป็นของการอยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล ไม่ทำร้าย ไม่ทำลาย ไม่เบียดเบียน องค์การสหประชาชาติตระหนักให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายความว่า การพัฒนาต้องสามารถทำให้คนรุ่นต่อไปดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในระดับเดียวกันกับคนรุ่นปัจจุบัน แต่ในความเป็นจริงเราทำได้ไหม ในปี พ.ศ.2504 ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนา เรามีป่าไม้ครอบคลุม ทั่วประเทศประมาณ 74 เปอร์เซ็นต์ ในการประเมินแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 ตอนนั้นป่าไม้เหลือเพียง 23 เปอร์เซ็นต์ เขาทำลายป่าไปหมดแล้วประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์

หลักเศรษฐกิจพอเพียงชี้ให้คำนึงถึงว่า ในการใช้จ่าย หรือดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในด้านต่างๆ ของแต่ละคน แต่ละองค์กรนั้น ให้พยายามรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อม ให้เกิดขึ้นในคราวเดียวกันด้วย จึงจะเรียกได้ว่า พอประมาณกับทรัพยากรที่มีอยู่ บนพื้นฐานของความรอบคอบ ตามหลักวิชาการ และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้วย ระหว่างการผลิต ถ้าทำลายสิ่งแวดล้อม ก็ถือว่าไม่มีการผลิตอย่างพอเพียง จะรอบอกว่าทำไรก่อน ค่อยคิดทำไรนั้นสู่การปลูกป่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ไหม ไม่ได้ ระหว่างการผลิตก็ต้องรักษาสมดุลด้านสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน

ยกตัวอย่างในระดับบุคคล ในชีวิตของเราจนกระทั่งเราเรียนจบหรือแม้แต่ออกไปทำงานแล้ว เราเคยคิดบ้างไหมว่า การใช้ชีวิตของเราใช้กระดาษจำนวนมาก กระดาษมาจากต้นไม้ เราใช้ต้นไม้ไปกี่ต้น และในทางกลับกัน เราเคยปลูกต้นไม้กี่ต้นในชีวิตของเรา หลายองค์กร หลายโรงเรียน มีกิจกรรมปลูกต้นไม้เพื่อพ่อ เพื่อร่วมรักษาดูแลสิ่งแวดล้อม แต่ที่สำคัญคือ ต้องสร้างจิตสำนึกให้รู้ก่อนว่าทำไมต้องปลูกต้นไม้ ต้องเข้าใจก่อนว่า ต้นไม้ให้อะไรกับมนุษย์บ้าง ออกซิเจนที่เราสูดอากาศ มาจากไหน เบื้องต้นก็มาจากต้นไม้ ทุกคนเคยเรียนจากวิชาชีววิทยา เบื้องต้น

มีโฆษณาของหน่วยงานหนึ่ง เริ่มจากเด็กไปเก็บขวดน้ำเปล่า รวบรวมแล้วเอาไปขาย แล้วก็ได้เงินมาไปซื้ออาหาร ไปให้คุณปู่คุณย่า แล้วบอกว่า เด็กใช้ชีวิตพอเพียง กิจกรรมต่างๆ นี้ เสริมสร้างสมดุล ในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เริ่มจากให้รู้จักการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเริ่มจาก การจัดการขยะ แม้แต่ขวดน้ำ ถ้าเรามองเป็นขยะ เราก็โยนทิ้ง ถ้าเรามองเป็นสิ่งที่มีความค่า เอามาล้าง เอาไปเก็บรวบรวม เอาไปขาย ก็เป็นการเสริมรายได้ เพิ่มเงินค่าขนมให้กับเด็ก ทุกสรรพสิ่งมีค่าหมด อยู่ที่เราที่เรามองโลก

มีโรงเรียนหนึ่งเป็นเครือข่ายโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมกุฏเมืองราชวิทยาลัย อยู่ที่ยะเยง เขาทำกิจกรรมเสริมสร้างให้เด็กรักสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มต้นที่เด็กก่อน ฝึกให้ใช้สิ่งของ อย่างให้เห็นคุณค่า สร้างความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เกิดขึ้น มีการจัดการโดยให้เด็ก นับชิ้นขยะที่ออกมาจากห้องเรียนทุกวัน แล้วมีตารางเปรียบเทียบของทุกห้องเรียน ทุกชั้นเรียน ในโรงเรียน แล้วแยกประเภทด้วย เพราะฉะนั้น เด็กเขาก็จะเริ่มรู้ว่า เขาควรใช้กระดาษ 2 หน้า เสร็จแล้วเขาก็ฝึกเก็บกระดาษไปชั่งขาย มีกิจกรรมในการรีไซเคิลขยะต่างๆ การปลูกฝังจิตสำนึก รักสิ่งแวดล้อม ต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก และผู้ใหญ่ก็ต้องทำเป็นตัวอย่าง

เรื่องสุดท้าย**สมดุลด้านวัฒนธรรม** หากศึกษาพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องวัฒนธรรมจะพบว่า พระองค์ทรงเน้นย้ำมาโดยตลอดให้ปลูกฝัง เด็กและเยาวชนไทยให้เห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย เห็นประโยชน์และคุณค่าของ ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ที่สืบทอดต่อกันมา โดยเฉพาะ ในยุคปัจจุบันที่มีกระแสโลกาภิวัตน์ถ้าโถมเข้ามา การเสริมสร้างความพอเพียงทางวัฒนธรรม จะเป็น เสมือนภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ที่จะทำให้เด็กไทย คนไทย มีจุดยืนในชีวิต มีหลักคิด หลักปฏิบัติ ที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และพัฒนาตนเอง มีความแกร่งในความเป็นไทย เข้าใจในความเป็นสากล เพื่อให้อยู่รอดได้ในยุคโลกาภิวัตน์ ดำรงตนอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ต่างๆ

การปลูกฝังให้เด็กเยาวชน โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ ๆ มีภูมิคุ้มกันที่ดี และพร้อมรับ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรม ภายใต้โลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ มีความภูมิใจใน ความเป็นไทย เด็กควรจะต้องรู้จักรากเหง้า ประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของตนเอง ของครอบครัว ของสังคมไทย และของชาติ ของประเทศ รู้ที่มาที่ไป เหตุผลของการมีวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมต่างๆ ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยให้มีความสามัคคี จะได้รักชาติ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ในชาติตน คิดถึงบุญคุณของผืนแผ่นดินไทย ตลอดจนรู้จักแยกแยะและเลือกรับวัฒนธรรมอื่นๆ ที่ไหลเข้ามาสู่ตนในยุคโลกาภิวัตน์ได้ว่าอะไรเป็นประโยชน์ อะไรเป็นโทษ อะไรเหมาะสม พอประมาณกับการใช้ชีวิตของแต่ละคนในสังคมไทย อะไรควรทำตาม อะไรควรละเว้น

หลักคิดเรื่องวัฒนธรรมพอเพียงจะทำให้คนไทย ชาติไทย สามารถยืนอยู่ได้อย่างมั่นคง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีสื่อข้อมูลต่างๆ โด่โถมเข้ามาอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในโลกที่เกิดขึ้น เราจะอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี เราต้องมี**รากเหง้า** ต้นไม้ที่จะ สามารถต้านรับลมที่พัดมาแรงๆ ได้ โดยไม่ล้ม รากแก้วต้องหยั่งรากลึกลงไป ถ้าเป็นต้นหญ้าต้นอ่อน ลมพัดมาแรงที่เดียวก็ล้มเลยเพราะมีแค่รากฝอย ประเทศชาติจะอยู่ได้ เราต้องมีราก รากเหง้า รากแก้ว รากฝังลึกลงไป ซึ่งสิ่งนี้ก็คือความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย

เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องสังคม เรื่องสิ่งแวดล้อม โดยส่วนมากแล้วมักจะเหมือนกันทั่วโลก แต่เรื่องวัฒนธรรม เอกลักษณ์ไทยของเรา ไม่มีใครแย่งชิงไปจากเราได้ เราจะเป็นคนไทยที่มี ศักดิ์ศรีได้ เราต้องรู้ถึง ที่มาที่ไปของความเป็นชาติไทย รู้จักประวัติศาสตร์ชาติไทย รู้จักของที่มีค่า

ของชาติไทย อันได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาที่คำสอนฝังรากลึกอยู่ในวัฒนธรรมประเพณีไทยอย่างกลมกลืน และพระธรรมเป็นคำสอนที่มีค่าที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้คนไทยสามารถอยู่อย่างพอเพียงมาโดยตลอด และอยู่ร่วมกับคนต่างศาสนาต่างชาติพันธุ์ ต่างวัฒนธรรม ได้อย่างสันติสุข

โดยสรุปแล้ว เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ได้ทุกเรื่อง OTOP แบบพอเพียงก็มี แบบไม่พอเพียงก็มี กลุ่มล้งจะออมทรัพย์ก็เช่นเดียวกัน แบบพอเพียงก็มี แบบไม่พอเพียงก็มี เราต้องวิเคราะห์ว่าการดำเนินการ และผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับความพอเพียงหรือไม่ **วัดที่เหตุ** ใช้ความรู้กับคุณธรรมในการตัดสินใจ และการดำเนินการหรือเปล่า ใช้ความรู้ทางหลักวิชาอย่างรอบรู้รอบคอบหรือไม่ ความคิดและการกระทำอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน ไม่เบียดเบียนกัน มีการช่วยเหลือแบ่งปันกันหรือไม่ **วัดที่วิธีปฏิบัติคือความพอเพียงโดยตรง** ทำแบบพอประมาณ กับทรัพยากร ทุน ศักยภาพ ภูมิสังคม หรือไม่ มีเหตุมีผลไหม มีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงไหม และสุดท้ายวัดที่ผลว่ามีการจัดการให้เกิดความก้าวหน้าอย่างสมดุลและความสามารถที่จะพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้านไหม

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น

ทฤษฎีใหม่มี 3 ชั้น ส่วนมากเวลาคนพูดถึงเศรษฐกิจพอเพียง มักจะนึกถึงทฤษฎีใหม่ชั้นที่ 1 โดยเฉพาะด้านเกษตรเท่านั้น แต่ที่จริงแล้ว ทฤษฎีใหม่ซึ่งเป็นตัวอย่างภาคปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีอยู่ 3 ขั้นตอน คือ

ทฤษฎีใหม่ชั้นที่ 1 เทียบได้กับเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เป็นการจัดการทรัพยากรที่แต่ละคนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อแต่ละคนจะได้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เวลาพูดถึง ทฤษฎีใหม่ ส่วนมากมักจะคิดถึงตัวอย่าง**เกษตรทฤษฎีใหม่ชั้นที่ 1** ซึ่งเป็นตัวอย่างของการใช้ทฤษฎีใหม่ในภาคเกษตร ในชนบท เพราะเกษตรกรรมมีพื้นดิน เขามีน้ำ ทั้งน้ำฝน ทั้งน้ำบาดาล ทั้งน้ำบ่อ เขามีพืชพันธุ์ที่เขาปลูกในพื้นดินของเขา เขามีสัตว์เลี้ยงต่างๆ จึงเป็นตัวอย่างในการจัดการทรัพยากรที่แต่ละคนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างยั่งยืน เพราะเป็นการจัดการอย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และนำความสุขมาให้ด้วย

ในกรณีคนอาศัยอยู่ในเมือง ก็มีงานวิจัยโดยคณะอาจารย์ที่ธรรมศาสตร์ เรื่องการใช้ชีวิตพอเพียงของคนในเมือง โดยมีตัวอย่างวินมอเตอร์ไซด์ แม่ค้าขายผักในตลาด คนต่างๆ เหล่านี้สามารถใช้ชีวิตอย่างพอเพียงได้ ยกตัวอย่างเช่น แม่ค้าขายผักในตลาดในเมือง ก็สามารถดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงได้ โดยแม่ค้าแต่ละคนรักษาความสมดุลทางเศรษฐกิจ โดยพิจารณาว่า ซื้อมาเท่าไร มีต้นทุนเท่าใด การตั้งราคาสินค้าก็ไม่ให้ต่างกันมากนักกับรายอื่นๆ ในตลาดเดียวกัน ไม่สูงเกินไป และไม่ต่ำเกินไป ให้พอมีกำไรและเงินออมบ้างพอประมาณ บางส่วนเก็บไว้สำหรับซื้อผักพรวนี้ บางส่วนเก็บไว้ใช้เกลือแ่แบ่งปันสังคม ด้านสังคม แม่ค้าขายผักส่วนมาก ไม่ใช่ขายเฉพาะตัวเองคนเดียวก็มีเพื่อนขายผักด้วยกัน ไม่เบียดเบียนเอาเปรียบแม่ค้าคนอื่น บางทีก็ปรึกษา

หารื้อกัน บางคนไปซื้อผักจากที่หนึ่งมาถูก ซื้อมาแล้วก็แบ่งปันกันขาย เพราะว่าบางคนอาจจะไปได้ต้นหอมอีกที่หนึ่งมาถูกก็ได้ เขาก็มีกลุ่มของเขา

การรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อม ก็โดยทำการค้าขายโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เลือกซื้อขายสินค้าที่สะอาด ปราศจากสารเคมีตกค้าง หมั่นรักษาความสะอาดของสินค้า ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดบริเวณสถานที่ตั้งขาย ไม่ทิ้งขยะเกลื่อนกลาด ไม่ใช่ว่าผักเสียแล้วก็เด็ดทิ้งโยนลงไปเลยบนถนนหนทาง มีการจัดการอย่างดี เก็บขยะอย่างดี เก็บไว้เพื่อเอาไปทำปุ๋ย ส่งให้กับเจ้าของสวนผักต่างๆ ในการรักษาสมดุลทางวัฒนธรรม แม่ค้าอาจรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม และรักษาจารณสมบัติในพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัยมานานเอาไว้ อย่างนี้ จึงกล่าวได้ว่า แม่ค้าขายผักก็พึ่งตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สมดุล 4 ด้านได้ด้วย เป็นการดำเนินชีวิตตามแนวทางทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1

ทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 2 เทียบได้กับเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เป็นการร่วมมือรวมกลุ่มกันของคนที่มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้แล้วในระดับต่างๆ เพื่อร่วมมือกันช่วยเหลือกันในกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่ม/องค์กร สหกรณ์ต่างๆ ธนาคารโคกระบือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มผลิตแม่บ้านต่างๆ เป็นต้น ยกตัวอย่าง แม่ค้าในตลาดอาจจะหารื้อกับแม่ค้าคนอื่น ๆ หาแหล่งสินค้าร่วมกัน รักษาความสะอาดของสถานที่ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างกันมากขึ้น

การรวมกลุ่มกันต่างๆ จะทำให้เกิดความสามัคคีขึ้น ในระดับท้องที่ที่ไม่ใช่เฉพาะชนบทเท่านั้น ในตลาดก็สามัคคีกัน เวลารวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน ก็เกิดการเรียนรู้ที่จะทำงานกับผู้อื่น เรียนรู้ที่จะต้องอดทนต่อการกระทบกระทั่งกัน เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เมื่อเราเรียนรู้ว่า ใครเก่งอะไร ใครไม่เก่งอะไร ก็เกิดการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บันประกอบการณ์ บันสิ่งที่เราสามารถทำได้ดี แบ่งปันทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ ให้กำลังใจก็เป็นการแบ่งปัน ความสามัคคีก็จะเกิดขึ้น นี่เป็นการสร้างชุมชน สร้างองค์กร สร้างกลุ่ม ตามแนวทางทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เพื่อสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในชุมชน ในสังคม

ยกตัวอย่าง กองทุนสัจจะออมทรัพย์ที่ดีในแต่ละชุมชน ต้องมีกองทุนสวัสดิการ แล้วไม่ใช่สวัสดิการ เฉพาะสมาชิกของกองทุนเท่านั้น ต้องแบ่งส่วนหนึ่งช่วยเหลือคนในชุมชนที่ยังยากจน ขาดแคลน ที่ยังไม่พอเพียง ยังพร่องอยู่ คนในแต่ละชุมชนจะรู้ว่าใครเป็นคนจนในชุมชนของเขา ภาครัฐจากข้างนอกเข้าไปบอกไม่ได้ว่าต้องแบบนี้ถึงจะจน แต่ละภูมิภาค แต่ละภูมิประเทศ สภาพความยากจนจะแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นชุมชนที่พอเพียง กิจวัตรที่มีการมีกองทุนสวัสดิการ ที่แบ่งส่วนหนึ่งมาดูแลคนยากคนจน คนด้อยโอกาส ในสังคมนั้นด้วย ถึงจะบอกได้ว่าชุมชนนั้นได้สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 เป็นความร่วมมือกันในระดับเครือข่าย หรือเป็นการขยายเครือข่าย ความร่วมมือออกไปสู่ภาคส่วนอื่นๆ เช่น เครือข่ายกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เครือข่ายสันติอโศก หรืออย่างการสร้างเครือข่ายข้าว สำนึกรักบ้านเกิดของดีแท้ เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อย่างที่จังหวัด

บุรีรัมย์ผลิตข้าวปลอดสารพิษ นำมาแลกเปลี่ยนสินค้ากับเครือข่ายมณฑลที่จังหวัดนครศรีธรรมราช หรือชุมชนอาจจะมีการแลกเปลี่ยน ทำงานร่วมมือกันกับองค์กรธุรกิจเอกชน บริษัทน้ำมัน บริษัท ต่างๆ มูลนิธิ ภาครัฐ เป็นความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม องค์กรต่างๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจ พอเพียงแบบก้าวหน้าหรือ ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 3

ยกตัวอย่าง เชื้อนปาส์กลลสิทรีก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เพราะเชื้อนปาส์กล ทำให้น้ำไม่ท่วม กทม. นั่นคือ ด้านผล น้ำไม่ท่วม กทม. อุตสาหกรรมก็ใช้น้ำได้ ภาคเกษตรก็ใช้น้ำได้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย เกิดความสมดุลหลายๆ ภาคส่วน ด้านเหตุ คือ กระบวนการสร้าง เชื้อนก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียง กว่าสร้างเชื้อนนี้เสร็จ ก็ผ่านหลายรัฐบาล และใช้งบในการสร้าง ถูกมากเปรียบเทียบกับเชื้อนอื่นๆ เมื่อคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายต่อหน่วยลูกบาศก์เมตรแล้ว และ ก็เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ผู้คนในพื้นที่ๆ ถูกโยกย้ายไปก็ไม่กลับมาประท้วง มีหน่วยงานเข้าไปช่วยเหลือในการหาที่ดินใหม่ให้กับเขาอย่างยุติธรรม รัฐบาลรับช่วงต่อการ ก่อสร้างกันมาอย่างสามัคคีไม่ยกเลิกโครงการกลางคัน นักวิชาการด้านต่างๆ ก็มาช่วยกันให้เกิดความ รอบคอบในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านป่าไม้ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ต่างๆ เชื้อนปาส์กลลสิทรีจึงถือเป็น ตัวอย่างหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

ทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น จึงเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทั้งหมดต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาคนให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างพอเพียง

หลักพอเพียงเป็นหลักการพัฒนาคน

หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการพัฒนาคน เป็นเรื่องการพัฒนามนุษย ซึ่งในวโรกาสที่ท่านโคฟี อันนัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อม กราบบังคมทูลถวายรางวัลเกียรติยศ "รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์" เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 เป็นครั้งแรกที่ องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้มี รางวัลนี้ขึ้นมา แล้วก็เป็นครั้งแรกที่ได้มีการมอบให้กับบุคคลในโลก ก็คือ ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็มีการกล่าวถึงเหตุผลทำไมถึงมอบรางวัลนี้ คำกล่าวนี้ ภาษาอังกฤษเขาเรียกว่า Citation ซึ่งมีอยู่ 3 ท่อน โดยท่อนกลางกล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า

"ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้ทรงมุ่งมั่นบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตที่ดีของปวงชนชาวไทยอยู่เป็นนิจศีล อย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลา เป็นที่ประจักษ์แก่ สายตาชาวโลกจึงต่างกล่าวขานพระนามพระองค์ว่า ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนา"

"ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท มีพระราชหฤทัยเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาต่อพสกนิกร ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส โดยไม่ทรงแบ่งแยก สถานะ ศาสนา ชาติพันธุ์ หรือหมู่เหล่า ทรงสดับ รับฟังปัญหาความทุกข์ยากของราษฎร และพระราชทานแนวทางการดำรงชีพ เพื่อให้ประชาชน ของพระองค์สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน"

เลขาธิการโคฟี อันนัน ได้ถอดความหมาย ของพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า "เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" ออกมาว่า ทำให้คนไทย ทุกคนหรือส่วนมากสามารถ ดำรงชีวิตได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาคน เพราะเน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์และความยั่งยืนของการพัฒนา ให้ความสำคัญต่อเรื่อง ความอยู่ดีมีสุขมากกว่าความมั่งคั่ง และเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และการใช้คุณธรรมนำความรู้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการพัฒนาคน ไม่ใช่เรื่องการสร้างตึก ไม่ใช่เรื่องการพัฒนาถนน เพราะคนที่เป็นผู้ที่สร้างสิ่งแวดล้อมของเขาให้เกิดความพอเพียงได้ ด้วยการรักษาความสมดุลในชีวิต ของแต่ละบุคคล แต่ละชุมชน แต่ละองค์กร และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้

เศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นเรื่องการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพแข็งแรง มีความรู้และความคิดสร้างสรรค์ และสำคัญที่สุดมีการอนุเคราะห์แบ่งปันผู้อื่น มีศีลธรรม ไม่ก่อความเดือดร้อน เบียดเบียน เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น และมีการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้มีจิตเป็นสมาธิ ตั้งมั่นเป็นหนึ่ง เพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และใช้สติปัญญา ไปในทางที่ถูกต้อง เมื่อแต่ละคนมีคุณภาพที่ดี ก็เป็นการพัฒนาชุมชน สังคมให้ดีขึ้นไปด้วยเช่นกัน

การพัฒนาคนให้ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นการปลูกฝังคุณค่าของความเป็นคน การคิดให้ถูก พุดให้ถูก ปฏิบัติให้ถูก อย่างมีสติและใช้ปัญญาไป ในทางที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มทางเลือกและพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ให้สามารถอยู่อย่างพออยู่ พอกิน อิ่มสุขตัวเองและครอบครัวได้โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างสงบสุข โดยมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมพอเพียง และอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล และยั่งยืน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนา ที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และ ปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ พอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูจะสอน ให้เด็กรู้จักพอ ครูจะต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีสติในการเลือกรับข้อมูลต่างๆ ที่เข้ามา รู้จักเลือกรับและรู้จักต่อยอด องค์ความรู้ที่มีอยู่ หมั่นศึกษา เพิ่มพูนความรู้ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ก้าวกระโดด ในการเลือกรับ ข้อมูลนั้น ต้องรู้จักพิจารณาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รู้จักแก้ไขปัญหอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา จะได้รู้จัก และเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพ และผลจากการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ และระมัดระวัง เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อน คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุล

ทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษาสีสิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยมความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก การกระทำของตนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น สำคัญคือครูจะต้องรู้จักบูรณาการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้อาจเกิดขึ้นได้ ครูต้องโดยใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน

นอกจากนี้ ในการส่งเสริมให้นำหลักปรัชญาไปใช้ในสถานศึกษาต่าง ๆ นั้น อาจจะใช้วิธี **"เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา"** ตามหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า สำคัญที่สุดครูต้องเข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน โดยเข้าใจว่าแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวคิดที่สามารถเริ่มต้นและปลูกฝังได้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น กิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การกำจัดขยะในโรงเรียน การสำรวจทรัพยากรของชุมชน ฯลฯ

ก่อนอื่น ครูต้องเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี โดยกลับมาพิจารณาและวิเคราะห์ดูว่า ในตัวครูนั้นมีความไม่พอเพียงในด้านใดบ้าง เพราะการวิเคราะห์ปัญหาจะทำให้รู้และเข้าใจปัญหาที่เกิดจากความไม่พอเพียง รวมทั้งควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหานั้น โดยการวิเคราะห์นี้ต้องดำเนินไปบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม โดยเฉพาะคุณธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในใจเด็กให้ได้ก่อน ผ่านกิจกรรมที่ครูเป็นผู้คิดขึ้นมา โดยครูในแต่ละโรงเรียนจะต้องมานั่งพิจารณาก่อนว่า จะเริ่มต้นปลูกฝังแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากจุดไหน ทุกคนควรมาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สามัคคีกันในการบวนการหาวิธี

หลังจากที่ครูได้ค้นหากิจกรรมที่จะปลูกฝังแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ครูควรจะต้องตั้งเป้าหมายการสอนก่อนว่าครูจะสอนเด็กให้รู้จักพัฒนาตนเองได้อย่างไร โดยอาจเริ่มต้นสอนจากกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ ที่สามารถเริ่มต้นจากตัวเด็กแต่ละคนให้ได้ก่อน เช่น การเก็บขยะ การประหยัดพลังงาน ฯลฯ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยที่ตนเองมีต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกในด้านต่างๆ 4 มิติ

ในส่วนของการเข้าถึงนั้น เมื่อครูเข้าใจแล้ว ครูต้องคิดหาวิธีที่จะเข้าถึงเด็ก พิจารณาดูก่อนว่าจะสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เข้าไปในวิธีคิดและในวิชาการต่างๆ ได้อย่างไร ทั้งนี้ อาจจัดกิจกรรมกลุ่มให้นักเรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ รู้จักแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของเด็กในแต่ละช่วงชั้น เช่น ในกิจกรรมการเก็บขยะเพื่อรักษาความสะอาดของโรงเรียนนั้น ครูอาจจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในแต่ละช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1 สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กช่วยกันเก็บขยะ

(ให้เด็กรู้หน้าที่ของตน ในระดับบุคคล) / ช่วงชั้นที่ 2 สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กช่วยกัน เก็บขยะและนับขยะ (ให้รู้จักการวิเคราะห์และรู้ถึงความเชื่อมโยงของตนเองกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในโรงเรียน) / ช่วงชั้นที่ 3 สร้างกิจกรรมที่สอนให้เด็กรู้จักเชื่อมโยงกับชุมชนภายนอกรอบ ๆ โรงเรียน เช่น สร้างกิจกรรมที่สอนให้เด็กรู้จักแบ่งแยกขยะ ร่วมมือกับชุมชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ ที่โรงเรียนและชุมชนของเขาตั้งอยู่ด้วย

กิจกรรมทั้งหมดนี้สำคัญคือต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยสถานศึกษา ควรตั้งเป้าให้เกิดการจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง สอดแทรกเข้าไปใน กระบวนการเรียนรู้ สอนให้เด็กพึ่งตนเองให้ได้ก่อน จนสามารถเป็นที่พึ่งของคนอื่น ๆ ในสังคม ได้ต่อไป

การจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำเนินการได้ใน 2 ส่วน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา และส่วนที่เป็นการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งส่วนที่ 2 นี้ ประกอบด้วย การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักสูตรและสาระเรียนรู้ในห้องเรียน และประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในระยะแรก ได้เริ่มจากการไปค้นหา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะ และการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณกับศักยภาพของนักเรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้ง เช่น เด็กช่วงชั้นที่ 2 ทำสภกรณ์ได้ เด็กช่วงชั้นที่ 4 ดูแลสิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริมให้ใช้ความรู้ อย่าง รอบคอบระมัดระวัง ฝึกให้เด็กคิดเป็นทำเป็นอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันส่งเสริมให้เด็กทำงาน ร่วมกับผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบ ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มีวินัย มีสัมมาคารวะ ปฏิบัติกิจดีสำนึกรักษาสีสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ สอนให้ผู้เรียน ยึดมั่นในหลัก ศีลธรรม พัฒนาคนให้เขารู้จักทำประโยชน์ให้กับสังคมและช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และ ตัวกิจกรรมเองก็ต้องยั่งยืน โดยมีภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆ ถึงจะเปลี่ยนผู้อำนวยการ แต่กิจกรรม ก็ยังดำเนินอยู่ อย่างนี้เรียกว่า มีภูมิคุ้มกัน

การค้นหาตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ก็เพื่อให้มีตัวอย่างรูปธรรม ในการสร้างความเข้าใจภายในวงการศึกษาว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงหมายความว่าอย่างไร และสามารถนำไป ใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างไรบ้าง หลังจากนั้น ก็ส่งเสริมให้บูรณาการการเรียนรู้ผ่าน กิจกรรมเหล่านี้ เข้าไปในการเรียนรู้สาระต่างๆ บูรณาการเข้ากับทุกสาระเรียนรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ เพื่อทำให้เกิดสมดุลทางสิ่งแวดล้อม บูรณาการเข้ากับวิชาคณิตศาสตร์ ในการสอนการคำนวณที่มีความหมายในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง หรือบูรณาการเข้ากับสาระภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สุขศึกษา พลศึกษา การงานอาชีพ เทคโนโลยีต่างๆ ได้หมด นอกเหนือจากการสอนในสาระหลัก คือในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม เท่านั้น

สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์ให้ทุกช่วงชั้นเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถประยุกต์ใช้ได้ แต่ถ้ามาตรฐานเรียนรู้ของทุกช่วงชั้นเหมือนกันหมดก็จะมีปัญหาทางปฏิบัติ จึงต้องกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเรียนการสอนของแต่ละช่วงชั้น และแต่ละชั้นปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กพึ่งตนเองได้ หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว เช่น ประถม 1 ช่วยเหลือคุณพ่อคุณแม่ล้างจานชาม เก็บขยะไปทิ้ง กวาดบ้าน จัดหนังสือไปเรียนเอง แปะบันลึงของให้เพื่อน กินอาหารให้หมดจาน ประถม 2 วิเคราะห์รายจ่ายของครอบครัว จะมีเป็นตารางกรอกค่าใช้จ่ายต่างๆ ของครอบครัว คุณแม่ซื้ออะไรบ้าง คุณพ่อซื้ออะไรบ้าง เด็กจะได้รู้พ่อแมหาเงินมายากแค่ไหน เช่น ยาสีฟันหลอดละ 46 บาท จะต้องไม่เอามาบีบเล่น จะต้องสอนให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งของ ให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของเงินทอง จะได้ฝึกนิสัยประหยัด ครอบครัวมีรายได้และรายจ่ายเท่าไร เด็กจะได้ฝึกจิตสำนึกและนิสัยพอเพียง มีหลายโรงเรียนทำแล้ว ประถม 3 สอนให้รู้จักช่วยเหลือครอบครัวอย่างพอเพียง และรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น มีส่วนร่วมสร้างครอบครัวพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 2 ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในโรงเรียน สามารถวิเคราะห์วางแผนและจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียน และชุมชนใกล้เคียง โดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในโรงเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน และเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สามารถสำรวจและวิเคราะห์ความพอเพียงในระดับต่างๆ และในมิติต่างๆ ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในชุมชนใกล้เคียง เห็นคุณค่าของการใช้หลักพอเพียงในการจัดการชุมชน และในที่สุดแล้วสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ในที่สุด

ช่วงชั้นที่ 4 เตรียมคนให้เป็นคนที่ดีต่อประเทศชาติสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ต้องเริ่มเข้าใจความพอเพียงระดับประเทศ และการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ หรือการศึกษาสถานการณ์สิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างไร แดกแยกหรือสามัคคี เป็นต้น

ขณะนี้คณะทำงานขับเคลื่อนด้านการศึกษาและเยาวชน ทำงานร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ และอีกหลายหน่วยงาน **วิสัยทัศน์ของการขับเคลื่อน คือ สานเครือข่าย ขยายความรู้ ควบคู่ประชาสัมพันธ์** เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักฯ และให้บุคลากรด้านการศึกษาสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการสู่การเรียนการสอนในทุกกลุ่ม

สาระการเรียนรู้ของทุกระดับได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม ตลอดจนผู้บริหารสามารถนำหลักๆ ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุข

ส่งท้าย

ถ้าคนไทยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่ความพอเพียงมากขึ้นเท่าใด สังคมไทยก็จะมี ความพอเพียงมากยิ่งขึ้น เพราะคนไทยแต่ละคน จะสามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ยิ่งยืนยันว่ามีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ยิ่งยืนยันแล้วว่าทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมสามารถหลงเหลือไปถึงคนรุ่นหลังได้ ยิ่งยืนยันคือสังคมไทยมีความเข้มแข็งและสามัคคี ยิ่งยืนยันคือเศรษฐกิจไม่ต้องเกิดวิกฤตซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า ยิ่งยืนยันคือมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เราสามารถภาคภูมิใจได้

ถาม & ตอบ

1. เราจะจัดการการเรียนรู้ตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไร

คำตอบ ใช้หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เน้นให้เด็กคิดเป็นทำเป็นอย่างพอเพียง จะจัดการเรียนรู้อย่างไรให้เด็กใช้ชีวิตอย่างพอเพียงได้ ต้องเริ่มจากการสอนให้เด็ก คิดเป็นอย่างพอเพียง ต้องกระตุ้นให้เด็กคิดเป็น เช่น ในการสอนสาระการงานประกอบอาชีพ มาถึงครูก็สอนให้เด็กทำไข่เค็มเลย อย่างนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง ครูควรสอนให้เด็กคิดก่อนว่า ในบรรดาอาหารต่างๆ เธอคิดว่าชุมชนของเรามีผลผลิตอะไรบ้างที่สามารถนำมาทำอาหารเก็บไว้กินได้นานๆ ต้องเริ่มจากการสอนให้เด็กคิดเป็นอย่างพอเพียงก่อน โดยเริ่มจากต้องให้รู้จักตัวเองและรู้จักชุมชน เช่น "หมู่บ้านเราเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่เยอะ เราน่าจะทำไข่เค็ม" กระบวนการนี้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เด็กจะต้องฝึกการเรียนรู้ว่า ชุมชน หมู่บ้านมีการเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่เยอะ มีไข่เหลือขายไม่หมด **เมื่อรู้ตน รู้ชุมชน ก็จรรู้จักการตัดสินใจที่พอประมาณ** แต่ถ้าเด็กบอกว่ามีผักเยอะครูก็ต้องปรับตัวให้ทัน อาจต้องเปลี่ยนเป็นการสอนทำผักดองแทน

ในการสอนส่วนมาก เรามักจะลืมนสอนข้อเบื้องต้นว่า ทำอย่างไรจะให้เด็กรู้จักตัวเองก่อน แล้วก็รู้จักชุมชนของตนเองด้วย จึงจะพอประมาณได้ ต้องพอประมาณทั้งปัจจัยภายใน (พอประมาณกับตัวเองกับครอบครัว) และปัจจัยภายนอก (พอประมาณกับสิ่งแวดล้อมพอประมาณกับชุมชน) หลังจากนั้น ก็ต้องสอนให้เก็บข้อมูลเป็น วิเคราะห์เป็น เพื่อตัดสินใจได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล มีภูมิคุ้มกันสอนให้เด็กคิดว่าแล้วจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมระหว่างกระบวนการการผลิตหรือเปล่า ในกระบวนการนี้เด็กก็จะคิดเป็นและทำเป็นอย่างพอเพียง ตลอดจนสามารถนำหลักคิด หลักปฏิบัติไปปรับใช้เป็นและพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ ฉะนั้น การสอนให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ครูต้องใจเย็น มีความเพียรอดทน มีจิตวิญญาณครูที่จะสอนคนให้เป็นคนที่มีคุณค่า

หรือแม้แต่ในหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) ครูสอนฝึกงานอาชีพ เช่น การทำเข็มกลัด สอนให้ทำเข็มกลัด แต่ไม่ได้สอนให้ผู้เรียนคิดก่อนว่าเขาชอบทำเข็มกลัดไหม ทำเสร็จแล้วจะเอาไปขายที่ไหน จะขายราคาเท่าไร รู้วิธีคำนวณต้นทุนหรือไม่ การทำงานต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะให้ทำจริง วางแผนว่าสินค้าแต่ละอย่างผลิตเสร็จแล้วจะไปขายที่ไหน กศน. ต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักการทํ้าบัญชี การคิดค่าแรง ค่าเสื่อมราคาต่างๆ ด้วย จะได้สร้างสมดุลทางด้านเศรษฐกิจได้ สรุปคือต้องปลูกฝังให้ รู้จักตนเอง คือพอประมาณ และรู้จักสภาวะแวดล้อม เช่นจะต้องรู้จักว่าจะไปขายได้ที่ไหน และสามารถวิเคราะห์หลักการทํ้าบัญชีทํ้าอย่างไร ตั้งราคาที่เหมาะสม ต้องคำนวณอย่างไร จะทํ้าอย่างไรให้เด็กที่เรียนเศรษฐกิจพอเพียงแล้วออกจากห้องเรียนจะต้องมีความสามารถพึ่งตนเองทางด้านความคิด ทักษะ ความรู้ มีเพื่อนร่วมทาง (เครือข่าย เรียนรู้) เมื่อพึ่งตนเองได้แล้ว ก็ต้องปลูกฝังจิตสำนึกให้รักสิ่งสิ่งแวดล้อม ให้เขาทำตัวเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ด้วย อย่างนี้ถึงจะครบถ้วนกระบวนการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียง

2. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้นำสถาบันศาสนาเข้ามาเข้าร่วมขับเคลื่อนด้วยหรือไม่

คำตอบ จริงๆ แล้ววัดเขาอยู่อย่างพอเพียงอยู่แล้ว ศาสนาพุทธสอนให้คนอยู่อย่างพอเพียงที่สุด การปฏิบัติตนตามแนวทางศีล สมาธิ ปัญญา ตามเส้นทางของอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความพอเพียงอย่างแท้จริง พระอรหันต์ผู้ปฏิบัติจนถึงที่สุดแห่งทุกข์ทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ที่พอที่สุด และเข้าใจความพอเพียงมากที่สุด ท่านจึงเป็นผู้ให้ ผู้อนุเคราะห์ผู้เกื้อกูลโลก

สังคมไทยโดยทั่วไป โดยเฉพาะในชนบท อยู่อย่างพอเพียงอยู่แล้ว คือโลกภายนอกปัจจัยภายนอกเข้าไปทำลาย เช่น กองทุนหมู่บ้านเข้าไปทำลายความพอเพียงหรือเปล่า จนเกิดเรื่องหนี้ ซึ่งเกิดจากการกระตุ้นให้เกิดความอยากใช้จ่ายกระตุ้นให้คนกู้เงินมาแล้วก็ใช้จ่ายอย่างไม่พอเพียง องค์กรศาสนาทุกศาสนาสอนเรื่องการบริโภคอย่างพอประมาณ การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ รักษาสมดุลในสังคม สมดุลทางด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทางค่านิยมและคุณธรรมที่เกิดขึ้นก็เพราะขาดความพอเพียง ทำอะไรก็ไม่พอประมาณ ไม่ตั้งอยู่บนหลักเหตุผลหลักผล และไม่คิดถึงเรื่องการสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นเรื่องของอนาคต เป็นเรื่องความเสี่ยง

3. อาจารย์สอนเด็กเรื่องความพอเพียง แต่ในขณะเดียวกัน โรงเรียนก็นำน้ำอัดลมมาขาย แล้วจะพอเพียงได้อย่างไร

คำตอบ หลักการทรงงานของพระองค์ท่านเน้นการแก้ปัญหาจากจุดเล็ก หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักพัฒนามนุษย์ เริ่มจากการพัฒนาที่จิตใจ ถ้ามีน้ำอัดลมมาขาย แต่เด็กมีความรู้ว่ามีประโยชน์หรือเปล่า เงินที่ไปขอพ่อ แม่ หามายากลำบากแค่ไหน เด็กก็อาจไม่ซื้อ น้ำอัดลมก็ได้ เหมือนตัวเรามีของขายทั่วไปเราไม่ซื้อก็ได้ ไม่ได้อยู่ที่ว่ามีของขายเยอะเกินไป เป็นเรื่องหลักคิด หลักปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น ให้ใช้เงินเป็น โรงเรียนถึงจะขายโค้ก แต่ถ้าเขา

รู้ว่าเงิน 8 บาทกว่าพ่อแม่จะหามาได้ 8 บาท เขาสามารถซื้อนม หรือเก็บให้หนัง เก็บไว้ใช้ในสิ่งที่เกิดประโยชน์ ถ้าเราสามารถปลูกฝังเขาได้ ถึงของขายจะเยอะก็ไม่เกี่ยว **ต้องฝึกสอนให้เด็กรู้จักตัวเองรู้ว่าสถานะครอบครัว** จากผลงานประกวดความเรียง "ตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงที่ข้าพเจ้ารู้จัก" คนที่ได้รางวัล เขาบอกว่าเขาใช้หนังสือเรียน กับเสื้อของพี่สาวมาทุกปี เขาไม่อาย เขาภูมิใจว่าเขาได้ใช้ชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เราต้องปลูกฝังให้คนคิดแบบนี้ เขาก็จะมีภูมิคุ้มกันและใช้ชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ได้อย่างมีความสุข ต้องไปปลูกฝังให้เด็กคิดอย่างพอเพียงก่อน ถ้าเขารู้จักตัวเองเห็นคุณค่าของเงินของเขาก็จะใช้เงินเป็นมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน **หลักเศรษฐกิจพอเพียงคือหลักคิด หลักปฏิบัติเป็นเรื่องของคน แก้ปัญหาจากจุดเล็ก คือแก้ที่ใจคนก่อนที่จะไปคิดแก้ระบบใหญ่**สั่งให้รัฐบาลเลิกผลิตโค้กได้ไหม พระองค์ท่านทรงชี้แนะให้แก้ปัญหาคือจุดเล็ก แล้วเราจะทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ให้เกิดขึ้นได้

4. มีแนวทางอย่างไร ที่จะทำให้สถานศึกษาสร้างการขับเคลื่อนไปสู่ชุมชนอย่างยั่งยืนได้

คำตอบ ระเบิดจากข้างใน ต้องเริ่มที่ ผู้อำนวยการ ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และตัวเด็กนักเรียนเอง แต่กรุณาอย่าสั่ง มิฉะนั้นจะกลับกลายเป็นการทำลายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเมื่อใดที่สั่ง เขาก็จะไม่ได้ทำด้วยใจ ควรจะเปิดโอกาสให้มีการระเบิดจากข้างใน มีความสนใจอยากที่จะค้นหาความรู้ ลองทำ มีเพื่อนร่วมทาง เรียนรู้ร่วมกัน ขยายเครือข่ายทำเป็นขั้นเป็นตอน พระองค์ท่าน ตรัสเองว่า ครั้งหนึ่งก็พอ เศษหนึ่งส่วนสี่ก็ได้ การขับเคลื่อนจึงควรทำจากใจ ไม่ใช่ทำเพราะว่าเป็นคำสั่ง เพราะอาจจะไม่นำไปสู่ความยั่งยืน สังคมไทยมีคนที่พอเพียง ครูที่มีอุดมการณ์ ผู้ปกครองที่อยากให้การสนับสนุน ถ้าเราจะปลูกฝังเด็กให้ใช้ชีวิตพอเพียงหรือโรงเรียนไหนอยากนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ เพราะท่านเห็นคุณค่า มีความศรัทธาก็สามารถทำได้เลย โดยไม่ต้องรอคำสั่ง หรือนโยบาย

ภาคผนวก ข

แนวทางการประยุกต์ใช้
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่าง ๆ

แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่าง ๆ

โดย โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง

ตุลาคม ๒๕๔๙

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล/ครอบครัว

เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้ วิชาการและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล เพื่อจะได้มีความเกรงกลัวและละอายต่อการประพฤติผิดมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูล แบ่งปัน มีสติยังคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ก่อนที่จะตัดสินใจ หรือกระทำการใดๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของควมมีเหตุมีผล พอเหมาะ พอประมาณกับสภาพ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์ แล้วเพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้ จนตนสามารถทำตนให้เป็นพึ่งของตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน

ชุมชนพอเพียง ประกอบด้วย บุคคล/ครอบครัวต่าง ๆ ที่มีความพอเพียงแล้ว คือ มีความรู้และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต จนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพ ในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชน อย่างมีเหตุผล โดยอาศัยสติ ปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต อดกลั้นต่อการกระทบกระทั่ง ขยันหมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน

ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จนกระทั่งสามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่างๆ

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับเกษตรกร

ได้แก่ เกษตรทฤษฎีใหม่

- ขั้นตอนที่ 1 เป็นแนวทางการจัดการพื้นที่เกษตรกรรมในระดับครอบครัว ที่สอดคล้อง สมดุลกับระบบนิเวศวิทยา เพื่อให้พออยู่ พอกิน สมควรแก่อัตภาพ ในระดับที่ประหยัด และเลี้ยงตนเอง/ครอบครัว ได้
- ขั้นตอนที่ 2 การรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ ร่วมมือกันในการผลิต จัดการตลาด และ พัฒนาสวัสดิการของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เป็นการสร้างความสามัคคี ภายในท้องถิ่น และเตรียมความพร้อม ก่อนก้าวสู่โลกภายนอก
- ขั้นตอนที่ 3 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดหาทุน วิชาการ ความรู้ เทคโนโลยี จากธุรกิจเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน เอกชน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ มูลนิธิต่าง ๆ มาช่วยในการลงทุน และ พัฒนาคุณภาพชีวิต

โดยสรุป แนวพระราชดำริส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ และมีการ รวมกลุ่มกัน และเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปอย่างสมดุลกับ สภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นขั้นตอน โดยประยุกต์ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา และทรัพยากรด้านต่างๆ ที่มีอยู่อย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของคุณธรรม ความ ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และใช้สติปัญญา ในการตัดสินใจและดำเนินชีวิต

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับนักธุรกิจ

นักธุรกิจพอเพียง จะคำนึงถึงความมั่นคงและยั่งยืนของการดำเนินธุรกิจ มากกว่า การแสวงหาผลประโยชน์ระยะสั้น ฉะนั้นจึงต้องมีความรอบรู้ในธุรกิจที่ตนดำเนินการอยู่ และ มีการศึกษาข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีความ รอบคอบในการตัดสินใจในแต่ละครั้ง เพื่อป้องกันข้อบกพร่องเสียหายต่างๆไม่ให้เกิดขึ้น และ ต้องมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพ ไม่ผลิตหรือค้าขายสินค้าที่ก่อโทษ หรือสร้างปัญหาให้กับคนในสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความขยันหมั่นเพียร อดทน ในการพัฒนาธุรกิจ ไม่ให้มีความบกพร่อง และก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การปรับปรุงสินค้าและคุณภาพให้ทันกับความต้องการของตลาดและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และในขณะเดียวกัน ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม และระบบนิเวศวิทยา ในทุกขั้นตอนของ การดำเนินธุรกิจ โดยการรักษาสสมดุล ในการแบ่งปันผลประโยชน์ของธุรกิจในระหว่างผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียต่างๆ อย่างสมเหตุสมผล ตั้งแต่ผู้บริโภค พนักงาน บริษัทคู่ค้า ผู้ถือหุ้น และสังคมวงกว้าง รวมถึงสิ่งแวดล้อม

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ

มีแผนการบริหารจัดการประเทศ ที่ส่งเสริมให้บุคคล/ชุมชนต่างๆ มีวิถีปฏิบัติ มีความร่วมมือ และการพัฒนาในสาขาต่างๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินการตามแผนดังกล่าวอย่างรอบคอบ เป็นขั้นตอน เริ่มจากการวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียง โดยส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่ สามารถอยู่อย่างพอมีพอกิน และพึงตนเองได้ ด้วยมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และใช้สติปัญญา ในการตัดสินใจและดำเนินชีวิต พร้อมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ จากหลากหลายภูมิสังคม หลากหลาย อาชีพ หลากหลายความคิด ประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจ และรู้ความเป็นจริง ระหว่างกัน ของคนในประเทศ จนนำไปสู่ความสามัคคี และจิตสำนึกที่จะร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าไป อย่างสอดคล้องสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของคนในประเทศ อย่างเป็นขั้นเป็นตอนเป็นลำดับๆ ต่อไป

